

”EI YHTÄ ILMAN TOISTA” –
PARIURHEILIJAN SOPIMUSOIKEUDELLINEN ASEMA JA
VAHINGONKORVAUSVASTUU URHEILUN SÄÄNTÖRIKKOMUKSISSA

Ida Keränen, 510576

Moderni urheilu-oikeus

Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta

OTM-tutkielma

30.9.2019

KERÄNEN IDA: ”Ei yhtä ilman toista” – pariurheilijan sopimusoikeudellinen asema ja vahingonkorvausvastuu urheilun sääntörikkomuksissa

OTM-tutkielma X + 95 s.
Moderni urheiluoikeus
Syyskuu 2019

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -järjestelmällä.

Urheilulajit on urheiluoikeudellisessa tutkimuksessa tyypillisesti jaoteltu yksilö- ja joukkueurheilulajeihin, sillä näissä lajeissa urheilijoiden oikeussuhteet on järjestetty eri tavoin. Sen sijaan pariurheilua, kuten tanssiurheilua tai tenniksen nelinpeliä, ei ole aiemmin urheiluoikeuden kentässä tutkittu, vaikka pariurheilun järjestäytyminen poikkeaa sekä yksilö- että joukkueurheilun organisoitumismallista. Pariurheilussa kahden urheilijan välille muodostuu yhteistyösopimus, jolla urheilijat sopivat yhteisestä harjoittelu- ja kilpailutoiminnasta. Tutkielman kohteena on tämä kahden pariurheilijan välinen yhteistyösopimus ja siitä seuraava vahingonkorvausvastuu erityisesti urheilun sääntörikkomustilanteissa, joita tutkitaan lainopin metodin mukaisesti.

Tutkielmassa tarkastellaan ensin pariurheilun organisoitumismallia ja kahden urheilijan välisen sopimussuhteen tyypillisiä piirteitä. Urheilijoiden välistä sopimusta ei säännellä millään erityislailla, minkä vuoksi sopimuksessa keskeistä on urheilijoiden tarkoitus ja sopimusoikeuden yleiset periaatteet. Myös urheilun itsesääntelynormeilla, eettisillä periaatteilla sekä käytännöillä voi olla vaikutusta urheilijoiden sopimussuhteen sisältöön. Urheilijoiden sopimus rinnastetaan tutkielmassa elinkeinosopimukseen, sillä urheilijat voidaan katsoa urheilutoiminnassaan itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi.

Toiseksi tutkielmassa pohditaan urheilijoiden välistä vahingonkorvausvastuuta silloin, kun toinen heistä on syyllistynyt urheilun sääntörikkomukseen, kuten dopingrikkomukseen. Sääntörikkomus voi aiheuttaa huomattavia vahinkoja pariurheilijan toiselle urheilijalle. Urheilija syyllistyy usein sääntörikkomuksellaan myös sopimusrikkomukseen urheilijoiden välisessä sopimuksessa, jonka perusteella vahinkoa kärsinyt urheilija voi vaatia vahingonkorvausta. Tutkielmassa arvioidaan urheilijan vahingonkorvausvastuuta tyypillisen vahingonkorvausharkinnan mukaisesti, joskin harkinnassa huomioidaan myös urheilun erityispiirteitä.

Tutkielmassa havaitaan, että urheilijan vahingonkorvausvastuu urheilijaparillensa voi muodostua merkittävän suureksi, ja vastuusta vapautuminen vahingonkorvausoikeudessa esitettyjen rajoitusperiaatteiden mukaisesti vaikuttaa varsin epätodennäköiseltä. Toisaalta toisella urheilijalla on merkittävä tarve korvauksen saamiseen silloin, kun tämän elinkeino on lähes kokonaan riippuvainen urheilijoiden välisestä yhteistyöstä. Tästä syystä tutkielmassa arvioidaan myös erilaisia vaihtoehtoja urheilijoiden riskienhallinnalle. Urheilijoiden riskienhallintaan esitetään sekä sopimus- että urheiluoikeudellisia kehittämismahdollisuuksia.

Asiasanat: itsesääntely, riskienhallinta, sopimusvastuu, urheiluoikeus, urheilusopimus, vahingonkorvaus

SISÄLLYS

Sisällys	II
Lähteet	IV
Kuviot	IX
Lyhenteet	X
1 JOHDANTO	1
1.1 Pariurheilu osana oikeudellistunutta urheilua	1
1.2 Tutkielman kohde	5
1.2.1 Tutkimuskysymykset	5
1.2.2 Rajaukset ja määritelmät	5
1.3 Tutkimusmetodi ja lähteet	8
1.4 Tutkielman rakenne	11
2 URHEILUN OIKEUSSUHTEIDEN SÄÄNTELY	12
2.1 Legaalinormit	12
2.1.1 Urheilusopimusoikeus	12
2.1.2 Vahingonkorvaussäätely	13
2.1.3 Kauppalain analoginen soveltaminen	15
2.2 Urheilun itsesäätely	16
3 PARIURHEILIJAN OIKEUSASEMA	19
3.1 Urheilun organisoituminen Suomessa	19
3.1.1 Joukkue- ja yksilöurheilijoiden sopimussuhteet	19
3.1.2 Järjestäytyminen ja sopimussuhteet tanssi- ja tennisurheilussa	20
3.1.3 Hahmotelma pariurheilijoiden oikeussuhteista	22
3.2 Pariurheilijoiden keskinäinen oikeussuhde	24
3.2.1 Oikeussuhteen juridisen luokittelun merkitys	24
3.2.2 Sopimuksen tunnusmerkistö: sopimuksen syntyminen ja olemassaolo	26
3.2.3 Urheilijoiden välinen yhteistyö sopimustyyppinä	30
3.2.4 Sopimuksen sisältö ja sopimusvelvoitteet	33
3.2.5 Lojaliteettivelvollisuus ja reilu peli	37
4 VAHINGONKORVAUSVASTUU TOISELLE URHEILIJALLE	39
4.1 Yleistä	39
4.2 Vastuumuoto	40
4.2.1 Jako delikti- ja sopimusvastuuseen	40
4.2.2 Vastuumuoto urheilijoiden välisessä yhteistyössä	43
4.2.3 Korvausvastuun edellytykset sopimusvastuussa	44
4.3 Sopimusrikkomus	45
4.3.1 Pariurheilijan sopimusrikkomus	45
4.3.2 Vahingonkorvaus oikeuskeinona	47
4.4 Vastuuperuste	49
4.4.1 Vastuuperusteet sopimusvastuussa	49
4.4.2 Pariurheilijan vastuuperuste	52
4.4.3 Tuottamusarvio urheilun sääntörikkomuksissa	54
4.5 Korvattavat vahingot	59

4.5.1	Täysi korvaus ja differenssioppi urheilussa.....	59
4.5.2	Vahinkolajien korvattavuus	62
4.6	Korvausvastuuta rajoittavat tekijät	67
4.6.1	Yleistä.....	67
4.6.2	Toisen urheilijan velvollisuus korvaavaan sopimukseen	68
4.6.3	Vahingon ennakoitavuus	71
4.6.4	Kohtuusperusteinen sovittelu	76
5	VASTUUNHALLINTA	79
5.1	Yleistä.....	79
5.2	Sopimusoikeudellinen riskienhallinta	81
5.2.1	Sopimuksen muoto ja sisältö	81
5.2.2	Vastuuta rajoittavat sopimusehdot	84
5.3	Urheiluoikeudellisia kehittämismahdollisuuksia riskienhallintaan	88
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	90

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Aarnio, Aulis, Mitä lainoppi on? Kustannusosakeyhtiö Tammi 1978.
- Adlercreutz, Axel, Avtalsrätt II. Femte upplagan. Juristförlaget i Lund 2001.
- Adlercreutz, Axel – Gorton, Lars, Avtalsrätt I. 13:e upplagan. Juristförlaget i Lund 2011.
- Aine, Antti, Urheiluoikeuden kantavat periaatteet. Oikeustiede-Jurisprudentia 2011:XLIV, s. 1–60.
- Annola, Vesa, Sopimuksen dynaamisuus. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja, Yksityisoikeuden julkaisusarja 2003.
- Annola, Vesa, Sopimustulkinta: teoria, vaiheet, menettely. Talentum Pro 2016.
- Aurejärvi, Erkki – Hemmo, Mika, Velvoiteoikeuden oppikirja. 2. painos. Gummerus Kirjapaino Oy 1998.
- Beloff, Michael J. – Kerr, Tim – Demetriou, Marie, Sports Law. Oxford: Hart 1999.
- Ervasti, Kaijus, Eräitä näkökohtia empiirisen tiedon hyväksikäytöstä oikeustieteessä. Lakimies 3/1998, s. 364–388.
- Haapio, Helena, Jäikö jotain sopimatta?, s. 3–82 teoksessa Pohjonen, Soili (toim.), Ennakoiva sopiminen. Liiketoimien suunnittelu, toteuttaminen ja riskien hallinta. WSOY Lakitieto 2002.
- Hahto, Vilja, Tuottamus vahingonkorvausoikeudessa. WSOYpro 2008.
- Hakala, Reetta, Urheilijan vastuu dopingista. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja, Urheiluoikeuden sarja 2004.
- Halila, Heikki, Mihin urheilutoiminnassa tarvitaan lainsäädäntöä? Defensor Legis 5/2002, s. 813–828.
- Halila, Heikki, Dopingista johtuva vahingonkorvausvelvollisuus urheilun lajiliitolle. Defensor Legis 5/2003, s. 761–776.
- Halila, Heikki, Oikeudellistuva urheilu. Talentum 2006.
- Halila, Heikki, Urheilutoiminnan kovaa ja pehmeää sääntelyä, s. 73–83 teoksessa Björne, Lars – Kairinen, Martti – Tuomisto, Jarmo – Annola, Vesa, Sopimus, vastuu, velvoite: juhla-julkaisu, Ari Saarnilehto 1947 – 21/11 – 2007. Turun yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta 2007.
- Halila, Heikki, Joukkue urheiluseuran kokonaisuudessa. Urheilu ja oikeus: Urheiluoikeuden yhdistyksen jäsenlehti 2015, s. 10–21.
- Halila, Heikki – Hemmo, Mika, Sopimustyytit. 2., uudistettu painos. Talentum 2008.

- Halila, Heikki – Norros, Olli, Urheilu-oikeus. Alma Talent 2017.
- Hellner, Jan, Speciell avtalsrätt II: Kontraktsträtt. 2 häftet, Allmänna ämnen. Upplaga 3:1. Nordets Juridik AB 1996.
- Hemmo, Mika, Vahingonkorvauksen määräytymisestä sopimussuhteissa. Suomalainen lakimiesyhdistys 1994.
- Hemmo, Mika, Vahingonkorvauksen sovittelu ja moderni korvausoikeus. Suomalainen lakimiesyhdistys 1996.
- Hemmo, Mika, Sopimus ja delikti. Tutkimus vahingonkorvausoikeuden vastuunudoista. Kauppakaari Oy, Lakimiesliiton Kustannus 1998.
- Hemmo, Mika, Sopimusoikeus I. 2., uudistettu painos. Talentum 2003a.
- Hemmo, Mika, Sopimusoikeus II. 2., uudistettu painos. Talentum 2003b.
- Hemmo, Mika, Sopimusoikeus III, Talentum 2005.
- Hemmo, Mika, Vahingonkorvausoikeus. WSOY cop. 2005b.
- Hemmo, Mika, Sopimusoikeuden oppikirja. Talentum 2006.
- Hoppu, Kari – Hoppu, Esko, Kauppa- ja varallisuus-oikeuden pääpiirteet. Alma Talent 2016.
- Kauppinen, Tomi, Joukkueurheilijan dopingrikkomuksesta aiheutuvasta vahingonkorvausvelvollisuudesta seuralle. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja, Urheilu-oikeuden sarja 2004.
- Keinänen, Anssi – Vääänen, Ulla, Empiirinen oikeustutkimus – mitä ja milloin?, s. 246–271 teoksessa Miettinen, Tarmo (toim.), Oikeustieteellinen opinnäyte – artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Edita Publishing Oy 2016.
- Koffman, Laurence – Macdonald, Elizabeth, The Law of Contract. Fifth edition. LexisNexis UK 2004.
- Lindholm, Johan, Idrottsjuridik. Nordets Juridik AB 2014.
- Mononen, Marko, Onko sopimusoikeudessamme yhtenäistä vastuuperustetta? Lakimies 7–8/2004, s. 1379–1397.
- Mononen, Marko, Huomioita vahingonkorvaus- ja sopimusoikeuden johdonmukaisuudesta. Business Law Forum 2005 s. 91–118.
- Määttä, Jari, Urheilija ja tuotevastuu. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja, Urheilu-oikeuden sarja 2007.
- Määttä, Tapio, Soft law som rättskälla på nya rättsområden i den nationella rätten. Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland 6/2006, s. 553–571.

- Niemi, Matti Ilmari, Holismi ja konventionalismi. Lainopin keskeiset episteemiset käsitykset. Lakimies 4/1998, s. 521–538.
- Norros, Olli, Vastuu sopimusketjussa. WSOYpro 2007.
- Norros, Olli, Vahingonkorvaus urheilussa. Urheilu ja oikeus: Urheiluoikeuden yhdistyksen jäsenlehti 2014, s. 244–286.
- Norros, Olli, Velvoiteoikeus. 2., uudistettu painos. Alma Talent 2018.
- Nystén-Haarala, Soili, The Long-Term Contract: Contract Law and Contracting. Finnish Lawyers' Publishing 1998.
- Nystén-Haarala, Soili, Sopimusoikeus ja sopimusten hallinta. Lakimies 2/1999, s. 199–209.
- Nystén-Haarala, Soili, Kaukoviisas ennakoiva oikeusajattelu ja jälkiviisas tuomioistuinjuridiikka, s. 141–188 teoksessa Pohjonen, Soili (toim.), Ennakoiva sopiminen. Liiketoimien suunnittelu, toteuttaminen ja riskien hallinta. WSOY Lakitieto 2002.
- Pitkänen, Jani, Urheilun kurinpitoseuraamusten mittaaminen. Urheilu ja oikeus: Urheiluoikeuden yhdistyksen jäsenlehti 2012, s. 93–131.
- Pohjonen, Soile (toim.), Ennakoiva sopiminen. Liiketoimien suunnittelu, toteuttaminen ja riskien hallinta. WSOY Lakitieto 2002.
- Pöyhönen, Juha, Sopimusoikeuden järjestelmä ja sopimusten sovittelu. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja 1988.
- Rauste, Olli, Urheiluoikeus. Lakimiesliiton kustannus 1997.
- Rinne, Kati, Yksilöurheilijan vahingonkorvausvastuu sponsorisopimusketjussa. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja, Urheiluoikeuden sarja 2010.
- Routamo, Eero, Vastaavuusteoria ja suorituksen virheellisyys sopimussuhteessa. Lakimies 1980, s. 122–130.
- Routamo, Eero – Ståhlberg, Pauli, Suomen vahingonkorvausoikeus. 4., uudistettu painos. Kauppakaari Oyj 2000.
- Saarnilehto, Ari, Vahingonkorvauksen sovittelu oikeuskäytännön valossa. Defensor Legis 3/2001, s. 379–395.
- Saarnilehto, Ari, Vastuun rajoitukset riskien hallinnassa ja vakioehdot. Edilex 2005 (<http://www.edilex.fi/lakikirjasto/2666.pdf>, Luettu 11.6.2019).
- Saarnilehto, Ari, Vahingonkorvauslaki: käytännön kommentaari. Edita Publishing Oy 2007.
- Saarnilehto, Ari – Annola, Vesa – Hemmo, Mika – Karhu, Juha – Kartio, Leena – Tammi-Salminen, Eva – Tolonen, Juha – Tuomisto, Jarmo – Viljanen, Mika, Varallisuus-oikeus. 2., uudistettu painos. Sanoma Pro Oy 2012.

- Saarnilehto, Ari – Annola, Vesa, Sopimusoikeuden perusteet. Alma Talent 2018.
- Sandvik, Björn, Puhdas varallisuusvahinko – mikä se on? Puhtaan varallisuusvahingon kahdesta käsitetulkinnasta. Defensor Legis 1/2010, s. 25–36.
- Sandvik, Björn, Voidaanko kontrollivastuuta pitää sopimusoikeuden yleisenä periaatteena? Kontrollivastuun kehitys ja asema sopimusoikeuden järjestelmässä. Lakimies 5/2014, s. 651–674.
- Schön, Esa, Joukkueurheilijan pelaajasopimukseen perustuvat velvollisuudet. Urheilu ja oikeus 2010, s. 160–192.
- Siltala, Raimo, Oikeustieteen tieteenteoria. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja 2003.
- Ståhlberg, Pauli, Irtaimiin liittyvien tunnearvojen korvaamisesta. Defensor Legis 4/2009, s. 579–586.
- Ståhlberg, Pauli – Karhu, Juha, Suomen vahingonkorvausoikeus. 6., uudistettu painos. Talentum 2013.
- Tarasti, Lauri, Ankara vastuu dopingrikkomuksissa. Urheilu ja oikeus 2018, s. 247–263.
- Taxell, Lars Erik, Avtal och rättskydd. Åbo Akademi 1972.
- Taxell, Lars Erik, Om avtalsetik. Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland 1979, s. 487–498.
- Taxell, Lars Erik, Skadestånd vid avtalsbrott. Åbo Akademi University Press 1993.
- Tieva, Antti, Luottamus, lojaliteettivelvollisuus ja liike-elämän pitkäkestoiset sopimukset. Defensor Legis 2/2006, s. 240–251.
- Tieva, Antti, Reagoivan sopimuksen idea sopimusteknisenä lähtökohtana. Lakimies 3/2008, s. 433–453.
- Tieva, Antti, Sopimushallinta ja pitkäkestoiset liikesopimukset. Defensor Legis 1/2009, s. 112–127.
- Tiitinen, Kari-Pekka, Urheilijan oikeussuhteista. Kuvauksia ja mietteitä. Lakimies 2/1998, s. 211–221.
- Timonen, Pekka, Johdatus lainopin metodiin ja lainopilliseen kirjoittamiseen. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 1998.
- Tolonen, Hannu, Oikeuslähdeoppi. WSOY Lakitieto 2003.
- Viljanen, Mika, Vahingonkorvauksen määrä. Suomalainen lakimiesyhdistys, 2008.
- Virtanen, Jenny, Todistustaakan ja vastuunrajoitusehtojen merkityksestä sopimusvastuussa. Defensor Legis 3/2005, s. 484–504.
- Virtanen, Pertti, Vahingonkorvaus – laki ja käytännöt. Edita Publishing Oy 2011.

Wilhelmsson, Thomas – Sevón, Leif – Koskelo, Pauliine, Kauppalaain pääkohdat. 5., uudistettu painos. Talentum 2006.

Zilliacus, Henrik, Lajiliittojen valta ja vallankäytön rajat urheilutoiminnan sääntelyssä. Urheilu ja oikeus: Urheiluoikeuden yhdistyksen jäsenlehti 2018, s. 264–285.

Virallislähteet

HE 93/1986 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle kauppalaiksi.

HE 247/1981 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeustoimen kohtuullistamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Oikeustapaukset

KHO 2010:103

KKO 2018:86

KKO 2010:23

KKO 2007:52

KKO 2006:56

KKO 1999:48

KKO 1998:80

KKO 1997:199

KKO 1995:32

KKO 1991:42

KKO 1985 II 82

KKO 1985 II 51

KKO 1982 II 64

Muut päätökset

UOL 9/2015

UOL 3/2004

Urheilun säännöt

International Tennis Federation, Tennis Anti-Doping Programme 2019.

Suomen Tennisliitto ry:n kilpailumääräykset 1.6.2019.

Suomen Tennisliitto ry:n kurinpitösäännöt 1.1.2019.

Suomen Tanssiurheiluliitto ry:n kilpailusäännöt 10.11.2018.

Suomen Tanssiurheiluliitto ry:n kurinpitomääräykset 20.11.2016.

World Anti-Doping Agency, World Anti-Doping Code 2015 with 2019 amendments.

World DanceSport Federation, Anti-Doping Code, Version 1.1.

Haastattelut

Koivula, Pirjo, Suomen Tanssiurheiluliiton lajipäällikkö 11.5.2019.

Zilliacus, Henrik, Suomen Tennisliiton seurapalvelupäällikkö 22.5.2019.

Muut lähteet

Turun Sanomat 18.8.2019: ”Turkulaiset Juho Päivinen ja Mari Munne ylsivät EM-hopealle” (<https://www.ts.fi/uutiset/paikalliset/4673239/Turkulaiset+Juho+Paivinen+ja+Mari+Munne+ylsivat+EMhopealle>, Luettu 20.8.2019).

Helsingin Sanomat 10.6.2019: ”Jahti tenniksen olympiapaikoista alkoi, näin Henri Kontinen pääsisi Tokioon” (<https://www.hs.fi/urheilu/art-2000006137935.html>, Luettu 13.7.2019).

Iltasanomat 2.6.2018: ”Tenniksen nelinpeli on kuin avioliitto – mikä on Henri Kontisen ja John Peersin menestyksen salaisuus?” (<https://www.is.fi/urheilulehti/parhaat/art-2000005703507.html>, Luettu 13.7.2019).

Suomen Tanssiurheiluliitto ry:n maajoukkueurheilijan sopimus pohja 15.5.2018. Saatu nähtäväksi 27.5.2019.

Yle 28.1.2017: ”Kontinen teki upeaa tennishistoriaa – Grand Slam -voitto!” (<https://yle.fi/urheilu/3-9305030>, Luettu 20.8.2019).

Yle 20.11.2016: ”Savikurki ja Vainomaa voittivat kymppitanssin maailmanmestaruuden” (<https://yle.fi/urheilu/3-9305030>, Luettu 20.8.2019).

Turun Sanomat 5.3.2015: ”Euroopan mestarit Jaak Vainomaa ja Taina Savikurki kisaavat viikonvaihteessa Helsingissä” (<https://www.ts.fi/urheilu/742986/Euroopan+mestarit+Jaak+Vainomaa+ja+Taina+Savikurki+kisaavat+viikonvaihteessa+Helsingissa>, Luettu 13.7.2019).

KUVIOT

Kuvio 1. Esimerkkikaavio pariurheilijan oikeussuhteista.

LYHENTEET

HE	hallituksen esitys
HS	Helsingin Sanomat
IS	Iltasanomat
ITF	International Tennis Federation (suom. Kansainvälinen Tennisliitto)
Kauppala	kauppalaki
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KKO	Korkein oikeus
OikTL	oikeustoimilaki
STL	Suomen Tennisliitto ry
STUL	Suomen Tanssiurheiluliitto ry
TS	Turun Sanomat
UOL	Urheilun oikeusturvalautakunta
Vahla	vahingonkorvauslaki
WADA	World Anti-Doping Agency (suom. Maailman antidopingtoimisto)
WADC	World Anti-Doping Code (suom. Maailman antidopingsäännöstö)
WDSF	World DanceSport Federation (suom. Kansainvälinen Tanssiurheiluliitto)

1 JOHDANTO

1.1 Pariurheilu osana oikeudellistunutta urheilua

Urheilua ei voida enää ajankohtaisesti kutsua *oikeudellistuvaksi* yhteiskunnan alaksi, vaan pikemminkin jo vahvasti *oikeudellistuneeksi* sellaiseksi. Nykyään on selvää, että oikeusjärjestys soveltuu urheilutoimintaan siinä missä kaikkeen muuhunkin.¹ Urheilutoiminnasta on sen ammattimaistumisen ja kaupallistumisen myötä tullut varsin kiinnostava oikeustieteellinen tutkimuskohde, ja urheilun alalla esiintyviä erilaisia oikeussuhteita on tutkittu jo laajalti viime vuosikymmenten aikana. Oikeudellistuneessa urheilussa sopimuksilla on luonnollisesti merkittävä rooli, ja nämä urheilusopimuksiksi kutsutut sopimukset ovat kasvavasti oikeustieteellisen mielenkiinnon kohteena. Urheilijoille syntyy oikeussuhteita useiden eri tahojen, kuten seuran, lajiliiton, sponsoreiden ja managerien kanssa, ja tyypillisiä urheilusopimuksia ovat muun muassa pelaaja-, valmentaja-, ja maajoukkuesopimukset sekä sponsorisopimukset.² Urheilun oikeus- ja sopimussuhteita leimaa niiden epätyypillisuus verrattuna muihin sopimustyyppeihin, sillä urheilussa joudutaan ratkaisemaan kysymyksiä, jotka eivät muilla yhteiskunnan aloilla tule ratkaistavaksi³: esimerkiksi doping, urheilun itsesääntelyjärjestelmä sekä organisoitumismallit ovat nimenomaan urheilun erityispiirteitä, jotka vääjäämättä vaikuttavat myös urheilun oikeussuhteisiin.

Urheiluoikeudellista tutkimusta ja systematisointia on hallinnut urheilulajien jaottelu sen perusteella, onko tutkimuksen kohteena joukkue- vai yksilöurheilu, sillä urheilijoiden oikeusasema ja -suhteet ovat näissä lajeissa varsin erilaiset. Joukkueurheilussa huipputason urheilijat sitoutuvat seuraan pelaajasopimuksella, joka voi olla myös työsopimus, kun taas yksilöurheilijat solmivat sopimuksia useiden eri tahojen kanssa ikään kuin ammatinharjoittajina.⁴ Ero näiden lajien välillä on juuri se, että joukkueurheilija sitoutuu harjoittelemaan ja pelaamaan seuran valmennusjohdon määräysten mukaisesti tietyssä joukkueessa, kun taas yksilöurheilija urheilee itsenäisesti omaan lukuunsa olematta

¹ Halila 2007, s. 73, viitaten *Ari Saarnilehdon* toteamukseen. Ks. urheilun oikeudellistumiskehityksestä esim. Halila – Norros 2017 s. 4–6 ja Halila 2006, s. 39–41.

² Ks. esim. Lindholm 2014, s. 109–112 ja Tiitinen 1998, s. 212–221. Ks. myös Määttä 2007, s. 92. *Määttä* on laatinut tutkielmassaan kattavan taulukon urheilijoiden sopimus- ja muista oikeussuhteista. Ks. tyypillisistä urheilusopimuksista myös Halila – Hemmo 2008, s. 282–302 ja Halila 2006, s. 188–191.

³ Halila 2006, s. 32–33.

⁴ Ks. tarkemmin Rauste 1997, s. 164–174.

pääsääntöisesti työsuhteessa mihinkään tahoon.⁵ Esimerkiksi *Beloff* ym. ovat kuvanneet lajien eroa seuraavasti:

*”In an individual sport such as tennis or boxing it would be highly unusual to encounter a contract under which the individual competitor is employed to practice his or her sport. Individual sportsmen and women are normally self-employed, i.e., like barristers, they work on case by case, or tournament by tournament, basis. In team sports, however, the norm is that the players, the coach, the administrative and ground staff, and others such as catering staff, are all employed under contracts of employment requiring them to render service to their employer.”*⁶

Näin ollen joukkueurheiluna on oikeustieteellisessä keskustelussa pidetty niitä urheilulajeja, joita koskettaa pelaajasopimus. Yleensä tämä tarkoittaa erilaisia joukkueena pelattavia pallopelejä, kuten jääkiekkoa, jalkapalloa ja koripalloa.⁷ Kaikki muu urheilu on sen sijaan katsottu yksilöurheiluksi siitä riippumatta, kuinka monta urheilijaa kilpailusuoritukseen osallistuu: esimerkiksi *Halila* on todennut, että ”joukkueita voi olla myös yksilölajeissa kuten taitoluistelussa tai tanssiurheilussa”.⁸ Joukkue- ja yksilöurheilun välinen ero on määritelty samansuuntaisesti myös Maailman antidopingtoimiston (WADA) antidopingsäännöissä (WADC), jonka mukaan joukkueurheilua on urheilulaji, jossa pelaajan vaihtaminen on mahdollista kilpailun aikana, ja kaikki muut lajit ovat yksilöurheilua.⁹ Käytännössä kaikki muut urheilulajit kuin perinteiset joukkuepalloilulajit luetaan yksilölajeiksi, vaikka niissä urheilusuoritus tehtäisiinkin joukkueena useamman urheilijan voimin.

Oikeustieteessä ei ole tarkemmin tutkittu niitä urheilulajeja, joissa urheilusuoritus tehdään joukkueena, mutta urheilulaji luokitellaan kuitenkin nykyisen jaottelun mukaan yksilöurheiluksi. Tällaisiin urheilulajeihin kuuluu myös pareittain harjoitettava urheilu, kuten paritanssi, tenniksen nelinpeli, pariluistelu, purjehdus ja jotkut autourheilulajit. Näissä urheilulajeissa esiintyvien oikeussuhteiden tutkiminen olisi tärkeää, sillä niissä urheilijoiden järjestäytyminen ja oikeussuhteet eroavat sekä perinteisten joukkuelajien että yksilölajien organisoitumisen mallista: pariurheilijat eivät sitoudu seuraan pelaajasopimuksen kaltaisella sopimuksella kuten joukkueurheilijat, mutta he eivät myöskään ole yksilöurheilijoita siltä kannalta, että pariurheilu edellyttää kahden urheilijan välistä yhteistyötä. Urheilu oikeudessa on jo varsin kattavasti tutkittu yksilö- ja joukkueurheilijoiden sopimussuhteita ja

⁵ Halila – Hemmo 2008, s. 283 ja 290.

⁶ Beloff – Kerr – Demetriou 1999, s. 25.

⁷ Tiitinen 1998, s. 214.

⁸ Halila 2015, s. 11.

⁹ WADC 2015, s. 135 ja 141.

vahingonkorvausvastuuta.¹⁰ Sen sijaan pariurheilijoiden osalta vastaavaa arviota ei ole tehty, vaikka pariurheilijoiden sopimussuhteiden ja vahingonkorvausvastuun osalta voidaan esittää oikeudellisesti erityislaatuisia kysymyksiä.¹¹

Mielenkiintoisena esimerkkinä voidaan esittää tilanne, jossa pariyksikkönä kilpailevista urheilijoista toinen syyllistyy urheilun sääntörikkomukseen, kuten dopingrikkomukseen. WADC 10 artiklan mukaan dopingrikkomuksesta voi seurata urheilijalle kilpailutulosten hylkääminen ja toimintakieltoa kahdesta neljään vuotta. Kurinpitoseuraamus koskettaa vain sitä urheilijaa, joka on syyllistynyt dopingrikkomukseen, eikä WADC ota kantaa pariyksikön toisen urheilijan oikeusasemaan. Kollektiivirangaistusten ei ole katsottu olevan yleisten oikeusperiaatteiden valossa sallittuja, ja siksi sääntörikkomuksesta voidaan rangaista vain sitä urheilijaa, joka on joko syyllistynyt tai aktiivisesti myötävaikuttanut sääntörikkomukseen.¹² Kollektiivirangaistusten kieltä on todettu esimerkiksi Urheilun oikeusturvalautakunnan (UOL) päätöksessä 3/2004, jossa Suomen Tanssiurheiluliitto ry:n (STUL) asettama tanssiurheilijan kilpailukieltä kumottiin, kun se oli perustunut tämän tanssiparin sääntörikkomukseen. Tästä huolimatta pariurheilun lajiliittojen säännöissä on edelleen tämän kiellon kanssa ristiriidassa olevia määräyksiä: esimerkiksi tenniksen nelinpelissä ja tanssiurheilussa pariyksikön molempien urheilijoiden kilpailutulokset voidaan hylätä toisen urheilijan dopingrikkomustilanteessa, ja molemmat urheilijat joutuvat palauttamaan muun muassa kilpailusta saamansa palkintorahat¹³. Tämänkaltaisista säännöistä seuraa, että pariyksikön toisen urheilijan dopingrikkomus vaikuttaa välittömästi myös sääntöjä rikkomattoman urheilijan oikeusasemaan.

Lisäksi yhden urheilijan sääntörikkomus voi vaikuttaa pariyksikön toiseen urheilijaan myös välillisesti. Vaikka urheilijalle ei asetettaisikaan kurinpitoseuraamusta tämän urheilijaparin sääntörikkomuksesta, tosiasiaa myös sääntöjä rikkomattoman urheilijan kilpailu- tai harjoittelutoiminta voi häiriintyä sen seurauksena. Urheilun toimintakieltä tarkoittaa sitä, ettei urheilija voi osallistua mihinkään kyseessä olevan lajin kilpailuihin tai edes muuhun

¹⁰ Ks. esim. Halila 2003, Hakala 2004, Kauppinen 2004 ja Rinne 2010.

¹¹ Halila on kuitenkin tiedostanut, että pariurheilussa tietyt oikeudelliset ongelmat voivat olla vielä keskeisempiä kuin perinteisissä joukkuelajeissa. Hän on lyhyesti maininnut, että kysymykset velkavastuusta ja varojen siirtymisestä uuteen seuraan voivat olla vielä kärjistyneempiä esimerkiksi taitoluistelussa ja tanssiurheilussa kuin palloilulajeissa, sillä joukkueeseen kuuluu vain kaksi henkilöä. Ks. Halila 2015, s. 11.

¹² Rauste 1997, s. 733–734.

¹³ Ks. tarkemmin ITF Anti-Doping Programme 2019, kohta 9 ja WDSF Anti-Doping Code Version 1.1, kohta 11.2.

lajitoimintaan.¹⁴ Näin ollen toimintakieltoon asetetun urheilijan urheilijapari ei pysty kilpailemaan tai harjoittelemaan tämän toimintakiellossa olevan urheilijan kanssa. Vaihtoehtona olisi tietenkin kilpailla ja harjoitella uuden urheilijaparin kanssa, mutta uutta urheilijaparia ei välttämättä ole saatavilla ja menestys uuden urheilijaparin kanssa saattaa olla heikompaa. Pariurheilussa menestys nimittäin usein edellyttää kahden urheilijan pitkäaikaista yhteistyötä.¹⁵ Urheilija voi myös joutua palauttamaan saamansa taloudelliset tuet lajiliitolle, mikäli hän aloittaa kilpailu-uran uuden urheilijaparin kanssa kesken kauden.¹⁶

Urheilija on lisäksi voinut omissa sopimuksissaan sitoutua osallistumaan tiettyihin kilpailuihin¹⁷, jota hän ei välttämättä pysty täyttämään hänen urheilijaparinsa ollessa kilpailu- tai toimintakiellossa. Parilajeissa urheilijan sääntörikkomus ja erityisesti siitä seuraavat kurinpitoseuraamukset vaikuttavat siten ainakin välillisesti myös pariyksikön toisen urheilijan oikeusasemaan: sääntörikkomuksesta voi seurata muun muassa ansionmenetystä ja muuta vahinkoa, eikä urheilija välttämättä pysty täyttämään omia sopimusvelvoitteitaan sääntörikkomuksen vuoksi. Sääntöjä rikkomattoman urheilijan urheilutoiminta voi jopa estyä hänen urheilijaparinsa ollessa kilpailu- tai toimintakiellossa.

Pariurheilussa urheilija on siten korostuneen riippuvainen pariyksikön toisesta urheilijasta. Tämänkaltaista ongelmaa ei esiinny yksilöurheilussa tai perinteisissä joukkuelajeissa – joukkueessa yhden urheilijan sääntörikkomus ei yhtä merkittävästi vaikuta toisiin urheilijoihin joukkueen sisällä. Urheilijan kilpailu- tai toimintakielto ei joukkuelajeissa yleensä estä muun joukkueen toimintaa. Sen sijaan pariurheilussa, joissa joukkueen muodostaa vain kaksi urheilijaa, yhden urheilijan sääntörikkomus ja tähän kohdistetut kurinpitoseuraamukset vaikuttavat merkittävästi myös toiseen urheilijaan. Huipputasolla tämä voi tarkoittaa huomattavia ansionmenetyksiä ja muita vahinkoja myös sääntöjä rikkomattomalle urheilijalle, minkä vuoksi voidaan kysyä, onko urheilijalla mahdollisuus saada vahingonkorvausta urheilijapariltaan tämän sääntörikkomuksesta aiheutuneista vahingoista.

¹⁴ WADC 2015, s. 137.

¹⁵ Koivula 11.5.2019 ja Zilliacus 22.5.2019. Ks. esim. IS 2.6.2018 ja TS 5.3.2015.

¹⁶ STUL Maajoukkueurheilijan sopimuspohja 15.5.2018, kohta 5.5.

¹⁷ STUL Maajoukkueurheilijan sopimuspohja 15.5.2018, kohta 3 ja Zilliacus 22.5.2019.

1.2 Tutkielman kohde

1.2.1 Tutkimuskysymykset

Tutkielman kohteena on pariurheilijan oikeussuhteet ja vahingonkorvausvastuu urheilun sääntörikkomuksissa, ja tutkielmassa on kaksi päätutkimuskysymystä. Ensinnäkin selvitetään, *minkälainen pariurheilijan oikeusasema on urheilun organisoitumisessa*. Tutkimuskysymyksellä paneudutaan siihen, miten pariurheilu on Suomessa järjestetty ja minkälaisia oikeussuhteita pariurheilun kontekstissa esiintyy. Tarkastelu keskittyy erityisesti kahden pariurheilijan väliseen yhteistyösuhteeseen, ja siihen, miten sen sisältöä voidaan juridisesti hahmottaa. Toiseksi kysytään, *minkälainen vahingonkorvausvastuu urheilijalla on kahden pariurheilijan välisessä yhteistyössä silloin, kun tämä on syyllistynyt urheilun sääntörikkomukseen*. Vahingonkorvausvastuun osalta kysytään erityisesti, voiko urheilijalle ylipäättään syntyä vahingonkorvausvastuu urheilijaparilleen urheilun sääntörikkomustilanteessa, eli mihin urheilijan korvausvastuu voi perustua, ja mitkä vahingot tulisivat urheilijoiden välillä korvattavaksi. Arvio edellyttää vastuumuodon ja -perusteen tarkastelua sekä korvattavien vahinkojen määrittelyä. Lisäksi pohditaan, onko tilanteessa mahdollisia vastuuta rajoittavia seikkoja. Tarkoituksena on esittää yleiskuva pariurheilijoiden välille syntyvästä vahingonkorvausvastuusta urheilun sääntörikkomuksissa. Lisäksi lopussa kysytään, miten korvausvastuuseen liittyviä riskejä on mahdollista hallita pariurheilussa.

1.2.2 Rajaukset ja määritelmät

Urheilijan oikeusaseman ja vahingonkorvausvastuun tutkiminen rajataan tässä tutkielmassa pariurheilulajeihin. Pariurheilulla tarkoitetaan tässä erityisesti urheilulajeja, joissa lajin kilpailu-, ottelu- tai muu keskeinen suoritus tapahtuu pariyksikkönä ja lajille on keskeistä nimenomaan kahden urheilijan yhteinen suoritus. Perinteinen pariurheilulaji on esimerkiksi paritanssi, mutta myös tenniksen nelinpelin katsotaan kuuluvan samaan kategoriaan. Tutkielmassa käytetään näitä kahta urheilulajia havainnollistavina esimerkkeinä ja tyyppitapauksina, sillä se mahdollistaa kahden erilaisen urheilulajin eroavaisuuksien huomioonottamisen sekä keskinäisen vertailun. Tanssi- ja tennisurheilu ovat lisäksi maailmanlaajuisesti tunnettuja pariurheilulajeja, ja suomalaiset urheilijat ovat olleet näissä lajeissa huomattavan menestyksekkäitä.¹⁸ Kaikkien pariurheilulajien eroavaisuuksia ei

¹⁸ 2010-luvulla menestyneistä suomalaisista pariurheilijoista voidaan maininta tenniksen nelinpelaaja Henri Kontinen (urheilijaparinaan australialainen John Peers) sekä tanssiurheilijat Mari Munne ja Juho Päivinen sekä Taina Savikurki ja Jaak Vainomaa. Ks. esim. Yle 28.1.2017, TS 18.8.2019 ja Yle 20.11.2016.

kuitenkaan voida tutkielman puitteissa ottaa huomioon. Vaikka on mahdollista, että urheilulajien välillä on eroavaisuuksia eikä tutkielman tuloksia voida siten suoraan yleistää kaikkeen pariurheiluun, tanssi- ja tennisurheilu kuitenkin toimivat tunnettavuutensa ja suosittuutensa puolesta hyvinä esimerkkeinä pariurheilua koskevissa kysymyksissä.

Tutkielman kohteena ovat pääsääntöisesti sellaiset pariurheilulajit, joissa pariyksikön urheilijoiden koko – tai ainakin pääsääntöinen – urheilutoiminta perustuu parisuoritukseen. Näin ollen pääsääntöisesti yksilöurheilijoina toimivista urheilijoista muodostuvat viesti- tai muut joukkueparit jätetään tässä huomiotta, vaikka osin tutkielman tulokset voivat soveltua myös niihin. Termillä *pariurheilija* tarkoitetaan tutkielmassa pariurheilulajia harjoittavaa urheilijaa, ja termillä *pariyksikkö* viitataan kahdesta yhteistä urheilutoimintaa harjoittavasta urheilijasta muodostuvaan kokoonpanoon. *Urheilijapari* tarkoittaa tässä pariyksikön toista urheilijaa.

Tutkielma koskettaa lähinnä huippu- ja ammattilaistason urheilijoita, sillä heidän urheilutoiminnassaan on tyypillisesti kyse elinkeinon harjoittamisesta ja kaupallisesta toiminnasta. Siksi huipputasoisen urheilussa on myös vahvemmin oikeudellinen ulottuvuus kuin harrastetason urheilussa.¹⁹ Lisäksi tutkielma rajataan koskemaan vain Suomen oikeutta eikä tässä siten huomioida mahdollisia kansainvälisiä näkökulmia tai lainvalintakysymyksiä. On nimittäin mahdollista, että pariyksikön muodostavat urheilijat tulevat eri valtioista, jolloin arvioitavaksi nousee oikeussuhteeseen sovellettavan lain määräytyminen. Tässä tutkielmassa kuitenkin oletuksena on, että pariurheilijoiden oikeussuhteisiin sovelletaan Suomen lakia.

Urheilijan vahingonkorvausvastuuta arvioidaan siinä tilanteessa, kun tämä on syyllistynyt urheilun sääntöjen rikkomiseen. Sääntörikkomuksilla tarkoitetaan erilaisten urheilun itsesääntelynormien, kuten kilpailu- tai kurinpitosääntöjen rikkomista, josta usein seuraa urheilun kurinpitäjärjestelmässä kurinpitoseuraamus.²⁰ STUL:n ja Suomen Tennisliitto ry:n (STL) kurinpitomääräyksissä rikkomuksiksi on lueteltu muun muassa lajiliiton sääntöjen tai määräysten rikkominen, epäurheilijamainen tai lainvastainen käytös, dopingrikkomukset sekä kilpailutulosten manipulointi. Lajiliitto voi määrätä urheilijalle sääntörikkomuksista erilaisia

¹⁹ Halila – Norros 2017, s. 4–6.

²⁰ Ks. yleisesti urheilun sääntörikkomuksista ja kurinpitäjärjestelmästä esim. Pitkänen 2013, s. 95–101 ja kurinpidon alaisista teoista Zilliacus 2018, s. 281–282.

kurinpitoseuraamuksia, kuten varoituksen, kurinpitosakon, kilpailutulosten mitätöinnin tai kilpailukiellon.²¹

Tutkielmassa tarkastelu kohdistetaan erityisesti sellaisiin vakavimpiin sääntörikkomuksiin, joista urheilijalle määrätään tyypillisesti kilpailu- tai toimintakielto²². Ainakin dopingrikkomuksia pidetään varsin vakavina sääntörikkomuksina, sillä niistä määrätään WADC 10 artiklan mukaan urheilijalle toimintakieltoa kahdesta neljään vuotta. Seuraamuksista muissa sääntörikkomuksissa päättää lajiliitto.²³ Dopingrikkomusten lisäksi muun muassa urheilutuloksista sopiminen ja tiettyjen käyttäytymissääntöjen rikkominen, kuten tuomareiden fyysiseen koskemattomuuteen puuttuminen on katsottu sen verran vakaviksi sääntörikkomuksiksi, että lajiliitto voi määrätä niistä urheilijalle kilpailukiellon.²⁴ Pariurheilussa yhden urheilijan kilpailu- tai toimintakielto vaikuttaa olennaisesti pariyksikön toisen urheilijan oikeusasemaan, sillä myös tämän urheilutoiminta voi estyä sen seurauksena. Urheilijan ansiot ovat lähes täysin riippuvaisia hänen mahdollisuuksistansa osallistua kilpailuihin²⁵, ja siksi erityisesti urheilijan vakavimmat sääntörikkomukset aiheuttavat monesti merkittävää vahinkoa myös tämän urheilijaparille.

Vahingonkorvausvastuuta arvioidaan tässä tutkielmassa erityisesti urheilun näkökulmasta mielenkiintoisten kysymysten kautta. *Norros* on todennut, että vahingonkorvaukseen urheilun alalla liittyy erityislaatuisia kysymyksiä muun muassa urheilun omanlaatuisista oikeussuhteista, urheilun itsesääntelyn merkityksestä tuottamusarvioinnissa sekä differenssiopin soveltamisesta vahingon määrittämisessä.²⁶ Tutkielman puitteissa ei ole mahdollista käydä seikkaperäisesti läpi kaikkia vahingonkorvausvastuuseen vaikuttavia tekijöitä, ja siksi esimerkiksi syy-yhteyden olemassaolon arvioiminen ennakoitavuusrajoitusta lukuun ottamatta rajataan tutkielman

²¹ Ks. tarkemmin STUL kurinpitomääräykset 2016, s. 1–4 ja STL kurinpitomääräykset 2019, kohta 2 ja 3.

²² Toimintakiellosta käytettiin ennen termiä kilpailukielto, mutta toimintakiellon on katsottu kuvaavan paremmin kiellon sisältöä, johon kuuluu kielto kaikkeen kyseessä olevan lajin toimintaan. Lajiliittojen säännöissä on edelleen kuitenkin käytössä myös pelkkiä ”kilpailukieltoja” muissa kuin dopingrikkomuksissa. Ks. Halila – Norros 2017, s. 314–317.

²³ Halila – Norros 2017, s. 313.

²⁴ Ks. esim. STUL kurinpitomääräykset 2016 s. 4, jossa todetaan, että kilpailutulosten sopimisesta määrättävä kilpailukielto on aina vähintään kaksi vuotta ja s. 2, jonka mukaan vakaviksi rikkomuksiksi katsotaan aina mm. tuomareiden fyysiseen koskemattomuuteen puuttuminen, vedonlyönti omasta urheilusuorituksesta sekä rasistinen käyttäytyminen kilpailuissa.

²⁵ Rauste 1997, s. 207.

²⁶ Norros 2014, s. 282.

ulkopuolelle.²⁷ Kokonaiskuvan luomiseksi tutkielmassa arvioidaan vahingonkorvausvastuun syntymistä kahden urheilijan välillä tavanomaisen vahingonkorvausoikeudellisen harkinnan mukaan. Tutkielmassa selvitetään siten vastuumuotoon ja -perusteeseen, tuottamukseen, vahinkojen korvattavuuteen sekä vastuun rajoittamiseen liittyviä kysymyksiä²⁸, mutta arviossa nostetaan esille urheiluun ja tutkielman aiheeseen liittyviä erityispiirteitä.

1.3 Tutkimusmetodi ja lähteet

Tutkimusmetodin tutkielmassa käytetään oikeustieteelliselle tutkimukselle tyypillistä lainopin metodia, jossa tutkimuksen kohteena on voimassaoleva oikeus, ja jonka tavoitteena on selvittää tutkielman aihetta koskevien oikeussäntöjen sisältö systematisoimalla ja tulkitsemalla niitä.²⁹ Systematisoinnilla määritellään voimassa olevan oikeuden sääntöjen keskinäisiä suhteita ja tulkinnalla pyritään antamaan näille oikeussäännöille merkityssisältö.³⁰ Tässä tutkielmassa on siten lainopin keinoin tarkoitus ensinnäkin systematisoida tutkielman aihetta koskevia oikeussäntöjä ja toiseksi ottaa kantaa siihen, miten näitä oikeussäntöjä tulisi esitetyssä soveltamistilanteessa tulkita. Tutkielmassa keskiöön nousee se, mihin pariurheilijoiden oikeussuhteet voidaan suomalaisessa oikeusjärjestyksessä sijoittaa ja minkälainen sääntely niitä koskee, sillä se vaikuttaa vääjäämättä siihen, minkälaiseksi urheilijan vahingonkorvausvelvollisuus muodostuu Suomen oikeudessa. Tutkielma on luonteeltaan soveltava, sillä oikeussäntöjen sisältöä selvitetään tietyssä erityistilanteessa. Kantavana teemana on epätyypillisen soveltamistilanteen analysointi ja sen sovittaminen oikeustieteen yleisiin oppeihin.³¹

Perinteisessä lainopillisessa tutkimuksessa lähteinä käytetään kyseessä olevan oikeudenalan lainsäädäntöä, esitöitä, oikeuskäytäntöä sekä oikeuskirjallisuutta.³² On kuitenkin huomattava, että nimenomaisesti urheilun oikeussuhteita säänteleviä legaalinormeja ei ole³³, vaan tutkimus kohdistuu yleiseen sopimus- ja vahingonkorvausoikeudelliseen sääntelyyn, joka perustuu keskeisiltä osiltaan muuhun kuin säädettyihin lakeihin. Koska tutkielman aihetta koskevaa

²⁷ Ks. Norros 2014, s. 267, jossa todetaan, ettei urheilun alalla syy-yhteyksymyksiin liity mitään voimakkaita erityispiirteitä. Ks. myös Hemmo 2005b, s. 315, jonka mukaan sopimussuhteissa ei tyypillisesti olekaan epäselvyyttä syy-yhteyden olemassaolosta.

²⁸ Ks. kaavio vahingonkorvausoikeudellisen harkinnan rakenteesta Hemmo 2005b, s. 12.

²⁹ Aarnio 1978, s. 52.

³⁰ Siltala 2003, s. 328 ja Timonen 1998, s. 12–15.

³¹ Ks. Halila 2006, s. 195. Halila toteaa, että urheiluoikeudellisilla tutkielmilla tulisi olla annettavaa myös sopimusoikeuden yleisille opeille, vaikka urheilusopimusten tutkiminen onkin yleensä soveltavaa.

³² Ks. yleisesti ”aarniolaisesta” oikeuslähdeopista Tolonen 2003, s. 22–28.

³³ Halila 2007, s. 74.

oikeuskäytäntöäkään ei ole, keskeiseen asemaan tutkielmassa nousevat sopimusoikeudelliset yleiset periaatteet ja reaaliset argumentit.³⁴ Oikeuskäytäntöä hyödynnetään siinä määrin, kun se täsmentää oikeuden yleisiä oppeja. Urheilusopimuksia tutkittaessa tuleekin *Halilan* mukaan soveltaa sopimusoikeuden yleisiä periaatteita ja kehityspiirteitä.³⁵ Tärkeimmän lähdepohjan tutkielmalle muodostaa täten oikeuskirjallisuus. Tutkielman koskiessa Suomen oikeusjärjestystä käytettävä oikeuskirjallisuus on lähinnä suomalaista. Toisaalta pohjoismaalaiselle sopimusoikeudelle on tyypillistä, että osana argumentaatiota hyödynnetään myös muiden Pohjoismaiden oikeuskirjallisuutta³⁶, ja siksi tässä tutkielmassa käytetään osittain myös ruotsalaista oikeuskirjallisuutta.

Tutkielmaa ei tosin voida pitää vain sopimusoikeudellisena, sillä tutkielma kohdistuu urheilu oikeudelliseen ongelmaan. Vaikka urheilu oikeuden asemasta omana oikeudenalanaan ei ole saavutettu yksimielisyyttä³⁷, eikä tämän tutkielman puitteissa ole tarpeen ottaa siihen tarkemmin kantaa, on kuitenkin selvää, että urheilutoimintaan liittyvällä oikeustieteellisellä tutkimuksella on sellaisia erityispiirteitä, jotka eivät perinteisissä sopimusoikeudellisissa tutkimuksissa nouse esille³⁸. Urheilun oikeuden sisältönä on pidetty urheilun ja oikeuden kohtaamista³⁹, ja tutkielmassa tavoitteena onkin sijoittaa tutkielman aiheesta nousevat erityispiirteet Suomen sopimusoikeuden kenttään. Tärkeän lähdepohjan muodostavat myös urheilu oikeudelliset lähteet, kuten urheilun itsesääntelyinstrumentit sekä urheilu oikeudellinen kirjallisuus. Myös tässä hyödynnetään jossain määrin ulkomaalaisia lähteitä, erityisesti eurooppalaista urheilu oikeudellista kirjallisuutta. Tämä johtuu ensinnäkin siitä, ettei kaikkia urheilun erityispiirteitä koskevia oikeuskysymyksiä ole Suomessa vielä kattavasti tutkittu, ja toiseksi urheilussa vaikuttavat säännöt ovat monesti globaaleja. Lisäksi Euroopassa on suhteellisen yhtenäinen urheilun oikeuden järjestelmä.⁴⁰ Vaikka eurooppalaisten valtioiden välillä on myös eroavaisuuksia, erityisesti urheilun alalla esiintyviä ongelmia koskevien

³⁴ Ks. tarkemmin Hemmo 1994, s. 34–41. *Hemmon* mukaan sopimusoikeudellisessa ja sopimusvastuuta käsittelevässä tutkimuksessa oikeustieteellä, siinä kehitetyillä yleisillä opeilla ja reaalisella argumentaatiolla on olennainen merkitys oikeuslähteinä.

³⁵ Halila 2006, s. 196.

³⁶ Hemmo 2003a, s. 43.

³⁷ Ks. esim. Aine 2011, s. 5–7 ja Halila – Norros 2017, s. 1–3.

³⁸ Tällaisia erityispiirteitä ovat esimerkiksi kysymykset urheilun itsesääntelyn vaikutuksesta oikeudelliseen arvioon, dopingista sekä urheilun omanlaatuisista oikeussuhteista. Ks. urheilun epätyypillisyyksistä esim. Halila – Norros 2017, s. 28–29 ja Halila 2006, s. 32–33.

³⁹ Halila – Norros 2017, s. 27.

⁴⁰ Halila – Norros 2017, s. 44–49.

argumenttien tueksi voi nähdäkseni käyttää myös ulkomaalaista kirjallisuutta niiltä osin, kun kansalliset oikeuslähteet eivät ota asiaan kantaa.

Tutkielmassa käytetään reaalista argumentaatiota urheiluoikeudellisen näkökulman esiintuomiseen. Reaalisilla argumenteilla pyritään arvioimaan sitä, miten sopimus- ja vahingonkorvausoikeuden yleiset opit soveltuvat pariurheilun kontekstiin. Reaalista argumentaatiota käytetään yleensä esimerkiksi sen perustelemiseen, mitä yhteiskunnallisia vaikutuksia oikeudella on⁴¹ tai miten velvoiteoikeudellisissa kysymyksissä riskinjako toteutetaan mahdollisimman tasapuolisesti. Reaalinen argumentaatio saa sijaa erityisesti ”normityhjiössä”, jossa kyseessä olevaa oikeudellista ongelmaa ei juurikaan säännellä tai sitä koskevaa oikeuskäytäntöä ei ole olemassa.⁴² Tämä on tyypillistä urheilun oikeuskysymyksille, jotka ovat vielä varsin tuoreita ja sääntelemättömiä. Varsinkaan pariurheilua koskevia oikeusongelmia ei ole vielä nostettu oikeustieteessä esille, ja siksi tässä tutkielmassa reaaliset argumentit nousevat keskeiseen asemaan. Toisaalta urheilun luonteella ei voida perustella esimerkiksi pakottavasta lainsäädännöstä poikkeamista.⁴³ Tutkielmassa ei olekaan tarkoitus esittää yleisten oppien vastaisia tulkintoja urheilullisilla perusteilla, vaan pikemminkin pohtia reaalisten argumenttien avulla yleisten sopimus- ja vahingonkorvausoikeudellisten oppien ja pariurheilun luonteen välistä suhdetta.

Lisäksi tutkielmaa varten toteutettiin kaksi laadullista haastattelua, koska tutkielman aihe on urheiluoikeudenkin kontekstissa uusi ja vallalla olevasta yksilö- ja joukkuelajiturheilun jaottelusta poikkeava. Haastattelut pidettiin STUL:n lajipäällikölle ja STL:n seurapalvelupäällikölle, ja haastattelutuloksilla selvennetään ja havainnollistetaan lukijalle sitä kontekstia, jota tutkielmassa arvioidaan oikeudellisesti.⁴⁴ Pariurheilijoiden järjestäytymistä tai sopimussuhteita ei ole aiemmin tutkittu, joten taustatietoa näiden lajien tosiasiallisesta järjestäytymismallista ei ole saatavilla. Haastatteluiden toteuttaminen oli siten välttämätöntä tutkielman lähtökohtien ja viitekehyksen asettamiselle. Empiirinen laadullinen materiaali auttaakin ymmärtämään ja selittämään tutkimuskohdetta sekä ohjaa aineiston hankinnassa ja sen analyysissä.⁴⁵

⁴¹ Siltala 2003, s. 362–363.

⁴² Norros 2018, s. 44–45.

⁴³ Halila 2006, s. 195.

⁴⁴ Ks. haastattelutulokset luku 3.1.2.

⁴⁵ Keinänen – Väättänen 2016, s. 260–261.

Tutkielmassa ei tehdä haastattelutulosten avulla päätelmiä oikeuden sisällöstä, vaan pikemminkin esitetään se tosielämän konteksti, johon oikeuslähteitä sovelletaan. *Ervasti* on todennut, että lainoppi tarvitsee myös todellisuutta koskevaa tietoa, tai muuten se ei välttämättä tuota yhteiskunnallisesti mielekkäitä tuloksia.⁴⁶ On kieltämättä mielekästä, että tutkielmassa huomioidaan pariurheilun kontekstin tosiasialliset erityispiirteet, jotka selviävät vain empiirisen aineiston perusteella. Nähdäkseni tieto sopimustodellisuudesta ja -käytännöistä on ylipäättään erilaisia sopimuksia tutkittaessa olennaista, sillä vain siten oikeudellinen systematisointi ja tulkinta voidaan kohdistaa kyseessä olevan alan kannalta olennaisiin seikkoihin.

1.4 Tutkielman rakenne

Ensin luvussa 2 esitellään se oikeudellinen viitekehys, jota tutkielmassa tutkitaan, ja pohditaan sekä legaali- että urheilunormien soveltamista urheilun toimijoiden oikeussuhteisiin ja vahingonkorvausvastuuseen. Luvussa 3 tarkastellaan, minkälaisia oikeussuhteita pariurheilijoille muodostuu urheilutoiminnassaan ja miten pariurheilu on Suomessa organisoitu. Samalla käsitellään pariurheilulajien sijoittumista tämänhetkiseen joukkue- ja yksilölajijaotteluun urheilu-oikeudessa. Lisäksi luvussa keskitytään erityisesti kahden pariurheilijan välille muodostuvan oikeussuhteen juridiseen arvioimiseen. Luvussa muodostetaan kuvaus pariurheilijoiden järjestäytymisestä ja sopimussuhteista, minkä avulla myöhemmin arvioidaan pariurheilijan vahingonkorvausvastuuta.

Luvussa 4 tarkastellaan pariurheilijan vahingonkorvausvastuuta urheilijaparillensa silloin, kun urheilija on syyllistynyt urheilun sääntörikkomukseen. Luvussa käsitellään erityisesti vastuumuodon määräytymistä, oikeussuhteeseen sovellettavaa vastuuperustetta ja urheilijan tuottamusta sekä vahinkojen korvattavuutta ja korvausvastuuta rajoittavia tekijöitä urheilijoiden välisessä oikeussuhteessa. Tarkoituksena on esittää kuvaus siitä, minkälaiseksi pariurheilijan vahingonkorvausvastuu voi sääntörikkomustilanteessa muodostua. Luvussa 5 pohditaan keinoja, joilla korvausvastuusta johtuvia riskejä voidaan pariurheilussa hallita. Lopuksi luvussa 6 esitetään yhteenveto tutkimustuloksista sekä arvioidaan niiden merkitystä sekä urheilun että oikeustieteen näkökulmasta.

⁴⁶ *Ervasti* 1998, s. 373.

2 URHEILUN OIKEUSSUHTEIDEN SÄÄNTELY

2.1 Legaalिनormit

2.1.1 Urheilusopimusoikeus

Vaikka urheilutoimintaa sääntelevät lait ovat Suomessa olleet viime vuosikymmeninä lisääntymään päin, niitä on edelleen hyvin vähän.⁴⁷ Lailla on säännelty muun muassa urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvaa, mutta mikään urheilua koskevista laeista ei sääntele nimenomaisesti urheilun toimijoiden välisiä oikeussuhteita tai sopimuksia, ja siksi niitä arvioidaan yhteiskunnan muita aloja sääntelevän lainsäädännön mukaisesti. Urheilun alalla syntyvät sopimukset ovat lähtökohtaisesti lailla sääntelemättömiä sopimuksia, elleivät ne täytä jonkun muun lailla säännellyn sopimustyyppin tunnusmerkkejä, kuten esimerkiksi työ sopimuksen.⁴⁸ Suomessa sopimusoikeudellinen lainsäädäntö on vahvasti sopimustyyppikohtaista, eli oikeussuhteeseen sovellettava normisto selviää tapauskohtaisesti sopimuksen laadusta riippuen. Sopimustyyppin lisäksi oikeustieteessä esitetyillä sopimusten jaotteluilla esimerkiksi kerta- ja kestopimuksiksi voi olla merkitystä sopimusoikeudellisessa arviossa.⁴⁹ Mikäli urheilijan sopimus ei täytä erityislailla säännellyn sopimuksen tunnusmerkkejä, sopimukseen tulevat sovellettavaksi sopimusoikeuden yleiset opit ja periaatteet, ja niitä koskettaa sopimusoikeuden peruskysymykset siinä missä kaikkia muitakin sopimustyyppijä.⁵⁰

Suomen ainoa sopimusoikeudellinen yleislaki on laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (228/1929) eli oikeustoimilaki (OikTL), jonka soveltamisalaan kuuluvat nimenmukaisesti varallisuus oikeudelliset sopimukset. Varallisuus oikeus ymmärretään OikTL:n kontekstissa laajasti, ja siksi laki tulee sovellettavaksi monenlaisissa sopimussuhteissa.⁵¹ Varallisuus oikeudellisia sopimuksia katsotaan olevan kaikki, joissa osapuoli sitoutuu täyttämään varallisuusarvoisen sopimuksen toiselle osapuolelle, kuten yhteistoimintaa koskeva sopimus.⁵² Huipputaso urheilun kaupallistumisen myötä urheilua koskevissa sopimuksissa on pääsääntöisesti varallisuusarvoa, joten tällaiset urheilusopimukset kuuluvat OikTL:n soveltamisalaan. Näin on varmasti ainakin silloin, kun urheilijan urheilutoiminta on tämän

⁴⁷ Halila – Norros 2017, s. 11.

⁴⁸ Halila 2006, s. 191.

⁴⁹ Hemmo 2003a, s. 28–29.

⁵⁰ Halila – Hemmo 2008, s. 280.

⁵¹ Saarnilehto ym. 2012, s. 326.

⁵² HE 247/1981 vp, s. 9.

elinkeino tai vähintään yksi tulonlähde ja sopimus liittyy tähän elinkeinonharjoittamiseen. OikTL:ssa kuitenkin säännellään suppeasti vain muutamia sopimusoikeudellisia teemoja, kuten sopimuksen syntymistä ja sen pätemättömyyttä. Muut sopimusoikeudelliset kysymykset jäävät ratkaistavaksi joko erityislainsäädännöllä tai yleisten oppien ja periaatteiden avulla.⁵³ Urheilusopimuksissa erityisen tärkeinä on pidetty nimenomaan yleisiä periaatteita, sillä urheilusopimukseen harvoin soveltuu mikään erityislaki, eivätkä ne monesti ole itsessään kovin kattavia.⁵⁴

Toisaalta on huomattava, että sopimusoikeudelliset legaalinnormit tulevat sovellettavaksi vain, mikäli sopimus on tosiasiasyntyinen.⁵⁵ Urheilussa esiintyy paljon esimerkkejä oikeussuhteista, joiden luokittelu juridisesti voi olla haastavaa. Urheilun piirissä esiintyy nimittäin paljon tarkoituksellista yhteistoimintaa, jossa osapuolten välillä ei kuitenkaan ole varsinaista sopimusta.⁵⁶ Tämä luonnollisesti aiheuttaa haasteita sovellettavan normiston löytämiselle. Oikeussuhteen luokittelun merkitys sopimukseksi tai ei-sopimukseksi korostuu erityisesti vahingonkorvausta arvioitaessa, sillä länsimaalaisessa vahingonkorvausoikeudessa on vahva normatiivinen jako sopimukseen perustuvan vastuun sekä sopimukseen ulkoisen vastuun välillä.⁵⁷ Sopimussuhteen olemassaolon toteamisen lisäksi myös sopimustyyppien määrittely ja sitä kautta siihen sovellettavan normiston löytäminen voi olla haastavaa, sillä urheilun alalla syntyvät sopimukset ovat monesti epätyypillisiä⁵⁸ ja mahdollisesti myös sekamuotoisia⁵⁹. Tästä syystä urheilusopimusten sijoittaminen sopimusoikeuden kenttään ei aina ole yksiselitteistä, vaan sopimukseen sovellettava normisto riippuu merkittävästi siitä, minkälainen oikeussuhde tosiasiasyntyinen on ja miten se hahmotetaan. Näin ollen urheilun oikeussuhteisiin sovellettava normisto määräytyy tapauskohtaisesti.

2.1.2 Vahingonkorvaussäätely

Vahingonkorvauskysymyksiin sovellettava normisto määräytyy sen perusteella, onko vahinkoa kärsineen ja vahingonaiheuttajan välillä sopimussuhde vai ei. Tämä on lausuttu vahingonkorvauslain (412/1974) (VahL) 1 luvun 1 §:ssä, jonka mukaan VahL:n soveltamisala ei kata sopimukseen perustuvaa korvausvastuuta. Sopimukseen perustuvan korvausvastuun

⁵³ Hemmo 2003a, s. 28–29.

⁵⁴ Norros 2014, s. 247.

⁵⁵ HE 247/1981 vp, s. 10.

⁵⁶ Norros 2014, s. 248.

⁵⁷ Hemmo 1998, s. 1–2.

⁵⁸ Halila 2006, s. 32–33.

⁵⁹ Halila – Hemmo 2008, s. 281.

alaan kuuluvat ne oikeussuhteet, joissa osapuolten välillä katsotaan olevan sopimus ja vahinko syntyy sellaisten normien rikkomisesta, joihin henkilö on sopimuksella sitoutunut suhteessa vahingonkärsijään.⁶⁰ Sopimuksen ulkoiseen vahingonkorvausvastuuseen eli deliktivastuuseen sen sijaan kuuluvat ne vahinkotilanteet, joissa henkilöiden välillä ei katsota olevan keskenään sopimusta tai muuta siihen rinnastettavaa yhteistoimintaa. Deliktivastuuseen tulee lähtökohtaisesti sovellettavaksi VahL, kun taas sopimusvastuu riippuu itse sopimukseen sovellettavasta lainsäädännöstä. Lailla sääntelemättömissä sopimustyypeissä sopimusvastuuseen sovelletaan sopimusoikeuden yleisiä periaatteita, ja säänneltyjen sopimustyyppien osalta soveltuva erityislakia. Vahingonkorvausvastuun jaottelulla sopimukseen perustuvaan ja sopimuksen ulkoiseen vastuuseen on siten ensinnäkin normatiivista merkitystä, kun sen perusteella selviää vahinkotilanteeseen sovellettava normisto.⁶¹ Toiseksi vastuumuodolla on huomattavaa merkitystä siihen, minkälaiseksi vahingonkorvausvastuu muodostuu. Merkittäviä eroja on esimerkiksi vastuuperusteiden sekä korvattavien vahinkojen sisällön ja korvauskelpoisuuden osalta.⁶²

Kuten on todettu, urheilutoiminnassa syntyneissä vahingoissa ja niihin liittyvässä korvausvastuussa keskeiseksi kysymykseksi nousee toimijoiden oikeussuhteen juridinen määrittely sopimukseksi tai ei-sopimukseksi, joka voi olla urheilun epätyypillisissä oikeus- ja sopimussuhteissa haastavaa. Siksi myös korvausvastuun sijoittaminen sopimuksen ulkoiseen tai deliktivastuuseen ei aina ole urheilun alalla selvää, vaan arvioissa korostuvat tapauskohtaiset olosuhteet ja niihin sovellettavien normien yksityiskohdat.⁶³ Lisäksi ei ole yksiselitteistä, missä määrin VahL:a voidaan soveltaa tilanteissa, jotka katsotaan kuuluvan sopimusvastuun alle. Lähtökohtaisesti VahL 1 luvun 1 §:n soveltamisalasäännöksestä seuraa, ettei sopimuskumppanien väliseen vahingonkorvausvastuuseen sovelleta VahL:a. Toisaalta oikeuskäytännössä on joissakin tilanteissa sovellettu VahL:a analogisesti myös sopimusvastuutilanteissa, ja monet vahingonkorvausoikeudelliset kysymykset ovatkin vastuumuodosta riippumattomia. Siispä kysymykset esimerkiksi tuottamuksen arvioinnista ja vahinkojen korvattavuudesta ovat samankaltaisia molemmissa vastuumuodoissa.⁶⁴ Tästä syystä voidaan sanoa, että VahL:lla voi olla merkitystä myös sopimusvastuuta arvioidessa ja molempia vastuumuotoja yhdistävät tiettyjen kysymysten osalta samat periaatteet.

⁶⁰ Routamo – Ståhlberg 2000, s. 116.

⁶¹ Ks. yleisesti Hemmo 1998, s. 1–5 ja 28–33.

⁶² Hemmo 1998, s. 38.

⁶³ Norros 2014, s. 248.

⁶⁴ Routamo – Ståhlberg 2000, s. 26–27 ja 117.

2.1.3 Kauppalain analoginen soveltaminen

Sopimusperusteisen vahingonkorvauksen osalta on esitetty kysymys siitä, voidaanko kauppalain (355/1987) (KauppaL) vahingonkorvaussäännöksiä soveltaa analogisesti myös muissa kuin sen 1 luvun 1 §:ssä määritellyn soveltamisalan, eli irtaimen kaupan, tilanteissa. Tämä johtuu siitä, että Suomessa ei ole kattavaa sopimusoikeudellista yleislakia, joka sääntelisi vahingonkorvausta, ja KauppaL:n säännökset ovat tuoneet uusia periaatteita suomalaiseen vahingonkorvausoikeuteen esimerkiksi välittömien ja välillisten vahinkojen erottelun ja kontrollivastuun osalta. Oikeuskäytäntö on vielä selkiytymätön sen suhteen, tulisiko KauppaL:n vahingonkorvausperiaatteiden olla yleissääntö vai poikkeus sopimusoikeuden kentässä.⁶⁵

Vaikka KauppaL:lla onkin sanottu voivan olla vaikutusta myös lailla sääntelemättömien sopimusten kohdalla, sen analoginen soveltaminen kuitenkin edellyttää arvion kohteena olevan sopimuksen olevan tarpeeksi yhtäläinen KauppaL:lla säänneltävän sopimuksen kanssa. KauppaL:n analogisen soveltamisen on katsottu olevan usein soveltumaton esimerkiksi kestosopimusten ja muiden sopimusten kohdalla, joiden reaalin sisältö olennaisesti eroaa irtaimen kaupasta.⁶⁶ Varsinkin kun nykyajan sopimuksissa painopiste on siirtynyt pitkäaikaisiin ja yhteistyötä korostaviin sopimussuhteisiin, KauppaL:n analoginen soveltaminen on niiden osalta nähty mahdottomana. Erityisesti yhteistyösopimusten osalta on huomautettu, että niitä tulisi arvioida muista kuin KauppaL:n lähtökohdista.⁶⁷

Urheilun alalla solmittavat sopimukset ovat usein kestosopimuksia: esimerkiksi pelaaja-, maajoukkue- ja sponsorisopimukset on usein määritelty määräaikaisiksi esimerkiksi kausittain ja niissä voidaan käyttää myös optiolausekkeita.⁶⁸ Näissä sopimuksissa onkin kyse pitkäaikaisesta – yleensä vähintään kauden pituisesta – yhteistyöstä urheilijan ja toisen tahon, esimerkiksi lajiliiton, seuran tai sponsorin välillä. Näyttäisi siis siltä, että nykyisen näkemyksen valossa KauppaL:n analoginen soveltaminen ei tulisi kyseeseen näiden sopimusten kohdalla. Toisaalta urheilussa voi esiintyä myös kertasopimuksia. Tällainen sopimus voisi esimerkiksi olla individuaalinen sopimus urheilukilpailuun osallistumisesta, jossa urheilija solmii kilpailunjärjestäjän kanssa sopimuksen yksittäiseen kilpailuun osallistumisesta.⁶⁹

⁶⁵ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo 2006, s. 28–30. Ks. myös HE 93/1986 vp, s. 14.

⁶⁶ Halila – Hemmo 2008, s. 27–29.

⁶⁷ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo 2006, s. 31.

⁶⁸ Halila – Norros 2017, s. 197, 238 ja 425.

⁶⁹ Halila – Norros 2017, s. 398.

Osallistumissopimus muistuttaa irtaimen kauppaa siinä, että suoritus tapahtuu hetkellisesti eikä sopimukseen liity tämän jälkeen enää myöhempiä täyttämistoimia⁷⁰.

Nähdäkseni ei ole täysin poissuljettua, että joissakin urheilusopimuksissa sovellettaisiin KauppaL:n vahingonkorvaussäännöksiä. On kuitenkin todettu, ettei KauppaL:a voida missään nimessä pitää yleislakina, jota voisi analogisesti soveltaa kaikkiin lailla sääntelemättömiin sopimuksiin. Siksi analogian käytön mahdollisuuden arviointi tulisi olla sopimuskohtaista ja peräti oikeuskysymyskohtaista, ja siihen tulisi lähtökohtaisesti suhtautua varauksellisesti.⁷¹ Koska urheilutoiminnan sopimukset ovat pääsääntöisesti pikemminkin kestopimuksia ja yhteistyöhön perustuvia kuin kertasuorituksia, lähtökohdaksi voi mielestäni ottaa, että urheilusopimuksissa KauppaL:n analoginen soveltaminen tulee kyseeseen poikkeuksellisesti ja vain soveltuvien osien niissä sopimuksissa, jotka muistuttavat läheisesti irtaimen kauppaa.

2.2 Urheilun itsesääntely

Urheilun oikeussuhteiden juridisen luokittelun sekä sovellettavan normiston määräytymisen haastavuuden lisäksi urheilua koskevaa oikeudellista harkintaa monimutkaistaa urheilun alan vahva itsesääntelyjärjestelmä. Itsesääntelyllä tarkoitetaan erilaisia urheilulajin sisällä laadittuja sääntöjä, kuten lajiliittojen kilpailu- ja kurinpitösääntöjä tai urheiluyhdistysten sääntöjä.⁷² Vielä muutama vuosikymmen sitten urheilun katsottiin olevan autonomista, johon oikeusnormit eivät ulotu. Nykyään on kuitenkin selvää, että urheilu ei ole enää oikeuden ulottumattomissa, ja siksi urheiluoikeudessa joudutaan pohtimaan itsesääntelyn ja legaalienormien rajoja.⁷³ Olennaista on kysyä, missä määrin urheilun itsesääntelylle voidaan antaa merkitystä oikeudellisessa arvioissa.

Urheiluoikeudessa on todettu yksiselitteisesti, ettei itsesääntely voi olla ristiriidassa legaalienormien kanssa, eli legaalienormit ovat aina urheilun itsesääntelyn yläpuolella.⁷⁴ Eri kysymys kuitenkin on, missä määrin urheilun erityispiirteet, kuten itsesääntelyn asettamat säännöt, voidaan ottaa huomioon osana oikeudellista arviota.⁷⁵ Itsesääntelyn velvoittavuuden urheilutoiminnassa on katsottu perustuvan joko yhdistysten antamien sääntöjen osalta yhdistysautonomiaan ja kilpailumääräysten osalta tehokkaaseen sitouttamiseen.⁷⁶ Urheilun

⁷⁰ Halila – Hemmo 2008, s. 8.

⁷¹ Halila – Hemmo 2008, s. 27 ja 29.

⁷² Halila 2002, s. 814.

⁷³ Ks. esim. Halila – Norros 2017, s. 17–18 ja Halila 2007, s. 73–83.

⁷⁴ Lindholm 2014, s. 58. Ks. myös Rauste 1997, s. 41.

⁷⁵ Halila – Norros 2017, s. 10–11.

⁷⁶ Halila 2007, s. 78–80 ja Halila – Norros 2017, s. 19–20.

itsesääntelyä on kuvailtu *soft law* -sääntelyksi, joka ei ole oikeudellisesti sitovaa materiaalia, mutta joka kuitenkin voi tosiasiasa saada oikeudellista merkitystä.⁷⁷

Itsesääntely ei suoranaisesti ota kantaa urheilijoiden oikeussuhteisiin, sillä urheilun oikeudellistumisen myötä urheilijoiden kaupallisista oikeuksista ei ole enää voitu määrätä esimerkiksi kilpailusäännöissä.⁷⁸ Siksi urheilijoiden sitouttaminen itsesääntelyyn tapahtuu nykyään yleensä sopimuksin, joissa vakioehtoina viitataan esimerkiksi kilpailu- ja kurinpitösääntöihin. Tällaisia sopimuksia voivat olla esimerkiksi lisenssisopimukset tai osallistumissopimukset kilpailuihin.⁷⁹ Kun urheilijat on sitoutettu tehokkaasti itsesääntelyyn, on selvää, että itsesääntely tällöin vaikuttaa urheilijoiden oikeusasemaan, kun heillä on tällöin sopimuksesta johtuva velvollisuus noudattaa urheilun sääntöjä.

Sen sijaan haastavampi kysymys on se, vaikuttaako itsesääntely myös urheilijoiden oikeussuhteisiin niissä tapauksissa, joissa urheilija ei ole nimenomaisesti sitoutunut noudattamaan urheilun sääntöjä. *Norros* on todennut urheiluvahinkoja arvioidessaan, että itsesääntelynormeilla voi olla merkitystä urheilun toimijoiden tuottamuksen arviointiin vahingonkorvausvastuuta selvitettäessä, vaikka osapuolten välillä ei olisi sopimusta itsesääntelynormien noudattamisesta. Hän käyttää esimerkkinä tilannetta, jossa urheilukilpailun katsojalle seuraa vahinkoa siitä, että kilpailunjärjestäjä ei ole noudattanut lajiliiton määräyksiä esimerkiksi kilpailupaikan turvallisuusjärjestelyistä, jolloin kilpailunjärjestäjän tuottamusta voidaan arvioida peilaamalla kilpailunjärjestäjän tekoa itsesääntelynormien määräyksiin.⁸⁰ Kilpailunjärjestäjän sitoutuminen lajiliiton sääntöihin vaikuttaa siten oikeudelliseen arvioon suhteessa kolmanteen osapuoleen.

Näin ollen on mielestäni kiistatonta, että itsesääntelyinstrumenteilla on merkitystä oikeudellisessakin arviossa. Urheilusopimuksia tai muita urheilun oikeussuhteita tutkittaessa näkökulma ei koskaan voi olla vain puhtaan sopimusoikeudellinen, vaan harkinnassa tulee huomioida myös urheilun itsesääntelyjärjestelmä. Vaikka itsesääntelyn merkitys ja painoarvo voivat vaihdella tilanteittain, mielestäni itsesääntelyä ei voida täysin sivuuttaa urheilun

⁷⁷ Ks. tarkemmin *soft law* -sääntelystä oikeuslähteenä Määttä 2006, s. 567–570.

⁷⁸ Halila 2007, s. 79.

⁷⁹ Zilliacus 2018, s. 266.

⁸⁰ Norros 2014, s. 251.

oikeussuhteiden sopimus- ja vahingonkorvausoikeudellisessa arviossa, vaan itsesääntely vaikuttaa vähintäänkin arvioinnin ja tulkinnan painotuksiin.⁸¹

On lisäksi selvää, että itsesääntelynormit vaikuttavat vahvasti urheilijoiden tosiasialliseen oikeusasemaan, vaikka niillä ei suoraan säänneltäisikään urheilun oikeussuhteiden sisältöä. Esimerkiksi eri urheilulajien välillä urheilijoiden oikeusasema samankaltaisissa tilanteissa voi vaihdella: tenniksen nelinpelissä urheilijalle ei aiheudu lajisääntöjen puitteissa haittaa siitä, jos hän kesken kauden kilpailee toisen kuin päätoimisen nelinpeliparinsa kanssa⁸², kun taas tanssiurheilussa urheilija sekä menettää hankitut rankingpisteensä että joutuu palauttamaan lajiliitolle kauden aikana ansaitsemansa tuet, mikäli hän kesken kauden kilpailee toisen kuin vakituisen tanssiparinsa kanssa⁸³. Tämänkaltaisilla lajiliittojen säännöillä on epäilemättä vaikutusta esimerkiksi pariyksikön toisen urheilijan vahingonkorvausvastuun muotoutumiseen, kun tanssiurheilussa urheilijan sääntörikkomustilanteessa pariyksikön toiselle osapuolelle aiheutuu enemmän vahinkoa kuin tenniksen nelinpeliurheilijalle samankaltaisessa tilanteessa, kun tanssiurheilija ei pysty lajiliiton määräysten vuoksi kilpailemaan uuden urheilijaparin kanssa joutumatta siitä korvausvastuuseen lajiliitolle. Niinpä tanssiurheilijalla ei ole samanlaista mahdollisuutta etsiä korvaavaa sopimuskumppania tämän urheilijaparin ollessa kilpailukiellossa, mikä edelleen voi vaikuttaa vahingonkorvauksen määrään.⁸⁴

Itsesääntely siten vaikuttaa urheilijoiden oikeussuhteisiin vähintäänkin välillisesti, ja siksi sille ei voida olla antamatta merkitystä urheilusopimuksia ja urheilijan vahingonkorvausvastuuta arvioitaessa. Tästä syystä myös pariurheilijoiden oikeussuhteita ja vahingonkorvausvastuuta tutkittaessa täytyy legaalienormien lisäksi ottaa huomioon myös kyseessä olevan urheilulajin itsesääntelynormit. Itsesääntelyn voidaan katsoa lisäävän tapauskohtaisen arvion merkitystä urheilun oikeussuhteissa, sillä itsesääntelynormien vuoksi urheilijoiden oikeusasema saattaa vaihdella merkittävästi eri urheilulajien välillä.

⁸¹ Ks. Halila 2006, s. 75. Halila toteaa: ”Urheilun sääntöjen ja eettisten periaatteiden muotoutuminen vaikuttaa kuitenkin siihen, mitä voidaan pitää vahingonkorvaus- tai rangaistusvastuun aiheuttavana. Tältä osin voidaan puhua virallisen normiston ohella vaikuttavasta tehokkaasti voimassa olevasta normistosta”.

⁸² Zilliacus 22.5.2019.

⁸³ Koivula 11.5.2019 ja STUL maajoukkuesopimusohja 15.5.2018.

⁸⁴ Ks. korvaavan sopimuksen vaikutuksesta vahingonkorvauksen määrään luku 4.6.2.

3 PARIURHEILIJAN OIKEUSASEMA

3.1 Urheilun organisoituminen Suomessa

3.1.1 Joukkue- ja yksilöurheilijoiden sopimussuhteet

Urheilulajista riippumatta urheilutoiminta tapahtuu Suomessa pääsääntöisesti kyseessä olevan urheilulajin lajiliitossa ja siihen kuuluvissa jäsenseuroissa, joiden jäsenenä taas yksittäiset urheilijat ovat. Kansallinen lajiliitto on jäsenenä kansainvälisessä lajiliitossa ja on toiminnassaan sitoutunut noudattamaan tämän määräyksiä sekä valvomaan niiden noudattamista.⁸⁵ Tätä organisoitumismallia on kutsuttu urheilun järjestäytymisen pyramidimalliksi, jossa seuraan kuuluvat urheilijat muodostavat pyramidin alimman tason, lajiliittoon kuuluvat seurat seuraavan tason ja pyramidin kärjen lajiliitto.⁸⁶

Sekä joukkue- että yksilöurheilijat ovat pääsääntöisesti jäsenenä urheiluseurassa, jonka myötä he tulevat sidotuiksi lajiliiton määräyksiin. Lisäksi urheilijoilla voi olla sopimussuhde suoraan lajiliittoon kilpailulisenssin tai maajoukkuesopimuksen kautta. Huipputason urheilijoilla on monesti sopimuksia myös muihin tahoihin, kuten sponsoreihin, valmentajiin tai agentteihin.⁸⁷ Joukkue- ja yksilöurheilijoiden oikeusaseman ja sopimussuhteiden eroavaisuus nousee esiin siinä, miten urheilijoiden varsinainen urheilutoiminta, eli erityisesti kilpailu- ja harjoitustoiminta, on järjestetty. Joukkueurheilijat solmivat pelaajasopimuksen seuran kanssa, joka huipputasolla on monesti myös työsopimus seuran ja urheilijan välillä. Urheilija harjoittelee ja kilpailee seuran valmennuksen direktio-oikeuden alaisuudessa, eli joukkueurheilijoiden voidaan sanoa vastaavansa urheilutoiminnastaan seuralle, ja siitä päättää ja määrää seura.⁸⁸ Yksilöurheilijoilla tällaista sopimussuhdetta ei pääsääntöisesti ole, ja yksilöurheilijoita on siksi luonnehdittu itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi.⁸⁹

Joukkueurheilijoiden sopimussuhteiden tarkastelu on kohdistunut luonnollisesti seuran eli usein myös työnantajan ja pelaajan välisen oikeussuhteen tutkimiseen, sillä se on joukkueurheilijalle keskeisin urheilutoimintaa koskeva sopimussuhde.⁹⁰ Sen sijaan yksilöurheilijoilla syntyy toiminnassaan useita merkityksellisiä sopimussuhteita, ja ne voidaan

⁸⁵ Halila – Norros 2017, s. 64–71. Ks. samoin Ruotsissa esim. Lindholm 2014, s. 120–121.

⁸⁶ Halila – Norros 2017, s. 56–57.

⁸⁷ Lindholm 2014, s. 109–112.

⁸⁸ Halila – Norros 2017, s. 183.

⁸⁹ Rauste 1997, s. 164–165 ja 172–174. Rauste toteaa, että ”Urheilija vastaa itse omasta harjoittelustaan ja kilpailemisestaan. Yksilölajin urheilija toimii tältä osin tyypillisen itsenäisen ammatinharjoittajan tavoin”.

⁹⁰ Halila 2006, s. 188. Ks. myös Tiitinen 1998, s. 214.

hahmottaa laajempaan sopimusverkostona: yksilöurheilijoilla voi olla sopimuksia useiden eri tahojen kanssa, ja sopimuksen tyyppi ja sisältö vaihtelee tapauskohtaisesti.⁹¹ Urheilijoiden toiminnan järjestäytymisen mallilla ja urheilijoiden sopimussuhteilla on luonnollisesti vaikutusta siihen, minkälaiseksi urheilijan vahingonkorvausvastuu sopimuskumppaneilleen voi muodostua, ja siksi urheilijoiden korvausvastuuta on oikeustieteellisessä tutkimuksessa arvioitu yksilö- ja joukkuelajien osalta erikseen.⁹²

Urheilu-oikeudessa ei kuitenkaan ole otettu huomioon niiden urheilulajien järjestäytymistä, joissa urheilusuoritus tehdään käytännössä joukkueena, mutta jossa urheilijat eivät ole edellä esitetyn mukaisesti joukkueurheilijoita, jotka ovat sitoutuneet pelaajasopimuksella seuraan, ja joiden toiminnasta päättää esimerkiksi seuran valmennusjohto. Niin ikään pariurheilua ei ole arvioitu urheilun organisoitumista käsittelevässä keskustelussa. On selvää, että pariyksikkönä toimiva edellyttää kahden urheilijan järjestäytymistä ja yhteistyötä. Tässä luvussa selvitetään, miten pariurheilijoiden toiminta on järjestetty Suomessa, minkälaisia oikeussuhteita pariurheilijoille urheilutoiminnassaan syntyy, ja miten pariurheilun järjestäytymistä voidaan juridisesti hahmottaa.

3.1.2 Järjestäytyminen ja sopimussuhteet tanssi- ja tennisurheilussa

Koska pariurheiluun liittyviä kysymyksiä ei ole aiemmin oikeustieteessä tutkittu, pariurheilun organisoitumismallin selvittämiseksi toteutettiin luvussa 1.3 esitetyn mukaisesti laadullisia haastatteluita. Tavoitteena haastatteluissa oli laatia tutkielman oikeudellisen pohdinnan perustaksi hahmotelma pariurheilussa esiintyvistä oikeussuhteista. Haastattelut rajattiin tutkielman tyyppitapauksina esitettyihin urheilulajeihin eli tanssiurheiluun ja tenniksen nelinpeliin. Haastattelut pidettiin STUL:n lajipäällikölle⁹³ sekä STL:n seurapalvelupäällikölle⁹⁴, ja niissä käsiteltiin pääteemoina pariurheilijoiden sopimussuhteita, pariurheilijoiden välistä yhteistyötä sekä pariurheilun järjestäytymistä. Haastattelutuloksia voidaan pitää luotettavina, kattavina ja ajantasaisina haastateltavien nykyisen aseman sekä pitkäaikaisen lajikokemuksen ja lajiliitto- ja seuratoiminnan perusteella.

⁹¹ Ks. esim. Tiitinen 1998, s. 216–221.

⁹² Ks. yksilöurheilijan vahingonkorvausvastuusta esim. Rinne 2010 ja joukkueurheilijan vahingonkorvausvastuusta esim. Kauppinen 2004.

⁹³ Koivula 11.5.2019.

⁹⁴ Zilliacus 22.5.2019.

Haastatteluissa ilmeni, että pariurheilijoiden järjestäytymistä ei ohjata seuran puolesta samalla tavalla kuin perinteisissä joukkuelajeissa. Urheilijoilla on itse vapaus päättää, kenen kanssa he haluavat kilpailla tai harjoitella. Molemmissa lajeissa urheilijat tyypillisesti aloittavat harjoittelun ja kilpailun jo nuorena seuratasolla, jossa seuran valmennus voi myötävaikuttaa urheilijoiden yhteistyöhön, mutta lopullisen päätöksen pariyksikön muodostamisesta ja yhteisestä kilpailemisesta tekevät urheilijat itsenäisesti. Pariurheilijat eivät sitoudu seuraan tai muuhun tahoon pelaajasopimuksen kaltaisella sopimuksella, eikä valmennusjohto tai muu taho määrää pariyksikön kokoonpanoa, vaan urheilija itse sopii yhteistyöstä toisen urheilijan kanssa, ja he järjestävät yhteisen urheilutoimintansa keskenään. Haastateltavien mukaan urheilijat eivät kuitenkaan usein laadi kirjallisia sopimuksia yhteistyöstään eikä sen ehdoista sovita tarkasti. Yhteistyö perustuu pikemminkin urheilijoiden välillä muodostuneeseen ja urheilulajille tyypilliseen käytäntöön.

Yhteistyön sisältö ja kesto on molemmissa lajeissa riippuvainen urheilijoiden välisestä sopimuksesta ja kyseessä olevan urheilulajin käytännöstä. Tanssiurheilussa urheilijoiden yhteistyö on tyypillisesti pitkäkestoista ja urheilijaparia vaihdetaan melko harvoin, sillä tanssiurheilun luonne edellyttää pitkäaikaista urheilijoiden yhteistä harjoittelua. Tätä edellytetään myös STUL:n maajoukkuesopimuksessa, sillä urheilijat joutuvat sen mukaan palauttamaan STUL:lle maajoukkuekauden aikana saamansa tuet, mikäli he lopettavat yhteistyönsä kesken kauden.⁹⁵ Sen sijaan tenniksen nelinpelissä urheilijat saattavat harjoitella ja kilpailla usean eri urheilijaparin kanssa samankin kauden aikana. Nelinpeliurheilijoilla on mahdollisuus myös pelata kaksinpeliä, eli pariurheilija voi tennisurheilussa toimia myös välillä yksilöurheilijan roolissa. Toisaalta huipputasolla on tyypillistä, että nelinpeliurheilija keskittyy ainoastaan nelinpeliin, ja usein urheilijat pyrkivät tekemään yhteistyötä pitkäaikaisesti vakituisen urheilijaparin kanssa.⁹⁶ Yleisesti voidaan sanoa, että sekä tanssi- että tennisurheilussa urheilijoiden yhteistyö on yleensä pitkäkestoista, sillä molemmissa lajeissa

⁹⁵ STUL:n maajoukkuesopimus pohjan 15.5.2018 mukaan: ”*Parin lopettaessa yhteisen kilpailu-uransa, siitä on ilmoitettava liitolle välittömästi ja mahdollisesti vielä käyttämättä oleva avustus palautuu liitolle. Yhteisen kilpailu-uransa ilmoittamatta päättävän parin on palautettava viimeisen neljän kuukauden aikana käyttämänsä avustus*”.

⁹⁶ Ks. esim. HS 10.6.2019: suomalaisen nelinpeliurheilija *Henri Kontisen* vakituinen pelaajapari *John Peers* otteli ATP-turnauksessa toisen pelaajan kanssa, kun Kontinen oli samanaikaisesti harjoitusleirillä. Uutisen mukaan Kontinen ja Peers kuitenkin kilpailevat pääsääntöisesti yhdessä, ja heidän yhteistyönsä on alkanut jo vuonna 2016.

menestyminen edellyttää usein, että urheilijat tuntevat toisensa hyvin ja että heille on kertynyt paljon yhteistä harjoittelu- ja kilpailukokemusta.⁹⁷

Urheilijoiden keskinäisen yhteistyön lisäksi pariurheilijoilla on tyypillisesti paljon muitakin sopimuskumppaneita ja urheilijoiden sopimusverkosto sekä tanssi- että tennisurheilussa on varsin monitahoinen. Pariurheilijoilla on paljon samankaltaisia sopimussuhteita kuin yksilöurheilijoillakin: tyypillisiä tanssi- ja tennisurheilijoiden sopimuksia ovat muun muassa maajoukkue- tai liigasopimukset sekä sponsori- ja managerisopimukset. Esimerkiksi maajoukkuesopimukset ovat urheilijoille henkilökohtaisia⁹⁸ ja urheilijoilla voi olla myös henkilökohtaisia sponsoreita. Myös erilaiset taloudelliset tuet, kuten opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntalain 14 §:n perusteella antamat apurahat, myönnetään pariurheilijalle henkilökohtaisesti. Toisaalta urheilijoilla voi olla myös paljon yhteisiä sopimussuhteita, sillä esimerkiksi kilpailuihin urheilijat ilmoittautuvat pariyksikkönä. Samoin urheilijoilla voi olla yhteisiä sponsorisopimuksia sekä yhteinen valmennussopimus. Pariurheilijoiden sopimusverkosto kattaa siten niin urheilijoiden yksilöllisiä kuin pariyksikön yhteisiäkin sopimuksia.

3.1.3 Hahmotelma pariurheilijoiden oikeussuhteista

Tällä hetkellä pariurheilijat rinnastetaan oikeustieteessä organisoitumismalliltaan ja oikeussuhteiltaan yksilöurheilijoihin, sillä pariurheilijat eivät solmi pelaajasopimuksen kaltaista sopimusta seuran kanssa, ja pariurheilijoilla on monia samankaltaisia sopimussuhteita kuin yksilöurheilijoillakin. Lajiliittohaastatteluiden perusteella voidaan todeta, ettei pariurheilijoiden toimintaa ohjata seura- tai muulla tasolla samalla tavoin kuin perinteisissä joukkuelajeissa, vaan myös pariurheilijat toimivat itsenäisesti ja kantavat itse riskit urheilutoiminnastaan, kuten yksilöurheilijatkin⁹⁹. Tällä tavoin myös pariurheilijoita voidaan pitää itsenäisinä ammatinharjoittajina urheilutoiminnassaan. Toisaalta pariurheilulajit edellyttävät kuitenkin urheilijoiden järjestäytymistä pariyksiköksi, mikä taas on ero varsinaisiin

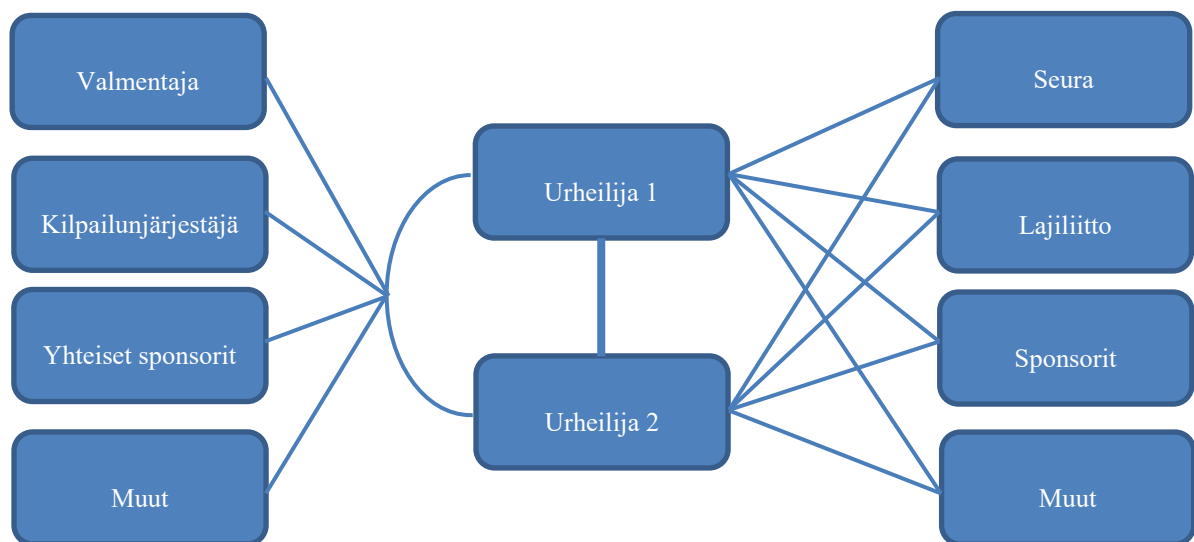
⁹⁷ Ks. esim. IS 2.6.2018: *Kontinen* ja *Peers* vertaavat haastattelussa yhteistyötään työsuhteeseen, joka edellyttää urheilijoiden yhteistä tiivistä harjoittelua sekä urheilijaparin tuntemusta. Samoin myös TS 5.3.2015: Myöhemmin kymppitanssin maailmanmestaruudenkin voittaneet *Taina Savikurki* ja *Jaak Vainomaa* kertovat, että toimivan yhteistyösuhteen luominen urheilijoiden välillä voi viedä vuosia.

⁹⁸ STUL Maajoukkueurheilijan sopimus pohja 15.5.2018. Vaikka urheilijat valitaan STUL:n maajoukkueeseen pariyksikkönä, molemmat urheilijat solmivat henkilökohtaiset maajoukkuesopimukset lajiliiton kanssa.

⁹⁹ Ks. tarkemmin yksilöurheilun itsenäisestä luonteesta Rauste 1997, s. 164–165. *Rausteen* mukaan yksilöurheilija ei toimi urheiluseuran johdon ja valvonnan alaisena eikä urheilijan työn tulokset koidu varsinaisesti urheiluseuran hyödyksi, kuten joukkueurheilussa. Urheilijat itse vastaavat omasta harjoittelustaan ja kilpailustaan ja siksi heidät voidaan katsoa itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi.

yksilölajeihin. Pariyksikön kokoonpano määräytyy urheilijoiden keskinäisellä päätöksellä yhteisestä harjoittelusta ja kilpailemisesta. Näin ollen voidaan sanoa, että parilajien organisoitumisen kannalta relevantti oikeussuhde muodostuu nimenomaan urheilijoiden välille, mikä erottaa pariurheilun perinteisistä joukkuelajeista.

Pariurheilulajeissa esiintyvä sopimusverkosto on vielä monimutkaisempi kuin yksilölajeissa, sillä pariurheilijoilla on usein sekä henkilökohtaisia että yhteisiä sopimuksia. Urheilijat solmivat monia henkilökohtaisia sopimuksia esimerkiksi lajiliiton, seuran ja sponsoreiden kanssa, mutta heillä voi olla myös yhteisiä sopimuksia esimerkiksi sponsoreiden ja kilpailunjärjestäjien kanssa, joissa sopimuksen osapuolina ovat pariyksikön molemmat urheilijat sekä jokin kolmas taho. Lisäksi on huomattava, että pariurheilijoiden henkilökohtaisissa sopimuksissa voi olla velvoitteita, joita urheilija ei pysty täyttämään ilman urheilijaparinsa myötävaikutusta. Näin on esimerkiksi STUL:n vuoden 2018 maajoukkuesopimus pohjassa, jossa maajoukkueurheilijan yhtenä sopimusvelvoitteena on osallistua tiettyyn määrään kilpailuita maajoukkuekauden aikana. Tämä ei tietenkään pariurheilussa ole mahdollista ilman pariyksikön toista urheilijaa. Samassa maajoukkuesopimuksessa tanssiurheilijalle asetetaan myös korvausvastuu siitä, mikäli pari lopettaa yhteisen urheilu-uransa kesken maajoukkuekauden. Vaikka pariurheilijoilla onkin monia henkilökohtaisia sopimuksia, niissä on usein kuitenkin molempia urheilijoita koskevia velvoitteita ja näin ollen sopimusvelvoitteiden täyttämiseen tarvitaan pariyksikön molempien urheilijoiden suoritus.

Kuvio 1. Esimerkkikaavio pariurheilijan oikeussuhteista. Vasemmalla pariyksikön yhteiset sopimusosapuolet ja oikealla urheilijoiden henkilökohtaiset sopimussuhteet.

Kokoavasti voidaan todeta, että parilajien järjestäytyminen ei vastaa joukkueurheilun eikä yksilöurheilun organisoitumismallia, joita oikeustieteessä on tähän asti tutkittu. Siksi tutkimustuloksia esimerkiksi yksilö- tai joukkueurheilijan vahingonkorvausvastuusta ei voida suoraan soveltaa pariurheilijoihin, sillä tutkimukset perustuvat toisenlaisiin lähtökohtiin eikä niissä oteta huomioon parilajeille ominaisia piirteitä. Pariurheilijoille muodostuu nimittäin sellaisia oikeussuhteita, joita ei yksilö- tai joukkueurheilulajeissa esiinny. Pariurheilussa syntyy paljon kahden urheilijan sekä kolmannen tahon välisiä sopimuksia, kuten sponsorisopimus, joka solmitaan pariurheilijoiden molempien urheilijoiden ja sponsorin välille. Erityisen poikkeuksellista pariurheilusta tekee se, että siinä keskiöön nousee kahden urheilijan välinen yhteistyösuhde – perinteisissä joukkuelajeissa urheilijat eivät tee sopimuksia keskenään esimerkiksi yhdessä kilpailemisesta, vaan joukkueen kaikki urheilijat ovat sitoutuneet seuraan, joka järjestää joukkueen toiminnan. Koska pariurheilun oikeussuhteet ovat varsin omanlaatuisia muihin urheilulajeihin verrattuna, on olennaista selvittää, miten pariurheilijoiden oikeussuhteita, erityisesti urheilijoiden keskinäistä yhteistyösuhdetta, voidaan juridisesti hahmottaa.

3.2 Pariurheilijoiden keskinäinen oikeussuhde

3.2.1 Oikeussuhteen juridisen luokittelun merkitys

Vahingonkorvausvastuuta käsittelevässä tutkielmassa on olennaista ensin selvittää, minkälaisessa suhteessa vahingonaiheuttaja ja vahingonkärsijä ovat keskenään. Pariurheilijoiden välillä tämä tarkoittaa urheilijaa, joka on esimerkiksi doping- tai muulla urheilun sääntörikkomuksellaan aiheuttanut vahinkoa, kuten ansionmenetystä, urheilijaparilleen. Tämän urheilijan vahingonkorvausvastuuta toiselle urheilijalle arvioitaessa on selvitettävä, johtuuko vahinko urheilijoiden välisen sopimuksen rikkomuksesta, sopimuksen ulkoisesta loukkauksesta vai jostain muusta erityissääntelyn piirissä olevasta tilanteesta. Tämä oikeussuhteen kategorisointi vaikuttaa soveltuvan normiston valintaan.¹⁰⁰ Toisin sanottuna vahingonkorvausvastuun arvioiminen lähtee aluksi oikeussuhteen juridisesta luokittelusta.¹⁰¹

Urheilijoiden välistä oikeussuhdetta tai vahingonkorvausvastuuta ei säännellä millään erityislaillla, joten olennaiseksi kysymykseksi jää se, katsotaanko urheilijoiden olevan

¹⁰⁰ Norros 2014, s. 246.

¹⁰¹ Ks. *Hemmon* laatima kaavio vahingonkorvausharkinnan rakenteesta, jossa ensimmäisenä selvitetään sovellettava normisto ja vastuuuoto: Hemmo 2005b, s. 12.

sopimussuhteessa keskenään. Tämä on merkityksellistä sen vuoksi, että vahingonkorvausvastuuta arvioitaessa sopimussuhteeseen ja sopimuksen ulkoiseen oikeussuhteeseen sovelletaan eri normistoa, ja vahingonkorvausvastuu muodostuu näissä kahdessa vastuunudoissa varsin erilaiseksi.¹⁰² Tästä syystä on tärkeää ensinnäkin tarkastella sitä, onko urheilijoiden välillä sopimussuhde, johon olennaisesti liittyy kysymys siitä, miten sopimus voi syntyä.¹⁰³

Lisäksi sopimuksen sisällöllä ja luokittelulla voi olla merkitystä oikeudellisessa arviossa. Sopimusoikeuden on katsottu Suomessa olevan varsin sopimustyyppikohtaista, sillä sopimuksen tyyppillä on ensinnäkin merkitystä sopimukseen sovellettavan normiston määräytymisessä.¹⁰⁴ Toiseksi lailla sääntelemättömissä sopimuksissa tyyppiijaottelu auttaa tunnistamaan, minkälaista sopimustyyppiä tarkasteltava sopimus muistuttaa. Näin kyseessä olevaa sopimusta voidaan verrata samankaltaisiin sopimuksiin, joiden kautta voidaan löytää tilanteeseen sopivaa oikeuslähdemateriaalia. Samoin sopimuksen sisältö ja luonne, esimerkiksi kysymys siitä, onko kyseessä kesto- vai kertosopimus ja kuluttaja- vai elinkeinosopimus, voi vaikuttaa oikeudelliseen arvioon. Lailla sääntelemättömiin sopimuksiin sovelletaan yhtenäisiä yleisiä oppeja, mutta sopimusten luokittelu vaikuttaa siihen, mikä painoarvo periaatteille annetaan kussakin tilanteessa: esimerkiksi kestosopimuksissa sopimuskumppanilta edellytetään usein korkeampaa lojaliteettivelvollisuutta kuin kertosopimuksissa ja elinkeinosopimuksissa sopimuskumppaneilla oletetaan olevan suurempi riskinkantokyky kuin kuluttajasopimuksissa.¹⁰⁵

Toisaalta oikeuskirjallisuudessa on myös esitetty, että sopimustyyppiijaottelulla ei ole välttämättä suurta merkitystä, sillä sopimusosapuolen oikeussuojan toteuttaminen ei edellytä sopimuksen kuulumista johonkin tiettyyn sopimustyyppiin. Sopimustyyppiijaottelulla ei siis ole suoraa muodollista merkitystä lailla sääntelemättömissä sopimuksissa.¹⁰⁶ Voidaankin kysyä, onko sopimustyyppiijaottelu oikeustieteessä tarpeellinen. Mielestäni sopimustyyppiijaottelu ei jää nykypäivänäkään täysin vaille merkitystä – nähdäkseni kyse on siitä, miten sopimustyyppi määritellään. *Saarnilehto* näkee sopimustyyppin laajempänä kuin vain normiston määräävänä

¹⁰² Hemmo 1998, s. 1–2 ja 4–5.

¹⁰³ Hemmo 1998, s. 20. *Hemmo* kuitenkin toteaa, että kysymys siitä, sovelletaanko osapuolten väliseen suhteeseen sopimusvastuuta ei aina ole täysin identtinen sen kysymyksen kanssa, onko osapuolten välille *syntynyt* sopimus. Ks. sopimuksen syntymisen ja sopimussuhteen olemassaolon suhteesta luku 3.2.2.

¹⁰⁴ Halila – Hemmo 2008, s. 4. Halila – Hemmo 2008, s. 14.

¹⁰⁵ Hemmo 2003a, s. 28–36.

¹⁰⁶ Saarnilehto ym. 2012, s. 892.

seikkana: hänen mukaansa sopimustyyppi muodostuu tiettyjen vakiintuneiden käytänteiden myötä tietyntylaisissa sopimuksissa.¹⁰⁷ Mikäli sopimustyyppi ymmärretään näin laajemmin, sopimustyyppikuvausta vastaaviin sopimukseen voidaan liittää tiettyjä lähtökohtia. Mielestäni varsinkin lailla sääntelemättömissä ja uudenkaltaisissa sopimuksissa sopimustyyppijaottelulla ja analogisella soveltamisella vastaavanlaisiin sopimukseen voidaan helpottaa näiden sopimusten arvioimista ja tulkintaa sekä kohdistaa näihin sopimukseen tiettyjä periaatteita. Esimerkiksi urheilusopimukseen voitaisiin soveltaa erityisen korostunutta lojaliteettivelvollisuutta, joka juontaa juurensa urheilun eettisiin arvoihin, kuten reilun pelin periaatteeseen.¹⁰⁸

Näistä syistä tässä luvussa tarkastellaan ensinnäkin sitä, minkälainen oikeussuhde pariurheilijoille muodostuu keskenään, eli onko urheilijoiden välillä sopimukseksi luokiteltavaa yhteistoimintaa. Toiseksi käsitellään sitä, mitä urheilijoiden väliseen yhteistyösuhteeseen voidaan katsoa sisältyvän ja miten urheilijoiden välinen oikeussuhde voidaan sopimusoikeudellisesti luokitella. Tarkoituksena on hahmottaa, mihin urheilijoiden välinen oikeussuhde voidaan sijoittaa sopimusoikeuden kentässä ja mitä lähtökohtia pariurheilijoiden välisen sopimuksen ja vahingonkorvausvastuun arvioimiselle voidaan asettaa.

3.2.2 Sopimuksen tunnusmerkistö: sopimuksen syntyminen ja olemassaolo

Sopimusoikeuden yksi keskeisimmistä periaatteista on sopimusvapaus, jolla tarkoitetaan henkilöiden autonomiaa tehdä haluamansa kaltaisia sopimuksia. Sopimusvapauteen kuuluu se, että henkilöllä on oikeus päättää sopimuksen tekemisestä tai tekemättä jättämisestä sekä sopimuskumppaneistaan. Tämän lisäksi henkilöllä on oikeus valita minkä tyyppisiä, sisältöisiä ja muotoisia sopimuksia hän haluaa tehdä.¹⁰⁹ Sopimusvapautta on mahdollista rajoittaa pakottavalla erityislainsäädännöllä, ja trendinä sopimusoikeudessa onkin ollut sopimusvapautta rajoittavan lainsäädännön lisääntyminen tiettyjen sopimustyyppien kohdalla. Sopimusvapauden rajoitukset liittyvät kuitenkin usein heikomman osapuolen suojaamiseen, ja siksi tasapuolisten sopimuskumppanien välillä voidaan katsoa, että sopimusvapaus kaikkine ulottuvuuksineen on lähtökohta.¹¹⁰

¹⁰⁷ Saarnilehto ym. 2012, s. 896.

¹⁰⁸ Ks. lojaliteettivelvollisuudesta ja reilusta pelistä luku 3.2.5.

¹⁰⁹ Saarnilehto – Annola 2018, s. 17.

¹¹⁰ Hemmo 2003a, s. 72–73. Hemmo toteaa, että elinkeinoelämän sopimussuhteissa pakottava sääntely on harvinaista ja sopimusvapaus vahva pääsääntö.

Sopimuksen syntymisestä säädetään OikTL 1 luvussa, jonka 1 §:n 1 momentin mukaan sopimus syntyy annetun sopimustarjouksen ja siihen vastaksi annetun hyväksyvän vastauksen perusteella. Koska sopimusvapauteen kuuluu muotovapaus, tarjous ja vastaus voidaan antaa missä tahansa muodossa. Sopimuksen syntymisen pohjana katsotaan olevan sopimusosapuolten tahdonilmaisut, jotka voivat olla joko nimenomaisia tai hiljaisia eli konkludenttisia. Nimenomaisessa tahdonilmauksessa toinen sopimusosapuoli saa tiedon tahdonilmaisusta joko kirjallisesti tai suullisesti, ja hiljaisessa tahdonilmaisussa tahto päätellään sopimusosapuolen käyttäytymisen perusteella. Konkludenttinen tahdonilmaus annetaan menettelemällä tietyllä tavalla ilman nimenomaista lausumaa siitä, että henkilö haluaa tulla sidotuksi sopimukseen. Konkludenttisesti syntyneissä sopimuksissa on kuitenkin huomattava riski virhearvioihin, kun henkilön tahto päätellään nimenomaan tämän käyttäytymisestä eikä nimenomaisesta ilmauksesta sitoutumiseen.¹¹¹ Kirjallinen tahdonilmaisuus ei siis ole edellytys, mutta sen toteennäyttäminen on luonnollisesti helpompaa kuin suullisesti tai konkludenttisesti syntyneen sopimuksen.¹¹²

Toisaalta OikTL:n mukainen tarjous-vastaus -kaava ei riitä selittämään kaikkien nykyaikaisten sopimusten syntymistä, vaan sopimus voi syntyä myös muilla tavoilla.¹¹³ OikTL:n kuvausta sopimuksen syntymisestä ei olekaan pidetty tyhjentävänä. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että sopimuksen voidaan katsoa syntyneen ainakin silloin, kun osapuolet ovat yksimielisiä sopimuksen syntymisestä sekä sopimuksen sisällöstä, ja osapuolet ovat ilmaisseet sopimuksentekotarkoituksensa jollain tavalla toiselle osapuolelle, esimerkiksi osallistumalla sellaiseen tunnettuun käytäntöön, johon liittyy sopimukselle ominaisia velvoitteita.¹¹⁴ *Mononen* on sen sijaan esittänyt, että sopimussuhde olisi käsillä jo silloin, kun sopimusosapuolet ovat saavuttaneet *tietynasteisen* yhteisymmärryksen sopimuksen ytimeistä.¹¹⁵ Sopimus voi siis selkeiden tahdonilmausten lisäksi perustua myös osapuolten väliseen tosiasialliseen toimintaan, jonka pohjalla katsotaan olevan toisen osapuolen *perusteltu käsitys* sopimuksen olemassaolosta. Sopimus voi näin ollen syntyä ilman varsinaisia lausumia tarkastelemalla

¹¹¹ Saarnilehto – Annola 2018, s. 9–10.

¹¹² Adlercreutz – Gorton 2011, s. 53.

¹¹³ Adlercreutz – Gorton 2011, s. 53 ja KKO 2010:23, perustelukohta 12.

¹¹⁴ Hemmo 2003a, s. 98–99.

¹¹⁵ *Mononen* 2005, s. 113 ja 115. Ks. myös. Nystén-Haarala 1998, s. 109–111, jossa esitetään, että pohjoismaalaisessa sopimusoikeudessa on alettu korostaa enenevässä määrin sitä, ettei sopimuksen syntyminen edellytä sopimuskumppanien täyttä yksimielisyyttä sopimuksen ehdoista.

tilanteen ulkoisia tunnusmerkistöjä.¹¹⁶ Korkein oikeus on todennut tämän tapauksessa KKO 2010:23 seuraavasti:

*”Yhteiskunnallisen kehityksen sekä tavaroiden ja palveluiden vaihdannassa käyttöön otettujen uusien menettelytapojen myötä on jo melko pitkään jouduttu havaitsemaan, ettei kaikkia esiin tulevia sopimuksen syntymiseen liittyviä tilanteita kyetä selittämään oikeustoimilain perinteisellä, tarjoukseen ja siihen annettuun vastaukseen perustuvalla mallilla. ... Tällöin osapuolten toimintaa tarkastellaan siltä kannalta, millainen toiminta voi määrätyissä olosuhteissa olla objektiivisesti tarkastellen tyypillisesti osoitus sopimussuhteen syntymisestä tai sitoutumisesta noudattamaan tiettyä järjestelyä. Tietty menettely tietynlaisessa toimintaympäristössä voi siis johtaa siihen, että sopimuksen ja siihen perustuvien velvoitteiden katsotaan olevan olemassa ilman, että turvaudutaan yksinomaan tahdonilmaisun käsitteeseen ja siihen nojautuvaan perusteluun”.*¹¹⁷

Yleisesti voidaan sanoa, että oikeudellinen näkemys sopimuksen luonteesta on muuttunut. Perinteinen sopimusoikeus, jota OikTL edustaa, ei riitä selittämään kaikkia sopimuksia.¹¹⁸ OikTL ja perinteinen sopimusajattelu soveltuvat hyvin irtaimen kauppaan, joka on yhdellä hetkellä tapahtuva ja yhteen elementtiin – suoritusten vaihtoon – perustuva kertasopimus. Sen sijaan esimerkiksi pitkäaikaiset yhteistyösopimussuhteet eivät synny OikTL:n tarjous-vastaus -kaavan mukaisesti, vaan sopimuksen solmiminen on monesti niissä pitkä ja asteittainen prosessi.¹¹⁹ Sopimusajattelu on viime vuosikymmeninä kehittynyt suuntaan, jossa sopimuksen ei katsota rajoittuvan vain kertaluontoiseen asiakirjaan, vaan sopimus voidaan hahmottaa myös joustavana ja kehittyvänä yhteistyösuhteena.¹²⁰ Esimerkkinä voidaan antaa suomalaisessa sopimusoikeudessa Pöyhösen kehittämä käsitys sopimuksesta prosessina, jossa sopimus nähdään muotoutuvana ja muuttuvana vuorovaikutuksena. Siinä osapuolten välinen oikeussuhde saa sopimuksellista merkitystä, vaikkei sitä voitaisikaan pilkkoa yksittäisiin ja itsenäisiin oikeustoimiin. Sopimuksen syntyhetkeä ei välttämättä pystytä prosessi-ideassa erittelemään.¹²¹

¹¹⁶ Hemmo 1998, s. 24-25.

¹¹⁷ KKO 2010:23, perustelukohta 12.

¹¹⁸ Perinteinen sopimusoikeus perustuu erityisesti *tahtoteoriaan* sekä tämän jälkeen kehitettyyn *luottamusteoriaan*. Tahtoteoriassa sopimusosapuolen sitoutumistahdon katsotaan saavan aikaan sopimusvelvoitteen, kun taas luottamusteoriassa sopimusvelvoite syntyy sopimusosapuolen tahdonilmaisusta, josta tahdonilmaisun vastaanottajalla syntyy perusteltu käsitys sopimuksen olemassaolosta. Ks. tarkemmin tahto- ja luottamusmalleista Suomessa Pöyhönen 1988, s. 199–209. Ks. myös yleisesti erilaisista sopimusoikeudellisista teorioista Hemmo 2006, s. 31–39.

¹¹⁹ Nystén-Haarala 1998, s. 17–27 ja 65.

¹²⁰ Ks. esim. Nystén-Haarala 2002, s. 143–147.

¹²¹ Pöyhönen 1988, s. 215 ja 220.

Nykypäivän sopimusajattelun valossa voidaan kysyä, onko tarpeellista edes määritellä sopimuksen syntyhetkeä sen selvittämiseksi, onko osapuolten välisessä oikeussuhteessa kyse sopimuksesta. KKO:n oikeuskäytännössä on voitu todeta sopimussuhteen olemassaolo myös ilman sopimuksen syntyhetken tarkastelua.¹²² Ulkoisten tunnusmerkkien tarkastelu antaa pikemminkin viitteitä sopimussuhteen olemassaolosta eikä siitä, miten tai milloin sopimus on syntynyt. Näyttäisi siltä, että osapuolten välisen oikeussuhteen luokittelu sopimukseksi ei edellytä sopimuksen syntymishetken tai -tavan tarkkaa määrittelyä, vaan nykyisen oikeuskäsityksen valossa sopimussuhde voidaan todeta muilla kriteereillä. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty useita erilaisia vaihtoehtoja näille sopimussuhteen olemassaoloa määritteleville kriteereille, mutta keskeistä näyttäisi olevan se, että sopimuskumppaneilla on toimintansa ulkoisten tunnusmerkkien perusteella sellaista yhteistoimintaa, joka herättää sopimuskumppaneille perustellun käsityksen sopimuksen olemassaolosta, ja että osapuolilla on jonkintasoinen käsitys sopimussuhteen ytimestä. Sopimuksen olemassaolo voidaan nykypäivän sopimusoikeudessa liittää tahdonilmaisujen sijasta tiettyyn sosiaaliseen käytäntöön – *Hemmon* mukaan sopimuksen olemassaolo voi perustua sellaisiin toimintatapoihin, joihin ”*liittyy pitkään jatkuneen käytännön ja yleisen tietämyksen perusteella tiettyjä sopimusmuotoisen vaihdannan piirteitä*”.¹²³

Samankaltainen sopimuskäsityksen kehitys on havaittavissa myös urheilussa. Koska urheilu on ollut oikeudellistunut yhteiskunnan ala vasta suhteellisen lyhyen ajan, sen piirissä esiintyy oletettavasti paljon oikeussuhteita, jotka täyttävät nykypäivän sopimuskäsityksen tunnusmerkit, mutta joita ei voida selittää OikTL:n mukaisten tahdonilmaisujen kautta. Esimerkiksi UOL:n päätöksessä 9/2015 joukkueurheilijan sopimusvelvoitteiden syntymistä on perusteltu edellä esitetyn KKO 2010:23 ratkaisun kriteereillä ja todettu, että urheilijan ”*toimintaa voidaan tarkastella myös siltä kannalta, millainen toiminta voi määräytyissä olosuhteissa olla objektiivisesti tarkastellen tyypillisesti osoitus sitoutumisesta noudattamaan tiettyä järjestelyä ja siihen liittyviä sääntöjä*.” UOL:n mukaan urheilija voi sitoutua seuran ja lajiliiton sääntöihin ilman nimenomaista tahdonilmaustakin, jos tämä muuten menettelee siten, että olisi sitoutunut niihin.

Näin ollen myös kahden pariurheilijan välille voi syntyä sopimus eri tavoin. Ensinnäkin urheilijat voivat solmia sopimuksen yhteistyöstään OikTL:n mukaisesti tahdonilmauksin, jotka

¹²² Ks. esim. Nystén-Haarala 1998, s. 110–111 ja 114–115.

¹²³ Hemmo 1998, s. 26.

voivat olla joko kirjallisia, suullisia tai konkludenttisia. Pariurheilijoille on kuitenkin tyypillistä, että urheilijoiden yhteistyö perustuu vähitellen muodostuvaan ja muuttuvaan yhteiseen käytäntöön ja toimintaan.¹²⁴ Tällöin yksittäisten tahdonilmausten hahmottaminen urheilijoiden välisestä yhteistyöstä voi olla haastavaa. Nykyään on kuitenkin selvää, että sopimus voi syntyä myös muilla tavoin: sopimussuhteen olemassaolon edellytyksenä ei ole tarjouksen ja hyväksyvän vastauksen vaihtaminen, vaan myös toisen urheilijan perusteltu käsitys sopimussuhteesta, joka perustuu urheilijoiden tosiasialliseen yhteiseen toimintaan, voi synnyttää sopimuksen. Tämän lisäksi näyttäisi siltä, että sopimuskumppaneilta odotetaan ainakin jonkintasoista yhteisymmärrystä yhteistyön ytimestä.

Kahden urheilijan välillä ulkoisia tunnusmerkistöjä, jotka antavat viitteitä sopimuksen olemassaolosta, voivat olla esimerkiksi pitkään jatkunut yhteistoiminta tai se, että urheilijat ilmoittautuvat kilpailuihin yhdessä pariyksikkönä. Lisäksi urheilijoiden välisen sopimuksen olemassaoloa voidaan perustella myös pariurheilun järjestäytymisen mallilla. Koska pariurheilussa ei ole samankaltaista organisoitumismallia kuin perinteisissä joukkuelajeissa, jossa urheilijat tulevat sidotuksi joukkue toimintaan pelaajasopimuksen ja seuran määräysvallan kautta, pariurheilijoiden järjestäytyminen pariyksiköksi edellyttää urheilijoiden keskinäistä sopimusta. Joukkueurheilijoille tuskin voidaan katsoa muodostuvan sopimussuhteita joukkueen muihin pelaajiin, koska joukkueen järjestäytymisestä huolehtiminen on seuran tehtävä joukkueurheilussa.¹²⁵ Pariurheilussa ei sen sijaan ole mitään tahoja, joka määräisi kaksi urheilijaa yhteistyöhön keskenään.¹²⁶ On kuitenkin selvää, että pariyksikön muodostaminen myös parilajeissa edellyttää järjestäytymistä. Kun sitä ei parilajeissa tehdä seuran tai muun tahon toimesta, on luonnollista, että sopimussuhde muodostuu nimenomaan kahden urheilijan välille. Näistä syistä voidaan mielestäni perustellusti sanoa, että pariurheilijoiden oikeussuhde muodostaa urheilijoiden välille sopimuksen, johon tulee soveltaa sopimusoikeudellisia normeja ja urheilijoiden keskinäistä vahingonkorvausta tulee tarkastella sopimusvastuun lähtökohdista.

3.2.3 Urheilijoiden välinen yhteistyö sopimustyyppinä

Kahden urheilijan välinen sopimus ei kuulu minkään erityislailla säännellyn sopimustyyppin piiriin – sopimuksen tuskin voidaan katsoa täyttävän esimerkiksi työsopimuksen piirteitä. Omaksi sopimustyyppikseen voidaan kuitenkin katsoa myös erityislainsäädännön ulkopuolelle

¹²⁴ Ks. pariyksikön muodostumisesta tanssi- ja tennisurheilussa luku 3.1.2.

¹²⁵ Ks. Joukkueiden kokoonpanon määräytymisestä Halila 2015, s. 11–14.

¹²⁶ Ks. Pariurheilijoiden sopimussuhteista tanssi- ja tennisurheilussa luku 3.1.2.

jäävät, lailla sääntelemättömät sopimukset, mikäli kyseistä sopimustyyppiä koskevaa muuta säännöstöä, kuten kauppatapaa tai muuta käytäntöä, on muodostunut.¹²⁷ Esimerkiksi *Halila* ja *Hemmo* ovat tarkastelleet sopimustyyppinä käsittelevässä teoksessaan urheilusopimuksia yhtenä kokonaisuutena, vaikka käsitteen alle voi kuulua paljon erilaisia ja sekamuotoisia sopimuksia. He toteavat, että urheilun alan sopimukset ovat vielä vakiintumattomia ja oikeuskäytäntö niistä on niukkaa.¹²⁸

Kahden urheilijan välinen sopimus voidaan kontekstinsa puolesta kiistatta lukea urheilusopimusten tyyppikategoriaan kuuluvaksi, mutta koska urheilusopimusten sisällöstä ei ole niiden vaihtelevuuden ja juurtumattomuuden vuoksi esitetty yleistä kuvausta, on urheilusopimusten tyyppikategoriasta mahdotonta tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä urheilijoiden välisestä sopimussuhteesta. Ainoa yhteinen tekijä urheilusopimuksilla näyttää olevan se, että niissä otetaan poikkeuksellisen vahvasti itsesääntelyinstrumentit sekä muut urheilun epätyypillisyydet huomioon¹²⁹ ja niiden ydinsisältö liittyy yleensä urheilutoiminnan järjestämiseen. Sen sijaan urheilusopimusten alatyypien, kuten joukkueurheilun pelaajasopimuksen, voidaan sanoa olevan sellainen sopimustyyppi, joka on jo sen verran vakiintunut, että sen sisällöstä ja luonteesta voidaan esittää kaikkia pelaajasopimuksia koskevia yleisiä ominaisuuksia ja piirteitä.¹³⁰ Samalla tavalla voitaisiin hahmotella pariurheilijoiden välistä yhteistyösopimusta ja kysyä, muodostaako sopimus oman sopimustyyppinsä. Koska kyseistä sopimusta ei kuitenkaan ole aiemmin tutkittu ja sopimuskäytäntö voi vaihdella merkittävästi, se tuskin muodostaa vielä yhtä homogeenistä sopimustyyppiä kuin pelaajasopimus. Siksi pariurheilijoiden välistä sopimusta tulee arvioida sopimusoikeuden yleisten periaatteiden sekä muiden sopimusluokitteluiden valossa.

Urheilijoiden välisen sopimussuhteen voi oikeuskirjallisuudessa esitetyssä sopimustyyppijaottelussa luokitella yhteistoimintasopimukseksi. Yleensä yhteistoimintasopimus liitetään käsitteenä liiketoimintaa koskeviin pitkäaikaisiin sopimuksiin: yhteistoimintasopimuksia ovat esimerkiksi osakas- ja jälleenmyyntisopimukset.¹³¹ Liikesopimuksissa on kyse kahden elinkeinonharjoittajan välisestä sopimuksesta, jossa riskit

¹²⁷ Saarnilehto ym. 2012, s. 896.

¹²⁸ Halila – Hemmo 2008, s. 280–281.

¹²⁹ Ks. esim. Halila – Hemmo 2008, s. 280.

¹³⁰ Pelaajasopimuksia koskettaa esimerkiksi pelaajaoikeuden käsite, joka on tunnettu joukkueurheilussa jo vuosikymmeniä, mutta jota ei tavata missään muualla kuin joukkueurheilun kontekstissa. Ks. esim. Halila – Norros 2017, s. 177–178.

¹³¹ Saarnilehto ym. 2012, s. 1275.

ovat suurempia kuin esimerkiksi kuluttajasopimuksissa. Liikesopimuksille tyypillistä on, että ne voivat olla riskialttiita ja molemmat osapuolet pystyvät tasapuolisesti valvomaan etuaan.¹³²

Mielestäni voidaan argumentoida, että kahden urheilijan välinen yhteistyösopimus on rinnastettavissa kahden elinkeinonharjoittajan väliseen yhteistoimintasopimukseen. Huipputasoin yksilöurheilijoita on urheilu oikeudellisessa kirjallisuudessa verrattu ammattiharjoittajiin, joiden toiminnassa tyypillistä on *yrittäjäriski*: urheilijat kantavat itse taloudellisen riskin omasta menestyksestään, ja heillä on laaja toimintavapaus päättää esimerkiksi siitä, missä ja milloin he kilpailevat.¹³³ Sama koskee myös pariurheilijoita: he eivät ole sitoutuneita seuraan pelaajasopimuksella, vaan toimivat urheilutoiminnassaan yksilöurheilijoiden tavoin ammattiharjoittajina. Pariurheilijat sen sijaan tarvitsevat pariurheilun luonteen vuoksi toisen ammattiharjoittajan urheilutoimintansa harjoittamiseen, minkä vuoksi heidän tulee solmia yhteisestä urheilutoiminnastaan sopimus. Sopimuksessa on molemmille kyse ammattin harjoittamisesta ja molemmat kantavat toiminnassaan yrittäjäriskin. Sopimuksen voidaan katsoa myös olevan varsin riskialtis, sillä se on välttämätön pariurheilijoiden urheilutoiminnan ja elinkeinon kannalta. Sopimuksessa voi olla siis merkittävät taloudelliset intressit. Näistä syistä urheilijoiden välistä sopimusta voidaan mielestäni analogisesti verrata liike- ja elinkeinosopimukseen.

Lisäksi merkitystä on sillä, katsotaanko sopimus kerta- vai kestopopimukseksi. Kerta- ja kestopopimuksilla pyritään eri päämääriin, kun kertasopimuksen tarkoituksena on yksittäinen suoritustoimi, ja kestopopimuksella sen sijaan yleensä tavoitellaan jatkuvan yhteistyösuhteen luomista. Kestopopimuksissa osapuolet ovat tyypillisesti riippuvaisia sopimuskumppanista, kun molemmilla osapuolilla katsotaan olevan tärkeä rooli yhteisessä projektissa.¹³⁴ Jaottelulla on merkitystä niin oikeuskeinojen käyttämisen osalta kuin sopimusoikeudellisten periaatteiden soveltamisen kannalta. Kestopopimuksissa nimittäin katsotaan olevan korkeampi sopimuksen päättämiskynnys ja sopimusosapuolilla korostunut lojaliteettivelvollisuus suhteessa kertasopimukseen.¹³⁵

Yleensä urheilun alalla syntyvät sopimukset ovat kestopopimuksia: esimerkiksi sponsori-, maajoukkue- ja sponsorisopimukset on usein määritelty määräaikaiksi esimerkiksi kausittain

¹³² Saarnilehto ym. 2012, s. 318.

¹³³ Ks. esim. Rauste 1997, s. 169–174.

¹³⁴ Nystén-Haarala 1999, s. 207.

¹³⁵ Hemmo 2003a, s. 34–36 ja Halila–Hemmo 2008, s. 9–10.

ja niissä voidaan käyttää myös optiolausekkeita.¹³⁶ Toisaalta esimerkiksi yksittäinen osanottosopimus kilpailuihin voidaan lukea kertosopimukseksi, jossa sopimusvelvoitteet tulevat suoritetuksi kerralla. Myös pariurheilijoiden yhteistyösopimus voi olla lyhyt tai pitkäkestoinen. Kuten on todettu, tenniksen nelinpelissä voidaan sopia yksittäisestäkin yhdessä pelattavasta turnauksesta, jolloin sopimussuhde muistuttaa enemmän kerta- kuin kestopimusta. Toisaalta pariurheilun luonteeseen kuuluu, että urheilijat tekevät usein pitkäaikaista yhteistyötä, jossa urheilijat kilpailevat ja harjoittelevat yhdessä säännöllisesti. Tällöin kyse on kestopimuksesta, jolloin sopimusosapuolilta voidaan vaatia aktiivisempaa yhteistoimintaa sekä edellyttää korkeampaa lojaliteettivelvollisuutta suhteessa sopimuskumppaniin.¹³⁷

3.2.4 Sopimuksen sisältö ja sopimusvelvoitteet

Sopimuksen sisällön eli sopimuksen velvoitteiden selvittäminen on hyvin olennaista sopimusosapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien sekä vahingonkorvausvastuun arvioinnin kannalta. Sopimusriidat koskevatkin yleensä erimielisyyksiä sopimusvelvoitteiden sisällöstä.¹³⁸ Sopimuksen sisältö määräytyy sekä sopimusaineuksen että lain perusteella. Se, mihin sopimusosapuoli on sopimuksella velvoittautunut, on siis riippuvainen sekä sopimussuhdetta sääntelevästä normistosta että siitä, mitä osapuolten välillä voidaan katsoa sovitun. Normistolla tarkoitetaan sopimusoikeudellisessa kontekstissa lakien lisäksi myös alempitasoisia säädöksiä sekä muita sopimukseen liittyviä oikeuslähteitä, kuten yleisiä periaatteita, oikeuskäytäntöä ja kauppatapaa.¹³⁹

Sopimuksen sisällön määrittää aina ensi sijassa pakottava lainsäädäntö, josta ei voida sopimuksessa sopia pätevästi toisin. Muuten sopimuskumppaneilla on lähtökohtaisesti vapaus päättää sopimuksen sisällöstä.¹⁴⁰ Mikäli pakottavaa lainsäädäntöä ei ole, osapuolten sopimat ehdot määrittävät sopimuksen sisällön, ja kun taas sopimusaineistoa ei ole, sopimusta sääntelee osapuolten aiempi käytäntö ja kauppatapa tai näiden jälkeen dispositiiviset lainsäädännökset. Koska urheilijoiden välinen sopimussuhde on lailla sääntelemätön sopimustyyppi, keskeiseen asemaan normilähteenä nousee urheilijoiden välinen sopimus. Näin on myös muissa

¹³⁶ Halila – Norros 2017, s. 197, 238 ja 425.

¹³⁷ Nystén-Haarala 1998, s. 34–35.

¹³⁸ Norros 2018, s. 151.

¹³⁹ Hemmo 2003a, s. 563–565 ja Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 3.

¹⁴⁰ Taxell 1972, s. 35.

liikesopimuksissa – koska niihin ei kohdistu pakottavaa sääntelyä, osapuolten välisellä sopimusaineeksella on olennainen asema.¹⁴¹

Urheilijat voivat pakottavan sääntelyn puuttuessa vapaasti päättää keskinäisen sopimuksensa sisällöstä, ja siksi se voi myös tapauskohtaisesti vaihdella paljon. Koska tämänkaltaisesta sopimussuhteesta ei ole oikeuskäytäntöä tai tutkimuksia, yksityiskohtaisia yleistyksiä sopimussuhteen sisällöstä ei voida esittää. Urheilusopimukset kuitenkin yleensä liittyvät urheilutoiminnan ja erityisesti kilpailutoiminnan organisoimiseen: esimerkiksi pelaajasopimuksella urheilijan velvoitteena on harjoitella ja pelata valmennusjohdon määräysvallan mukaisesti¹⁴² ja yksilöurheilijat taas sitoutuvat esimerkiksi osanottosopimuksella kilpailemaan tietyissä urheilukilpailuissa.¹⁴³ Tätä voisi kutsua urheilusopimusten *keskeiseksi ideaksi*¹⁴⁴: urheilusopimusten perimmäisenä tarkoituksena on nimenomaan järjestää ja ohjata urheilijoiden kilpailu- ja harjoittelutoimintaa, ja keskeiset ehdot ovat yleensä harjoittelu- ja kilpailuvelvoitteita. Lisäksi sopimuksissa on voitu sopia myös muista velvoitteista, kuten edustus- tai markkinointivelvoitteista sekä velvoitteesta noudattaa urheilulajin sääntöjä.¹⁴⁵ Koska pariurheilijoilla ei ole pelaajasopimuksen kaltaista sopimussuhdetta, vaan urheilijoilla on vapaus järjestää toimintansa keskenään, urheilijoiden välisen sopimuksen keskeisenä tarkoituksena voidaan pitää nimenomaan yhteisen urheilutoiminnan toteuttamista pariyksikkönä. Näin ollen keskeiseksi velvoitteiksi kahden pariurheilijan välisessä sopimussuhteessa voidaan hahmottaa ainakin velvoitteet osallistua sovittuihin kilpailuihin ja harjoituksiin yhdessä urheilijaparin kanssa. Tämän lisäksi urheilijat voivat tietenkin sopia muistakin velvoitteista.

Sen sijaan haastavammaksi sopimusvelvoitteiden selvittäminen tulee silloin, kun sopimus on niin sanotusti *epätäydellinen*, eli kun sopimuksessa ei ole täsmällisesti sovittu sen ehdoista tai urheilijat ovat erimielisiä ehdon sisällöstä. Kyse voi olla myös niin sanotusta *dynaamisesta sopimuksesta*, jonka ehdot jätetään tarkoituksellisesti auki, ja jonka sopimusosapuolet

¹⁴¹ Hemmo 2003a, s. 564–567.

¹⁴² Ks. Joukkueurheilijan sopimusvelvoitteista Schön 2010, s. 160–189. *Schönin* mukaan pelaajan päävelvoite pelaajasopimuksessa on työntekovelvoite, johon sisältyy muun muassa pelaamisen ja harjoittelun velvoitteet sekä pelaajaa koskevien tunnisteiden käyttöoikeuden luovutus seuralle.

¹⁴³ Halila – Hemmo 2008, s. 283 ja 290–291.

¹⁴⁴ Ks. tarkemmin Niemi 1998, s. 534. *Niemen* mukaan saman sopimustyyppin sisällä on aina yhtenevät keskeiset ideat eli tärkeimmät ehdot siitä riippumatta, onko niistä nimenomaisesti lausuttu. Esimerkiksi irtaimen kaupan kohdalla tämä tarkoittaa omistusoikeuden luovuttamista ja rahavastiketta.

¹⁴⁵ Ks. esim. Rauste 1997, s. 45–48 ja Schön 2010, s. 160–161.

haluavatkin täydentyvän sopimuskauden aikana.¹⁴⁶ Epäselvissä tilanteissa sopimusta voidaan sekä täydentää että tulkita sen sisällön selvittämiseksi. Mikäli sopimuskumppanit eivät ole sopineet jostain seikasta täsmällisesti, sopimusta voidaan täydentää myös sen ulkopuolisella aineistolla, kuten lainsäädännöllä, kauppataavalla tai tavanomaisella oikeudella.¹⁴⁷ Kuten on todettu, urheilun sopimussuhteiden sisältöön ei kohdistu pakottavaa tai dispositiivista lainsäädäntöä. Tällöin sopimuksen aukkoja voidaan täydentää kauppa- tai muulla vastaavalla tavalla. *Annola* on todennut, että sopimuksen rajojen madaltuminen on johtanut siihen, että sopimuksen toimintaympäristössä noudatettavilla käytännöillä on yhä enemmän merkitystä sopimuksen sisällön määrittäjänä.¹⁴⁸

Tutkielman kontekstissa mielenkiintoista on erityisesti se, voidaanko urheilun alalla katsoa olevan sellaista vakiintunutta tapaa, joka voisi synnyttää velvoitteita kahden urheilijan välisessä sopimussuhteessa. Erityisen olennaista on kysyä, onko urheilijalla edellä kuvattujen yhteistyövelvoitteiden lisäksi velvollisuus noudattaa kyseessä olevan urheilulajin sääntöjä, kuten antidopingsääntöjä, kahden urheilijan välisessä sopimussuhteessa, vaikka siitä ei olisi sopimuksessa erityistä mainintaa. Urheilijat ovat usein sitoutuneet urheilun itsesääntelyinstrumenttien, kuten kilpailu- ja lajisääntöjen noudattamiseen sopimussuhteissaan: näin on esimerkiksi kilpailijalisenssi-, pelaaja-, ja osanottosopimuksissa¹⁴⁹, mutta kahden urheilijan välisessä sopimussuhteessa tästä ei välttämättä ole nimenomaisesti sovittu.

Halila on todennut arvioidessaan urheilijan vahingonkorvausvastuuta lajiliitolle dopingrikkomuksissa, että urheilijalle voi syntyä sopimukseen perustuva vahingonkorvausvastuu siinäkin tilanteessa, kun urheilijalla ei ole suoraa sopimussuhdetta lajiliiton kanssa, vaan lajiliiton alaisen seuran kanssa. Hänen mukaansa tilanteessa syntyy ikään kuin kolmikantasuhde ja sääntöketjutustilanne, joka perustuu urheilun organisoitumisen tapaan: urheilija on seuran kanssa solmimallaan sopimuksella velvoittautunut noudattamaan antidopingsääntöjä, joten tämä velvollisuus tulee osaksi myös urheilijan ja lajiliiton välistä oikeussuhdetta.¹⁵⁰ Samoin voisi argumentoida pariurheilijoiden osalta: jos molemmat

¹⁴⁶ Annola 2003, s. 31–32.

¹⁴⁷ Saarnilehto ym. 2012, s. 440–443. Ks. myös Hemmo 2003a, s. 564–565. Kummassakin oikeuslähteiden normijärjestys sopimusvelvoitteiden määräytymisessä esitetään seuraavasti: 1. pakottava lainsäädäntö, 2. sopimusaineisto, 3. kauppa- ja muu vastaava tapa ja 4. dispositiivinen lainsäädäntö. Vrt. Adlercreutz 2001, s. 18.

¹⁴⁸ Annola 2003, s. 288–289.

¹⁴⁹ Rauste 1997, s. 45–48.

¹⁵⁰ Halila 2003, s. 764–765. Ks. myös *Rauste* 1997, s. 45 ja 48 sekä UOL 9/2015, joiden mukaan urheilijan on mahdollista tulla sidotuksi lajiliiton sääntöihin myös silloin, kun mitään nimenomaista sitoutumista sääntöihin ei ole. Urheilija voi tulla sidotuksi sääntöihin esimerkiksi lunastamalla kilpailulisenssin.

pariyksikön urheilijat ovat henkilökohtaisesti sitoutuneet noudattamaan antidopingsääntöjä suhteessa lajiliittoon esimerkiksi maajoukkuesopimuksella, velvoite dopingista pidättäytymiseen tulisi myös osaksi pariurheilijoiden välistä sopimussuhdetta. Vaikka täysin samankaltaisesta sääntöketjutustilanteesta ei olekaan kyse kuin lajiliiton, seuran ja urheilijan välillä, myös lajiliiton ja kahden urheilijan välille voitaisiin katsoa syntyvän tavallaan kolmikantasuhde, joka taas perustuu pariurheilulle ominaiseen organisoitumistapaan.

Laji- ja muiden urheilun sääntöjen noudattamisen velvollisuutta kaikissa urheilun sopimussuhteissa voitaisiin selittää myös muilla tavoin, kuten konkludenttisen sopimuksen tai urheilun eettisten periaatteiden kautta. Sääntöjen noudattaminen voitaisiinkin katsoa urheilun organisoitumiseen liittyvissä sopimussuhteissa olevan urheilun keskeisiä periaatteita ja jopa urheilusopimusten *luonnollinen ainesosa*, eli sopimukseen sisältyvä osa, josta ei ole otettu mainintaa sopimukseen, mutta joka tulee osaksi sopimusta sitä täydentävän normiston perusteella.¹⁵¹ Voitaisiin jopa sanoa, että urheilun sääntöjen noudattaminen on urheilusopimuksissa itsestäänselvyys ilman nimenomaista mainintaa. Lisäksi voidaan argumentoida, että urheilun itsesääntely muodostaa sellaisen alan tavan, joka täydentää sopimusta siten, että sen noudattaminen katsotaan sopimusvelvoitteeksi myös pariurheilijoiden välisessä yhteistyösopimuksessa. Kuten on todettu, urheilussa on varsin tehokas ja vakiintunut itsesääntelyjärjestelmä. Mielestäni ei ole mahdotonta, etteivätkö itsesääntelynormit voisi ikään kuin kauppatapana tulla noudatettavaksi urheilun organisoitumisen sopimussuhteissa, vaikka siitä ei olisikaan mainintaa itse sopimuksessa. Toisaalta on huomattava, että kauppatapaan vetoavan osapuolen on näytettävä sen olemassaolo ja sisältö toteen, mikä voi olla hyvin hankalaa.¹⁵²

Sopimuksen täydentämisen lisäksi sopimusta voidaan tulkita, mikäli sopimuskumppaneilla on eri käsitykset siitä, mitä velvoitteita sopimukseen sisältyy. Sopimuksen tulkinnan tavoitteena on selvittää, mitä osapuolet ovat sopimuksella tarkoittaneet.¹⁵³ Sopimuskumppaneiden yhteisellä tahdolla on siis olennainen merkitys sopimuksen sisällön määrittäjänä. Koska urheilijoiden välisen sopimuksen sisältöä ei säännellä pakottavilla tai dispositiivisilla lainsäännöksillä, ja kyseessä on vielä melko nuori ja vakiintumaton sopimustyyppi,

¹⁵¹ Halila 2003, s. 766–767 ja Halila – Hemmo 2008, s. 15–16.

¹⁵² Saarnilehto ym. 2012, s. 442.

¹⁵³ Annola 2016, s. 15–16. Aina ei ole selvää, tulisiko sopimusta ensisijassa täydentää vai tulkita. Molempia kuitenkin käytetään sopimuksen sisällön selvittämiseksi, ja niiden järjestys voi vaihdella. Ks. myös Hemmo 2003a, s. 657–660 ja Saarnilehto ym. 2012, s. 441.

nimenomaan urheilijoiden tarkoitus on keskeistä sopimuksen sisällön määrittämisessä. Näin ollen urheilijat ovat voineet myös tarkoittaa, ettei urheilun sääntöjen noudattaminen sisälly sopimukseen. Toisaalta urheilijoiden välisen sopimuksen tarkoitus on yleisesti toteuttaa kahden pariurheilijan urheilutoimintaa, jonka häiriöttömän toteutumisen edellytyksenä on, että molemmat urheilijat noudattavat kyseisen urheilulajin sääntöjä. Näin ollen on perusteltua olettaa, ettei urheilijoilla liene olevan mitään syytä sulkea sääntöjen noudattamisen velvoitetta sopimuksensa ulkopuolelle.

3.2.5 Lojaliteettivelvollisuus ja reilu peli

Kun sopimussuhdetta ei säännellä millään erityislailla, sopimusoikeudelliset periaatteet nousevat sopimussuhteessa keskeiseen asemaan.¹⁵⁴ Sopimukseen sovellettavilla periaatteilla voi olla merkitystä myös vahingonkorvausvastuun arvioimisessa.¹⁵⁵ Suomalaisessa sopimusoikeudessa erityistä merkitystä on saanut *lojaliteettiperiaate*, jonka mukaan sopimuskumppanin on otettava toiminnassaan huomioon myös sopimuskumppanin edut.¹⁵⁶ Lojaliteettiperiaatteen katsotaan perustuvan luottamukselle, joka on olennaista erityisesti pitkäkestoisissa liike-elämän yhteistyösopimuksissa, joissa sopimusosapuolilla on monesti yhteinen tavoite, huomattavat taloudelliset panostukset sopimukseen sekä riippuvuus sopimuskumppanista.¹⁵⁷ Lojaliteettiperiaatteesta on oikeustieteellisessä keskustelussa esitetty syntyvän erilaisia velvoitteita sopimussuhteeseen, kuten myötävaikutus-, tiedonanto-, ja uskollisuusvelvoitteita. Lisäksi lojaliteettiperiaatteen voidaan katsoa ohjaavan sopimuksen täydentämistä niissä kohdin, kun sopimus on aukollinen, ja asettavan rajoja sopimuksen sisällölle.¹⁵⁸ On kuitenkin sopimustyyppiäkohtaista, mitä lojaliteettivelvollisuuden osa-alueita painotetaan ja missä määrin. Yleisesti vakiintunut näkökulma näyttää olevan, että sitä enemmän lojaliteettivelvollisuudella on merkitystä, mitä enemmän sopimussuhteessa on kyse sopimusosapuolten yhteistoiminnasta, mitä pidempi sopimussuhde on ja mitä henkilökohtaisempi luonne sillä on.¹⁵⁹

Kahden urheilijan välistä sopimusta on tässä tutkielmassa verrattu pitkäaikaisiin liikesopimuksiin, joihin on oikeuskirjallisuudessa liitetty korostunut lojaliteettivelvollisuus.

¹⁵⁴ Hemmo 2003a, s. 42.

¹⁵⁵ Saarnilehto ym. 2012, s. 135.

¹⁵⁶ Taxell 1972, s. 81.

¹⁵⁷ Ks. esim. Tieva 2006, s. 240–250 ja Nystén-Haarala 1998 s. 33–35.

¹⁵⁸ Ks. tarkemmin lojaliteettiperiaatteen ja sopimuksen dynaamisuuden suhteesta Annola 2003, s. 86–89.

¹⁵⁹ Nystén-Haarala 2002, s. 147.

Kirjallisuudessa esitettyjen kriteerien mukaan lojaliteettivelvollisuuden voidaan katsoa olevan myös urheilijoiden sopimussuhteessa erityisen keskeinen periaate. Ensinnäkin pariurheilun kontekstista seuraa, että urheilijat ovat hyvin riippuvaisia urheilijaparistaan: erityisesti niissä lajeissa, joissa menestyminen edellyttää pitkäaikaista yhteistyötä, riippuvuus sopimuksen jatkuvuudesta tietyn sopimuskumppanin kanssa on huomattava. Samoin sopimuksen häiriötön toteutus on sopimuskumppaneille tärkeää, sillä urheilijoiden ansiot ovat riippuvaisia pariyksikön yhteistyöstä ja menestyksestä. Samalla urheilijoiden sopimus on korostuneen henkilökohtainen, koska sopimuksen mukaiselle suoritukselle ei välttämättä ole löydettävissä korvaavaa tekijää. Näin ollen urheilijoilta voidaan olettaa varsin korkeaa lojaliteettia suhteessa urheilijapariinsa. Jo pelkästään lojaliteettivelvollisuudesta voitaisiin tehdä johtopäätelmä, että urheilijalla on velvollisuus noudattaa urheilun sääntöjä siinä määrin, että tämä ottaa huomioon toiminnassaan myös urheilijaparinsa edun, tai että tämä ei ainakaan aiheuta urheilijaparillensa vahinkoa omalla toiminnallaan.

Lisäksi lojaliteetin merkitystä voidaan perustella urheiluoikeudellisilla näkökulmilla. Urheilusopimuksissa lojaliteetilla voi olla korostunut merkitys: *Halila* on todennut, että ”sopimuslojaliteetilla voi olla urheilussa erityistä käyttöalaa, kun sitä peilataan urheilun eettisiin periaatteisiin”.¹⁶⁰ Urheilussa on puhuttu *reilun pelin periaatteesta* tai *fair play:stä*¹⁶¹, jonka mukaan sääntöjä tulee noudattaa ja kaikilla tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet voittaa. Urheilun eettisillä periaatteilla ei kuitenkaan perinteisesti ole katsottu olevan oikeudellista merkitystä.¹⁶² *Aine* on kuitenkin vienyt ajatuksen reilusta pelistä pidemmälle, ja hahmotellut sitä yhdeksi urheiluoikeuden kantavaksi periaatteeksi. Periaatteeseen kuuluu esimerkiksi se, ettei yksilö saa omalla toiminnallaan vaarantaa toisten kilpailuedellytyksiä. *Aineen* mukaan periaate voi saada urheilun kontekstissa myös oikeudellista merkitystä: joko siihen voidaan vedota itsenäisenä oikeusperiaatteena tai se voi ohjata säännösten soveltamisessa.¹⁶³

Vaikka urheiluoikeudessa tuskin voidaan vielä puhua vakiintuneista oikeusperiaatteista, mielestäni urheilun eettiset periaatteet voivat silti vaikuttaa oikeudelliseen arvioon. Näin on nähdäkseni ainakin tilanteissa, joissa on käsillä lailla sääntelemätön sopimus, ja oikeudellisessa harkinnassa operoidaan pääasiassa yleisten oppien ja periaatteiden tasolla. Reilun pelin periaatteella voitaisiin perustella sitä, että urheilusopimuksissa lojaliteettiperiaate on erityisen

¹⁶⁰ Halila 2006, s. 196–197.

¹⁶¹ Ks. Taxell 1979, s. 487, jossa ”fair play” on tunnustettu myös sopimuseettisenä periaatteena.

¹⁶² Halila – Norros 2017, s. 37.

¹⁶³ Aine 2011, s. 31–38.

korostunut sekä sitä, että urheilijoilla on yleinen velvollisuus noudattaa urheilun sääntöjä sopimussuhteissaan ja olla estämättä muiden urheilijoiden kilpailumahdollisuuksia. Vaikka reilun pelin periaatteella on tarkoitettu erityisesti kilpailuissa vastustajan kunnioittamista, en näe perusteluita sille, että periaate ei koskisi myös muita urheilun oikeussuhteita, esimerkiksi urheilijoiden toimintaa saman joukkueen sisällä. Pariurheilun kontekstissa periaate tarkoittaisi erityisesti pariyksikön toisen urheilijan edun huomioonottamista.

Nähdäkseni pariurheilijoiden välisessä sopimussuhteessa on siten erityinen velvollisuus ottaa huomioon sopimuskumppanin etu omassa toiminnassa. Tätä voidaan perustella sopimusoikeudellisesti erityisesti lojaliteettiperiaatteen kautta, sillä pariurheilijoiden välinen sopimus tyypillisesti muodostaa pitkäaikaisen yhteistyöluonteisen sopimussuhteen, jossa lojaliteettivelvollisuuden on oikeuskirjallisuudessa katsottu keskeiseksi sopimusosapuolten väliseksi velvollisuudeksi. Lisäksi urheilun oikeussuhteissa voivat tulla sovellettavaksi urheiluoikeudelliset eettiset periaatteet, kuten reilun pelin periaate, joka voi myös saada oikeudellista merkitystä. Myös reilun pelin periaate edellyttää muiden urheilijoiden etujen huomioonottamista. Koska kahden urheilijan välinen sopimus on lailla sääntelemätön ja vakiintumaton sopimustyyppi, yleiset opit ja periaatteet saavat siinä keskeisen merkityksen. Näin ollen urheilijoiden keskinäisessä sopimuksessa keskeistä on nimenomaan kahden urheilijan välinen molemminpuolinen lojaliteetti ja etujen huomiointi.

4 VAHINGONKORVAUSVASTUU TOISELLE URHEILIJALLE

4.1 Yleistä

Urheilijan sääntörikkomukset voivat aiheuttaa vahinkoa monille tahoille, kuten lajiliitolle, sponsoreille tai muille urheilijoille. Monesti urheilijan sääntörikkomukset, kuten dopingrikkomus, ovat samalla urheilijan sopimusrikkomuksia, jos urheilija on sopimuksissaan sitoutunut dopingista pidättäytymiseen. Kurinpitoseuraamuksen lisäksi urheilija voi joutua vahingonkorvausvastuuseen sääntörikkomuksen johdosta.¹⁶⁴ Kahden pariurheilijan välisessä yhteistyösuhteessa, jota on hahmoteltu luvussa 3.2, pariyksikön toisen urheilijan sääntörikkomus ja siitä johtuvat kurinpitotoimenpiteet voivat aiheuttaa myös tämän urheilijaparille erilaisia vahinkoja. Ensinnäkin sääntöjä rikkomattomankin urheilijan kilpailutulokset voidaan mitätöidä ja tämä voi joutua palauttamaan jo ansaittuja palkintorahoja.

¹⁶⁴ Norros 2014, s. 245.

Toiseksi, mikäli toinen urheilija asetetaan sääntörikkomuksesta kilpailu- tai toimintakieltoon, myös sääntöjä rikkomattoman urheilijan kilpailu- ja jopa harjoittelutoiminta voi estyä. Tämä voi johtaa esimerkiksi palkintorahojen ja sponsori- tai muiden ansioiden vähenemiseen tai loppumiseen ja merkittävien sponsorisopimusten purkamiseen. Pariurheilija voi siten aiheuttaa merkittäviä varallisuusvahinkoja urheilijaparilleen sääntörikkomuksellaan. Pariurheilussa toiselle urheilijalle aiheutunut vahinko voi olla huomattava siitä syystä, että pariurheilijan ansiot ovat korostuneen riippuvaisia pariyksikön toisen urheilijan kanssa tehdystä yhteistyöstä. Tämä on merkittävä ero verrattuna perinteisiin joukkuelajeihin, joissa urheilijoiden tulot eivät ole juurikaan riippuvaisia muiden joukkueenjäsenten toiminnasta.

Vahinkoa kärsinyt urheilija voi esittää vahinkoa aiheuttaneelle urheilijaparillensa vahingonkorvausvaatimuksen vahingostaan. Tässä luvussa on tarkoitus selvittää, syntyykö urheilun sääntörikkomukseen syyllistyneelle pariurheilijalle vahingonkorvausvastuu rikkomuksesta aiheutuneista vahingoista pariyksikön toiselle urheilijalle. Ensin käsitellään tapaukseen soveltuvan vastuumuodon määräytymistä sekä pohditaan, muodostaako urheilun sääntöjen rikkominen sopimusrikkomuksen myös pariurheilijoiden välisessä sopimussuhteessa. Tämän jälkeen tarkastellaan tilanteeseen soveltuvaa vastuuperustetta sekä näyttötaakkaa ja sitä, miten tuottamusta tulisi tilanteessa arvioida. Lopuksi käsitellään korvattavaksi tulevia vahinkoja ja mahdollisia korvausvastuuta rajoittavia tekijöitä. Tarkoituksena on luoda yleiskuva siitä, minkälaiseksi pariurheilijan vahingonkorvausvastuu voi muodostua suhteessa pariyksikön toiseen urheilijaan.

4.2 Vastuumuoto

4.2.1 Jako delikti- ja sopimusvastuuseen

Vahingonkorvausoikeudellinen harkinta aloitetaan yleensä kysymällä, arvioidaanko vahinkotilannetta delikti- vai sopimusperusteisen vastuun nojalla. Näitä kahta erilaista vastuutilannetta kutsutaan *vastuumuodoiksi*.¹⁶⁵ Vastuumuoto määräytyy sen mukaan, onko osapuolten välillä sopimustunnusmerkistön täyttävä oikeussuhde – mikäli on, vahingonkorvausvastuuta arvioidaan sopimukseen perustuvan vastuun lähtökohdista, ja mikäli ei, kyseessä on deliktivastuutilanne.¹⁶⁶ Vastuumuodolla on vaikutusta vahingonkorvausvastuuharkinnan sisältöön sekä siihen sovellettavaan normistoon.

¹⁶⁵ Hemmo 2005b, s. 10.

¹⁶⁶ Hemmo 1998, s. 20.

Sopimukseen perustuvaa vastuuta arvioidaan sopimusoikeudellisten normien perusteella, kun taas deliktivastuu perustuu VahL:iin tai muuhun sopimuksen ulkopuolista vahingonkorvausta koskevaan erityissäätelyyn.¹⁶⁷ Sopimusvastuun ja deliktivastuun eroavaisuuksia on selitetty niiden erilaisilla tavoitteilla: deliktivastuulla suojataan pääsääntöisesti henkilöiden ja omaisuuden koskemattomuutta, kun taas sopimusvastuulla suojataan sopimusten sitovuuden periaatetta ja sopimusosapuolten taloudellisia intressejä.¹⁶⁸

Merkittävä ero delikti- ja sopimusvastuun välillä on kysymys varallisuusvahinkojen korvattavuudesta. VahL 5 luvun 1 §:n mukaan puhtaat varallisuusvahingot¹⁶⁹ tulevat korvattavaksi vain poikkeuksellisesti. Lainkohdan mukaan ”*milloin vahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla tai julkista valtaa käytettäessä taikka milloin muissa tapauksissa on erittäin painavia syitä, käsittää vahingonkorvaus hyvityksen myös sellaisesta taloudellisesta vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon*”. Sen sijaan sopimusvastuussa varallisuusvahinkojen korvattavuutta ei ole lähtökohtaisesti rajoitettu.¹⁷⁰ Pariurheilijoiden välisen oikeussuhteen ja urheilijan vahingonkorvausvastuun kannalta vastuumuotojen ero on tässä suhteessa merkittävä, sillä urheilijan sääntörikkomuksesta aiheutuu tämän urheilijaparille erityisesti varallisuusvahinkoja. Koska deliktivastuussa varallisuusvahingot tulevat korvattavaksi vain poikkeuksellisesti, deliktivastuu ei suojaa vahinkoa kärsinyttä urheilijaa yhtä paljon kuin sopimukseen perustuva vastuu.

Deliktivastuussa varallisuusvahingot voisivat tulla korvattavaksi sääntörikkomustilanteessa lähinnä *erityisen painavan syyn* perusteella. KKO:n käytännössä erityisen painavan syyn perusteella varallisuusvahingot ovat voineet tulleet korvattavaksi, mikäli vahingonaiheuttajan toiminta on ollut esimerkiksi hyvän tavan vastaista tai moitittavaa.¹⁷¹ Esimerkiksi sopimaton menettely elinkeinotoiminnassa on puoltanut taloudellisen vahingon korvaamista.¹⁷² Urheilijan sääntörikkomuksen osalta voitaisiin argumentoida, että teko on ollut moitittava ja hyvän tavan vastainen urheilun kontekstissa, mikä puoltaisi varallisuusvahinkojen korvaamista myös deliktivastuun alla. Toisaalta oikeuskäytännön perusteella ei ole pystytty oikeuskirjallisuudessa määrittelemään selkeitä kriteerejä erityisen painavalle syyille, minkä vuoksi

¹⁶⁷ Virtanen 2011, s. 10.

¹⁶⁸ Routamo – Ståhlberg 2000, s. 117.

¹⁶⁹ Puhtaalla varallisuusvahingolla tarkoitetaan vahinkoa, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon. Ks. Sandvik 2010, s. 25. Tutkielmassa kuitenkin puhutaan jatkossa vain varallisuusvahingosta.

¹⁷⁰ Hemmo 1998, s. 56.

¹⁷¹ Ks. tarkemmin Hemmo 1998, s. 71–82.

¹⁷² Ks. oikeuskäytännöstä Saarnilehto 2007, s. 122.

varallisuusvahinkojen korvattavuusharkinta on pääsääntöisesti hyvin tosiseikastositon.¹⁷³ Siten ei voida yksiselitteisesti todeta, että urheilijan sääntörikkomus muodostaisi sellaisen erityisen painavan syyn, jonka perusteella myös varallisuusvahingot tulisivat deliktivastuutilanteessa korvattavaksi. Näin ollen sopimusvastuu takaa vahinkoa kärsineelle urheilijalle lähtökohtaisesti paremman korvaussuojan, kun varallisuusvahingot tulevat poikkeuksetta korvattavaksi, eikä mitään erityisen painavia syitä vaadita, kuten deliktivastuussa¹⁷⁴.

Toinen olennainen ero vastuumuotojen välillä on myös se, että sopimusvastuussa vahingonkorvausvelvollisuudesta voidaan yleensä vapaasti sopia, kun taas deliktivastuussa tämä ei ole mahdollista.¹⁷⁵ Sopimusvastuussa voidaan joko laajentaa tai rajoittaa sopimuskumppanien vahingonkorvausvastuuta esimerkiksi erilaisin vastuunrajoitusehdoin, eli vahingonkorvausvastuun sisältö voidaan määritellä jo ennen kuin vahinko on syntynyt.¹⁷⁶ Sopimukseen perustuva vastuu voi siten taata paremman ennakoitavuuden molemmille urheilijoille ja korvausvastuu ei välttämättä muodostu vahingonaiheuttajalle niin suureksi, jos vahingonkorvausvastuuta on rajoitettu sopimuksessa.¹⁷⁷

Kolmantena merkittävänä erona vastuumuotojen välillä voidaan mainita myös erilaiset vastuuperusteet: deliktivastuussa näyttötaakka vahingonaiheuttajan tuottamuksesta on vahingonkärsijällä, kun taas sopimusvastuussa näyttötaakka on käänteinen, jossa ekskulpaatiosäännön mukaan vahinkoa aiheuttaneen sopimuskumppanin tulee näyttää toimineensa tuottamuksettomasti. Urheilijoiden välillä sopimusvastuu suojaa vahingonkärsijää siinä suhteessa, että tämän ei tarvitse esittää näyttöä siitä, että urheilijaparin vahinkoa aiheuttanut teko on ollut tuottamuksellinen. Sopimusvastuu on sen sijaan vahinkoa aiheuttaneelle urheilijalle ankarampi vastuumuoto, kun näyttötaakka huolellisesta toiminnasta kääntyy tälle.¹⁷⁸ Ylipäätään sopimusvastuun katsotaan takaavan vahingonkärsijälle tehokkaamman korvaussuojan kuin deliktivastuu.¹⁷⁹

¹⁷³ Hemmo 1998, s. 72.

¹⁷⁴ Virtanen 2011, s. 493.

¹⁷⁵ Routamo – Ståhlberg 2000, s. 118.

¹⁷⁶ Hemmo 1998, s. 187–188.

¹⁷⁷ Ks. vahingonkorvausvastuusta sopimisesta tarkemmin luku 5.2.2

¹⁷⁸ Ks. tarkemmin Hemmo 1998, s. 49–56, jossa todetaan, että tyypillisesti oikeuskirjallisuudessa korostetaan ekskulpaatiodistustaakan tarjoavan vahingonkärsijälle tehostetun korvaussuojan. Hemmo kuitenkin esittää, että kiinnittämällä huomiota näyttövaatimusten sisältöön, delikti- ja sopimusvastuun välinen eroavaisuus näyttökysymysten osalta voi lieventyä.

¹⁷⁹ Hemmo 1998, s. 20.

Toisaalta on huomattava, että monet vahingonkorvausoikeudelliset kysymykset koskettavat molempia vastuumuotoja: esimerkiksi kysymys syy-yhteyden olemassaolosta ratkaistaan samojen periaatteiden mukaan sekä sopimus- että deliktivastuussa. Samoin molemmat vastuumuodot perustuvat tuottamusperiaatteelle, vaikka se ilmenee niissä eri tavoin.¹⁸⁰ Myös kysymys korvausvastuun määrästä on samankaltainen molemmissa vastuumuodoissa.¹⁸¹ Vastuumuotojen välinen erottelu ei siis kaikissa kysymyksissä ole edes olennainen, vaan harkinta edellä esitetyissä kysymyksissä on samankaltainen molemmissa, minkä vuoksi sopimusvastuuharkinnassa voidaan tiettyjen oikeuskysymysten kohdalla osittain hyödyntää myös deliktivastuuta koskevia oikeuslähteitä. Lisäksi on huomattava, että KKO on oikeuskäytännössään soveltanut analogisesti joitakin VahL:n säännöksiä myös sopimusvastuun alalla. Esimerkiksi VahL:n kohtuullistamisperiaatetta ja sovittelua on sovellettu myös sopimusvastuun kohdalla.¹⁸²

4.2.2 Vastuumuoto urheilijoiden välisessä yhteistyössä

Hemmon mukaan sopimusvastuuta sovelletaan silloin, kun vahingonkärsijän ja vahingonaiheuttajan välillä on oikeussuhde, joka täyttää sopimustunnusmerkistön.¹⁸³ Luvussa 3.2.2 on käsitelty urheilijoiden välisen oikeussuhteen juridista luokittelua, ja esitetty, että pariurheilussa kahden urheilijan välille voidaan katsoa muodostuvan sopimussuhde. Vaikka sopimuksen syntyhetkeä ja -tapaa ei välttämättä pystytä erittelemään, pariurheilijoiden välisen yhteistyön voidaan katsoa kuitenkin täyttävän sopimuksen tunnusmerkistön. Urheilijat sopivat keskenään harjoittelusta ja kilpailemisesta pariyksikkönä. Tätä urheilijoiden välistä yhteistyötä on edellä luonnehdittu kahden ammatinharjoittajan pitkäaikaiseksi yhteistyösopimukseksi ja sopimusta on verrattu lailla sääntelemättömiin liikesopimuksiin. Vaikka urheilijat eivät usein laadi tarkkoja kirjallisia sopimuksia yhteistyöstään ja sopimuskäytäntö voi vaihdella, urheilijoiden välisen vahingonkorvausvastuun vastuumuodoksi voidaan katsoa sopimusperusteinen vastuu. Urheilijan vahingonkorvausvastuuta tarkastellaan tässä tutkielmassa urheilijoiden välisessä oikeussuhteessa sopimusvastuun näkökulmasta. On tietenkin mahdollista, että joissakin urheilulajeissa pariurheilijoiden järjestäytymismalli on toisenlainen, jolloin deliktivastuu voi tulla kyseeseen. Tässä kuitenkin keskitytään

¹⁸⁰ Hoppu – Hoppu 2016, s. 295.

¹⁸¹ Routamo – Ståhlberg 2000, s. 117.

¹⁸² Ståhlberg – Karhu 2013, s. 57–61. Ks. kohtuusperusteisesta sovittelusta luku 4.6.4.

¹⁸³ Hemmo 1998, s. 20.

vahingonkorvausvastuun arviointiin siitä lähtökohdasta, että urheilijoilla on keskenään sopimussuhde, kuten se on tämän tutkielman esimerkkilajeissa, eli tanssi- ja tennisurheilussa.

Toisaalta *Hemmo* toteaa myös, että sopimusvastuuta on voitu soveltaa myös niissä tilanteissa, joissa ei ole selkeitä tahdonilmaisuja tai varsinaista sopimussuhdetta suppeassa merkityksessä – osapuolten välisten velvoittautumisaktien puuttuminen ei siis automaattisesti tarkoita deliktivastuun soveltamista ja sopimusvastuun poissulkemista. Tätä hän kutsuu *sopimushakuisuudeksi*, jossa vastuumuodoksi määräytyy sopimusvastuu halutun lopputuloksen perusteella: sitä vastuumuotoa sovelletaan, jota osapuolten välisessä oikeussuhteessa pidetään tarkoituksenmukaisena. Harkinnassa keskeinen merkitys on esimerkiksi kyseessä olevan vaihdannan organisointitavalla.¹⁸⁴ Sopimusvastuun soveltamista urheilijoiden väliseen suhteeseen voidaan siten perustella sopimuksen tunnusmerkistön lisäksi myös muilla argumenteilla.

Sopimusvastuun tarkoituksenmukaisuutta voidaan perustella esimerkiksi pariurheilun organisoitumisen mallilla – kun urheilijat eivät perinteisten joukkuelajien mallin mukaisesti solmi pelaajasopimusta seuraan, keskeinen yhteistoimintasuhde muodostuu nimenomaan kahden urheilijan välille. Vaikka urheilijoiden välistä oikeussuhdetta ei voitaisi tahdonilmausten tai muiden sopimustunnusmerkkien perusteella todeta sopimukseksi, voidaan sopimusvastuuta silti soveltaa. Varsinkin kun deliktivastuu perustuu ajatukselle siitä, että vahingonkärsijä ja vahingonaiheuttaja ovat toisiinsa nähden ulkopuolisia eli sivullisia, ja sopimusvastuussa osapuolet eivät sen sijaan ole toisillensa vieraita¹⁸⁵, kahden yhteistyötä tekevän pariurheilijan välisessä suhteessa sopimusvastuu näyttäytyy sopivampana vaihtoehtona.

4.2.3 Korvausvastuun edellytykset sopimusvastuussa

Vahingonkorvausvastuun syntymisen ensimmäinen edellytys sopimusvastuussa on vahingonaiheuttajan suoritushäiriö eli sopimusrikkomus: vahingonkorvausta käytetään tällöin oikeuskeinona, kun sopimuskumppani ei ole täyttänyt sopimusvelvoitteitaan asianmukaisesti.¹⁸⁶ Tämän lisäksi vahingonkorvausvastuu voi syntyä vain silloin, kun sopimusvastuun aiheuttava vastuuperuste on käsillä ja sopimusrikkomuksesta on aiheutunut

¹⁸⁴ Hemmo 1998, s. 27–28.

¹⁸⁵ Ståhlberg – Karhu 2013, s. 41–42.

¹⁸⁶ Saarnilehto ym. 2012, s. 669.

korvauskelpoista vahinkoa.¹⁸⁷ Kuten sopimuksenulkoisessakin vastuussa, myös sopimusvastuu perustuu vahingonaiheuttajan tuottamukseen, mutta sopimusvastuussa tuottamus näyttäytyy nimenomaan sopimusvelvoitteiden rikkomisena. Lisäksi sopimusvastuussa edellytetään yleisten vahingonkorvausoikeudellisten periaatteiden mukaisesti sitä, että syntyneen vahingon ja sopimusrikkomuksen välillä on syy-yhteys.¹⁸⁸ Vahingonkorvausvastuussa lähtökohtana on täysi korvaus vahingosta¹⁸⁹, joskin korvausvastuuta voidaan rajoittaa erilaisin perustein, kuten ennakoitavuusperiaatteella, vahingonkärsijän myötävaikutuksen vuoksi tai kohtuusperusteisella sovittelulla.¹⁹⁰ Seuraavaksi on tarkastellaan näitä korvausvastuun edellytyksiä pariurheilijoiden välisessä sopimuksessa silloin, kun toinen urheilijoista on syyllistynyt urheilun sääntörikkomukseen.

4.3 Sopimusrikkomus

4.3.1 Pariurheilijan sopimusrikkomus

Ensimmäinen edellytys sopimukseen perustuvan vahingonkorvausvastuun syntymiselle on sopimusosapuolen suoritushäiriö eli sopimusrikkomus.¹⁹¹ Sopimusrikkomuksesta puhutaan silloin, kun sopimusta ei ole täytetty oikein sopimusvelvoitteiden edellyttämällä tavalla.¹⁹² Tämän toteamiseksi voidaan käyttää vastaavuusteoriaa, jonka mukaan sopimusrikkomus on kyseessä silloin, kun suoritus on sen vastaanottajan näkökulmasta epäedullisempi kuin mihin suorittaja oli velvoitettu sopimuksen mukaan, eli kun odotettu suoritus ja todellinen suoritus eivät merkittävältä osiltaan vastaa toisiaan.¹⁹³ Sopimusrikkomuksia ovat muun muassa sopimusvelvoitteen mukaisen suorituksen laiminlyönti, virheellisyys tai viivästys.¹⁹⁴

Sopimusrikkomus voi olla käsillä kumman tahansa, lain tai sopimusmääräysten rikkomistilanteessa, sillä ne yhdessä määräävät sopimuksen velvoitteiden sisällön. Siksi sopimusrikkomuksen toteamiseksi tulee selvittää, mitä velvoitteita sopimukseen sisältyy ja mitä velvoitteita sopimusta täydentävät normit asettavat sopimusosapuolille.¹⁹⁵ Sopimusrikkomus voi johtua joko sopimusehtojen, lainsäädännön tai esimerkiksi yleisen

¹⁸⁷ Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 134.

¹⁸⁸ Hoppu – Hoppu 2016, s. 295.

¹⁸⁹ Virtanen 2011, s. 493.

¹⁹⁰ Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 157–161. Ks. myös Hemmo 2005b, s. 10–11.

¹⁹¹ Hemmo 1994, s. 48.

¹⁹² Taxell 1993, s. 13.

¹⁹³ Ks. tarkemmin Routamo 1980, s. 123–124.

¹⁹⁴ Taxell 1972, s. 176.

¹⁹⁵ Hemmo 1994, s. 48–50.

oikeusperiaatteen rikkomisesta.¹⁹⁶ Lainsäädäntö ymmärretään tässä kontekstissa laajasti: sopimusvelvoitteiden rikkominen voi perustua dispositiiviseen lainsäädäntöön, alan käytäntöön tai muuhun sopimusainesta täydentävään materiaaliin.¹⁹⁷

Kuten luvussa 3.2.4 on todettu, pariurheilijoiden keskinäisen yhteistyösopimuksen tarkkaa sisältöä voi olla vaikea todeta, sillä urheilijat eivät välttämättä ole laatineet kirjallisia sopimuksia yhteistyöstään eikä kaikista ehdoista tai tilanteista ole aina sovittu tarkasti. Urheilijoilla on sopimusvapauden mukaan vapaus päättää sopimuksensa sisällöstä, ja siksi sopimusvelvoitteetkin voivat vaihdella tapauskohtaisesti. Urheilijoiden keskeisimpiä velvoitteita ovat kuitenkin erityisesti urheilijoiden yhteinen osanotto kilpailuihin ja harjoituksiin. Niinpä sopimusrikkomuksesta voidaan urheilijoiden välillä puhua ainakin silloin, kun toinen urheilija ei asianmukaisesti täytä harjoittelu- ja kilpailuvelvoitteitaan, esimerkiksi jättämällä osallistumatta niihin. Tällöin on kyse suoritusvelvollisuuden laiminlyönnistä.

Sen sijaan haastavampi kysymys on se, muodostaako urheilun sääntörikkomus, kuten dopingrikkomus, samalla sopimusrikkomuksen urheilijoiden välisessä sopimuksessa. Urheilijat eivät välttämättä ole ottaneet sopimukseensa mainintaa siitä, että sopimus velvoittaa urheilijoita pidättäytymään dopingin käytöstä tai noudattamaan muita lajiliiton sääntöjä. Mikäli asiasta ei ole nimenomaisesti sovittu, ei voida suoraan todeta, että sääntörikkomus olisi myös sopimusrikkomus parin urheilijoiden sopimussuhteessa. Toisaalta kuten edellä on todettu, sääntöjen noudattamisen voidaan katsoa olevan velvoite monissa urheilusopimuksissa ilman nimenomaista mainintaakin. Sääntöjen noudattaminen voitaisiin myös katsoa niin keskeiseksi velvoitteeksi urheilusopimuksissa, että se olisi automaattisesti osana kaikkia urheilijan urheilutoimintaa koskevia sopimuksia, vaikka se jätettäisiin mainitsematta itse sopimuksessa. Tätä voidaan perustella esimerkiksi alan käytännöllä, osapuolten tarkoituksella tai urheilusopimukseen sovellettavilla periaatteilla. Erityisesti urheilijoiden välinen korostunut lojaliteettivelvollisuus puhuu sen puolesta, että urheilijalla olisi velvollisuus pidäytyä kaikista tämän urheilijaparin edun vastaisista teoista.¹⁹⁸

Toisaalta sen selvittäminen, onko sääntörikkomus suoraan myös sopimusrikkomus pariurheilijoiden välisessä sopimussuhteessa jää monesti vaille merkitystä, sillä vakavimmista sääntörikkomuksista seuraa usein myös kilpailu- tai toimintakielto, mikä estää urheilijaa

¹⁹⁶ Taxell 1972, s. 174.

¹⁹⁷ Hemmo 2003b, s. 113.

¹⁹⁸ Ks. tarkemmin luku 3.2.5.

täyttämistä muita keskeisiä sopimusvelvoitteitaan urheilijaparillensa. WADC 10 artiklan mukaan urheilija asetetaan dopingrikkomuksesta toimintakieltoon, mistä seuraa se, ettei urheilija voi parilajeissa täyttää kilpailu- tai harjoitteluelvoitettaan urheilijaparillensa. Näin ollen sääntörikkomus pääsääntöisesti johtaa myös sopimusrikkomukseen, eli suoritusvelvollisuuden laiminlyöntiin, vaikka sääntörikkomusta itsessään ei katsottaisi sopimusrikkomukseksi. Siksi sitä, onko urheilijoilla sopimusvelvoite suhteessa toisiinsa koskien nimenomaan sääntörikkomuksista pidättäytymistä, ei ole omana kysymyksenään tässä tarpeellista laajalti selvittää, kun sääntörikkomus aiheuttaa yleensä aina muita sopimusrikkomuksia. Toisaalta eri kysymys on se, vaikuttaako sääntörikkomus itsessään muihin vahingonkorvauskysymysten arvioon, kuten tuottamuksen tai vahingon määrän arviointiin.

4.3.2 Vahingonkorvaus oikeuskeinona

Sopimusrikkomuksesta kärsineellä sopimusosapuolella on käytössään erilaisia oikeuskeinoja, joita tämä voi käyttää oikeuksiensa turvaamiseen. Näitä ovat vahingonkorvauksen lisäksi muun muassa luontoissuoritusvaatimus, sopimuksen purkaminen, hinnanalennus ja virheen korjaaminen.¹⁹⁹ Eri oikeuskeinovaihtoehdoista keskitytään tässä tutkielmassa vain vahingonkorvaukseen, sillä se näyttäytyy tarkoituksenmukaisimmalta oikeuskeinolta pariurheilijoiden välisessä sopimussuhteessa silloin, kun pariyksikön toinen urheilija on syyllistynyt urheilun sääntörikkomukseen.

Ensinnäkin sopimuskumppanilla on sopimusrikkomustilanteessa oikeus vaatia sopimuskumppanilta luontoissuoritusta eli sopimusvelvoitteiden täyttämistä. Oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin todettu, että sopimuskumppanilta ei voida vaatia sopimuksen mukaisen suorituksen täyttämistä esimerkiksi silloin, kun sen pakkotäytäntöönpano loukkaisi sopimusta rikkoneen sopimusosapuolen henkilökohtaista vapautta, eli esimerkiksi henkilökohtaisen palvelusuorituksen tekemistä ei voida vaatia. Samoin luontoissuoritusvaatimusta ei voida esittää mikäli suorituksen täyttäminen olisi mahdotonta tosiasiallisista syistä.²⁰⁰ Näin ollen esimerkiksi urheilijan osallistumisesta harjoituksiin tai kilpailuihin ei voida vaatia, eikä se kilpailu- tai toimintakieltotilanteessa olisi mahdollistakaan.

¹⁹⁹ Hellner 1996, s. 140.

²⁰⁰ Ks. yleisesti Taxell 1972, s. 184–201.

Toiseksi suoritushäiriön korjaaminen tai hinnanalennus eivät urheilijoiden välisessä sopimuksessa ole mahdollisia. Suoritushäiriön korjaaminen tulee kyseeseen silloin, kun sopimuksen suorituksessa on korjauskelpoinen virhe – virheen oikaisu koskettaa esimerkiksi fyysisen esineen korjaamista irtaimen kaupassa.²⁰¹ Samoin hinnanalennus koskettaa virheellistä suoritusta, ei siis viivästyttä: hinnanalennuksella kompensoidaan virheellinen suoritus virheestä kärsineelle sopimusosapuolelle.²⁰² Urheilijan syyllistyttyä urheilun sääntörikkomuksiin virheen korjaaminen tai hinnanalennus näyttävät mahdottomina, koska suorituksessa ei ole korjaus- tai kompensointikelpoista virhettä, vaan kyse on pikemminkin joko kilpailuvelvoitteen tai sääntörikkomuksista pidättäytymisen laiminlyönnistä.

Vahingonkorvaus vaikuttaa pariurheilijoiden oikeussuhteen sopimusrikkomustilanteessa tarkoituksenmukaisimmalta myös siitä syystä, että yhtenä päämääränä oikeuskeinojen käyttämisessä on nimenomaan sopimuksen sitovuuden turvaaminen.²⁰³ Kuten aiemmin on todettu, urheilijoiden välisessä oikeussuhteessa on kyse korostuneen henkilökohtaisesta keustosopimuksesta, jossa osapuolilla on erityinen riippuvuus sopimuskumppanistaan. Koska urheilijan elinkeino saattaa olla lähes täysin toisen urheilijan varassa, osapuolilla on erityinen tarve luottaa siihen, että sopimus jatkuu häiriöttä. Tämä on erityisesti silloin, kun urheilijalla on heikot mahdollisuudet jatkaa omaa toimintaansa esimerkiksi uuden urheilijaparin kanssa. Tätä sopimusosapuolten sopimukseen perustuvaa luottamusta turvataan yleensä vahingonkorvauksella.²⁰⁴

Vahingonkorvausvastuulla voi olla sekä ennaltaehkäisevää ja painostavaa vaikutusta, kun sopimuskumppani voi joutua sopimusrikkomustilanteessa korvausvelvolliseksi, että jälkikäteistä merkitystä, kun sopimusta rikkonut osapuoli joutuu hyvittämään vahinkoa kärsineelle sopimuskumppanilleen vahingon määrän ja näin saattamaan sopimuskumppaninsa asemaan, johon hän olisi sopimuksen nojalla ollut oikeutettu.²⁰⁵ Vahingonkorvauksella turvataan parhaiten sitä taloudellista arvoa, jonka urheilija menettää tämän urheilijaparin sopimusrikkomuksesta. Arvo voi olla urheilijalle merkittävä, sillä pahimmassa tapauksessa vahinkoa kärsinyt urheilija voi menettää sopimusrikkomuksen vuoksi huomattavan osan ansioistaan. Vahingonkorvauksen on katsottu tarjoavan eniten suojaa sopimusrikkomuksesta

²⁰¹ Hemmo 2003b, s. 205 ja Hemmo 1994, s. 8–9.

²⁰² Hemmo 2003b, s. 323.

²⁰³ Norros 2007, s. 97.

²⁰⁴ Hemmo 2003b, s. 174–175.

²⁰⁵ Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 132.

kärsineelle osapuolelle. Vahingonkorvaus on lisäksi ainoa oikeuskeino, jonka rinnalla voidaan käyttää myös muita oikeuskeinoja, kuten sopimuksen purkamista.²⁰⁶

4.4 Vastuuperuste

4.4.1 Vastuuperusteet sopimusvastuussa

Vahingonkorvausvastuun syntymisen edellytyksenä on myös vastuuperusteen olemassaolo. Korvausvelvollisuuden perustaksi tarvitaan jokin oikeusperuste, jonka perusteella vahingonaiheuttaja joutuu korvaamaan aiheutuneen vahingon.²⁰⁷ Ilman tällaista erityistä oikeudellista perustetta vahingonkärsijä itse kantaa taakan hänelle aiheutuneista vahingoista.²⁰⁸ Vastuu perustuu yleisesti joko vahingonaiheuttajan tuottamukseen tai tuottamuksesta riippumattomaan eli ankaraan vastuuseen.²⁰⁹ Vastuuperusteen määräytyminen vaikuttaa myös siihen, miten näyttötaakka jaetaan tuottamusta edellytettävissä vastuuperusteissa.²¹⁰ Sopimukseen perustuvassa vastuussa vastuuperusteita on tunnistettu useita erilaisia, joista yleisimmät ovat ekskulpaatiovastuu, kontrollivastuu sekä ankara ja poikkeukseton vastuu. Näin monen eri vastuuperusteen ylläpitämistä on kritisoitu oikeuskirjallisuudessa, sillä niiden tosiasiallinen sisältöero ei aina ole suuri tai merkityksellinen.²¹¹ Tässä kuitenkin käsitellään lyhyesti vastuuperusteiden luokittelua ja pohditaan, minkä vastuuperusteen alle urheilijan vahingonkorvausvastuu urheilijaparillensa sopimusrikkomustilanteessa kuuluu.

Vastuun ankarimmat muodot, eli poikkeukseton ja ankara vastuu, koskevat vain tietyjä lailla säädettyjä tilanteita ja sopimustyyppisiä. *Poikkeukseton vastuu* on käsillä silloin, kun vahingonaiheuttaja ei voi vapautua vastuusta millään perusteella, eli vastuun aktualisoituminen ei edellytä vahingonaiheuttajan tuottamusta. *Ankarassa vastuussa* ei myöskään edellytetä vahingonaiheuttajalta tuottamusta, mutta vastuusta pystyy kuitenkin vapautumaan tietyin perustein, kuten ylivoimaisen esteen eli *force majeure* -tilanteen ollessa käsillä. Käytännössä ankara ja poikkeukseton vastuu ovat hyvin lähellä toisiaan, sillä vahingonaiheuttaja hyvin harvoin pystyy vapautumaan korvausvastuusta ankarassa vastuussakaan.²¹²

²⁰⁶ Hellner 1996, s. 186–187.

²⁰⁷ Hemmo 1998, s. 5.

²⁰⁸ Mononen 2004, s. 1379.

²⁰⁹ Hemmo 1998, s. 39.

²¹⁰ Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 142.

²¹¹ Ks. yleisesti sopimusvastuun vastuuperusteista ja niiden määrää koskevasta kritiikistä Mononen 2004, s. 1388–1395 ja Hemmo 1998, s. 39–46.

²¹² Hemmo 2003b, s. 221–227 ja Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 134–135.

Sopimukseen perustuvan vastuun on perinteisesti katsottu olevan *ekskulpaatiovastuuta*, jonka mukaan vahingonaiheuttajan on vastuusta vapautuakseen näytettävä toimineensa huolellisesti tai että vahinko johtui sellaisesta syystä, joka ei kuulu hänen vastuulleen. Ekskulpaatiovastuu on Suomessa yleinen sopimusvastuun periaate, joka saa tukea ja perustansa oikeuskäytännöstä ja -kirjallisuudesta.²¹³ Ekskulpaatiovastuu on tuottamukseen perustuvaa vastuuta, eli sopimusosapuolen on tullut toimia joko tahallisesti tai huolimattomasti aiheuttaessaan sopimuskumppanilleen vahinkoa.²¹⁴ Tuottamusvastuu on kuitenkin tässä vastuuperusteessa niin sanotusti epäsuoraa²¹⁵: vahingonkorvausta vaativan osapuolen tarvitsee esittää vain väite vahingon syntymisestä sopimussuhteessa ja sopimusta rikkoneen osapuolen sen sijaan täytyy vastuusta vapautuakseen näyttää toteen, että on toiminut huolellisesti. Ekskulpaatiovastuussa tuottamus oletetaan eli presumoidaan, sillä sopimusrikkomuksen oletetaan olevan tuottamuksellinen, ellei vahinkoa aiheuttanut toisin näytä.²¹⁶ Oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin todettu, että ekskulpaatiovastuussa kriteerit vastuusta vapautumiselle ovat varsin korkealla, sillä käytännössä on yleensä edellytetty ylivoimaisen esteen olemassaoloa.²¹⁷

Kontrollivastuu sen sijaan on KauppaL 27 § ja 40 §:ssä säädetty vastuuperuste, jonka mukaan myyjä vastaa viivästyksestä tai virheestä irtaimen kaupassa ellei hän osoita, että sopimusrikkomus ”johtuu hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella olevasta esteestä, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottaneen huomioon kaupantekohetkellä ja jonka seurauksia hän ei myöskään kohtuudella olisi voinut välttää eikä voittaa”. Vahingonaiheuttaja voi näin ollen vapautua korvausvastuusta ainoastaan esittämällä näyttöä ulkopuolisesta esteestä, eikä tuottamuksella ole tässä vastuuperusteessa merkitystä – vastuu voi siis tulla kyseeseen myös silloin, kun vahingonaiheuttaja on toiminut huolellisesti.²¹⁸ Yleensä vapautumisperusteena kontrollivastuussa on esimerkiksi luonnonkatastrofi tai yleinen lakko.²¹⁹ Kontrollivastuussa on myös huomattava, että KauppaL 27 §:n 3 momentin ja 40 §:n 2 momentin mukaan kyseisen vastuuperusteen nojalla korvataan ainoastaan välittömät vahingot KauppaL 67 §:n määritelmän mukaisesti. KauppaL 27 §:n 4 momentin ja 40 §:n 3 momentin mukaan myös välilliset vahingot tulevat kuitenkin korvattavaksi silloin, kun viivästys tai virhe on johtunut myyjän huolimattomuudesta.

²¹³ Sandvik 2014, s. 654.

²¹⁴ Mononen 2004, s. 1388–1389.

²¹⁵ Taxell 1972, s. 286.

²¹⁶ Mononen 2004, s. 1389.

²¹⁷ Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 138.

²¹⁸ Hemmo 2003b, s. 229–230 ja Sandvik 2014 s. 658.

²¹⁹ Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 136.

KauppaL:n säätämisen jälkeen sopimusoikeudellisessa keskustelussa keskeiseksi kysymykseksi on noussut ekskulpaatio- ja kontrollivastuun soveltamisalojen rajat ja se, tulisiko kontrollivastuun olla yleinen sopimusoikeudellinen vastuuperuste muissakin sopimustyypeissä kuin irtaimen kaupassa, erityisesti elinkeinotoiminnassa. *Sandvik* on esittänyt, että kontrollivastuun pitäisi olla sopimusoikeudellisen vastuujärjestelmän yleinen periaate kaikessa elinkeinotoiminnassa, sillä viimeaikainen trendi sekä lainsäädännön kehityksessä että oikeustieteellisessä keskustelussa puoltaisi tätä. Hänen mukaansa suomalaisessa sopimusoikeudessa ei ole varsinaisesti vastustettu tätä mahdollisuutta.²²⁰ Toisaalta oikeuskirjallisuudessa on suhtauduttu tähän myös kielteisesti: esimerkiksi *Halila ja Norros* ovat todenneet, että kontrollivastuuta laajentaessa yleiseksi sopimusoikeudelliseksi periaatteeksi ei voida jättää huomioimatta sitä, että KauppaL:ssa kontrollivastuu koskee lähtökohtaisesti vain välittömien vahinkojen korvaamista. Kun sopimusvastuussa nimenomaan välilliset vahingot muodostuvat tyypillisesti suuremmiksi kuin välittömät, tulisi välillisiä vahinkoja koskevalla vastuuperusteella eli ekskulpaatiovastuulla olla erityinen merkitys. Näin ollen ei heidän mukaansa voida vielä puhua siitä, että kontrollivastuu olisi syrjäyttänyt ekskulpaatiovastuun sopimusvastuun lähtökohtana.²²¹

Kuten jo luvussa 2.1.3 on esitetty, KauppaL:n analogiseen soveltamiseen muihin kuin irtaimen kauppaa koskeviin tai sitä lähellä oleviin sopimuksiin on ylipäätään suhtauduttu pidättyväisesti. Kontrollivastuun osalta on myös todettu, että KauppaL:n tarkoituksena tuskin on ollut laajentaa vastuuperusteen käyttöä muihin sopimustyypeihin kuin irtaimen kauppaan.²²² Siksi näyttäisi perustellulta, että ekskulpaatiovastuuta voidaan yhä pitää sopimusvastuun yleisenä periaatteena, vaikka keskustelu kontrollivastuun laajentamisesta lailla sääntelemättömiin sopimustyypeihin onkin oikeuskirjallisuudessa ollut viime aikoina runsasta ja asiasta on esitetty myös vastakkaisia näkemyksiä.

Toisaalta on myös huomattava, että kontrolli- ja ekskulpaatiovastuu johtavat usein samaan lopputulokseen vastuuperusteen olemassaolon osalta: ensinnäkin molemmissa vastuuperusteissa vahingonaiheuttajalla on näyttötaakka vapautuakseen vastuusta, ja toiseksi myös ekskulpaatiovastuusta vapautumiseen edellytetään kontrollivastuun tavoin käytännössä suoritusestettä, koska vahingonaiheuttajan huolellista menettelyä on hankala näyttää toteen

²²⁰ Sandvik 2014, s. 665–669. Ks. myös Mononen 2004, s. 1395–1397 ja Taxell 1993, s. 133–138.

²²¹ Halila – Norros 2017, s. 479–480. Samoin myös Wilhelmsson – Sevón – Koskelo 2006, s. 29 – 30 ja Halila – Hemmo 2008, s. 28–29.

²²² Hemmo 2003b, s. 228.

ilman sitä.²²³ Sen sijaan merkittävä ero vastuuperusteen erottelulla tulee välillisten ja välittömien vahinkojen korvattavuuden kohdalla, kun KauppaL:n kontrollivastuusäännösten mukaan välilliset vahingot eivät tule korvattavaksi. Siksi ekskulpaatiovastuu lähtökohtaisesti tarjoaa laajemman suojan vahingonkärsijälle korvattavien vahinkojen osalta. Toisaalta vastuumuotojen erottelulla ole merkitystä silloin, kun vahingonaiheuttaja on toiminut huolimattomasti eli tuottamuksellisesti. Tällöin myös KauppaL:n kontrollivastuussa tulevat korvattavaksi sekä välittömät että välilliset vahingot, jolloin vastuuperusteiden välillä ei ole eroa.²²⁴

4.4.2 Pariurheilijan vastuuperuste

Poikkeukseton tai ankara vastuu tulevat kyseeseen sopimussuhteissa käytännössä hyvin harvoin, sillä ne perustuvat lähtökohtaisesti lailla säänneltyihin erityistilanteisiin.²²⁵ Urheilun kontekstissa ei ole mitään erityislakia, joka sääntelisi urheilijan sopimusperusteista vastuuta, joten poikkeukseton ja ankara vastuu rajautuvat mahdollisista vastuuperusteista pois. Tässä tuleekin erottaa urheilijan korvausvastuu sopimuskumppaneilleen sopimusrikkomuksesta ja tämän vastuu kurinpitoseuraamusjärjestelmässä, sillä niitä arvioidaan eri lähtökohdista. Dopingrikkomukset nimittäin perustuvat urheilun kurinpitojärjestelmässä ankaralle vastuulle: dopingrikkomuksen todetaan olevan käsillä positiivisen testituloksen eikä urheilijan syyllisyyden perusteella, ja seuraamukselta vältyäkseen urheilijan tulisi näyttää testituloksen olleen epäluotettava tai että rikkomusta ei ole tapahtunut. Urheilijan tuottamuksella ei siis ole lähtökohtaisesti merkitystä.²²⁶

Sen sijaan sopimusvastuussa ei ole erityistilanteita lukuun ottamatta kyse ankarasta vastuusta, vaan lähtökohtaisesti ekskulpaatiovastuusta tai KauppaL:n mukaisesta kontrollivastuusta, jolloin korvausvastuusta on tietyin edellytyksin mahdollista vapautua. Siispä arvio urheilijan vastuusta sääntörikkomuksesta kurinpitoseuraamusjärjestelmässä on erillinen siitä arviosta, syntyykö kyseisestä sääntörikkomuksesta vahingonkorvausvastuu tämän sopimuskumppanille. On siis periaatteessa mahdollista, että urheilija saa kurinpitoseuraamuksen

²²³ Hemmo 2003b, s. 240–241. Ks. myös Taxell 1993, s. 88–90.

²²⁴ Ks. välillisten vahinkojen määritelmästä tarkemmin luku 4.5.2.

²²⁵ Mononen 2004, s. 1393–1394.

²²⁶ Halila – Norros 2017, s. 344. Eri asia on kuitenkin seuraamuksen määrääminen dopingrikkomuksesta: rikkomuksen toteaminen on ankaraa vastuuta, mutta mikäli urheilija pystyy näyttämään, että tämän toiminta on ollut täysin tuottamuksetonta, rikkomuksesta määrättävästä seuraamuksesta on mahdollista vapautua. Ks. Halila – Norros 2017, s. 363–364. Ks. dopingista ja ankarasta vastuusta myös Tarasti 2018, s. 247–257.

sääntörikkomuksesta, mutta pystyy vapautusperusteen olemassaolon näyttämällä vapautumaan vahingonkorvausvastuusta sopimuskumppaneilleen.²²⁷

Ekskulpaatio- ja kontrollivastuun väliltä ekskulpaatiovastuu vaikuttaa nähdäkseni todennäköisemmältä sovellettavalta vastuuperusteelta kahden pariurheilijan välisessä sopimussuhteessa. Tämä johtuu siitä, että KauppaL:n analogista soveltamista erityisesti yhteistyöluontoisiin kestosopimuksiin sekä muihin sopimuksiin, jotka eivät ole irtaimen kaupan kanssa samankaltaisia, on pidetty jopa mahdottomana vaihtoehtona²²⁸, ja ekskulpaatiovastuun on kuitenkin yhä katsottu olevan lähtökohtainen sopimusvastuun vastuuperuste lailla sääntelemättömissä sopimuksissa²²⁹. Näin on erityisesti katsottu olevan silloin, kun sopimuskumppanit ovat yksityishenkilöitä eivätkä elinkeinonharjoittajia.²³⁰ Toisaalta kuten edellä on todettu, elinkeinotoiminnan sopimuksiin kontrollivastuun soveltumista on enenevässä määrin puollettu. Koska urheilijat on urheiluoikeudessa usein rinnastettu itsenäisiin ammattiharjoittajiin, jotka kantavat yrittäjäriskin urheilutoiminnassaan, on tässäkin tutkielmassa pariurheilijoiden välistä sopimusta verrattu liikesopimuksiin. Mikäli kontrollivastuu katsottaisiin yleiseksi sopimusoikeudelliseksi vastuuperusteeksi elinkeinonharjoittajien välisissä sopimussuhteissa, tulisi se nähdäkseni sovellettavaksi myös kahden urheilijan välisessä sopimussuhteessa.

Halila on kuitenkin yksiselitteisesti todennut, että urheilijan vastuu ei voi olla KauppaL:iin perustuvaa vastuuta, sillä kyse on yksityisen henkilön vastuusta. Hänen mukaansa ”*urheilijan vastuu on sopimusvastuun perinteistä lajia, ekskulpaatiovastuuta*”.²³¹ Mielestäni urheilijan vastuuperusteen määräytymistä ei voida suoraan perustella vain sillä, että kyseessä on yksityinen henkilö, sillä urheilijoita pidetään jo vakiintuneesti ammattiharjoittajina urheilutoiminnassaan. Siksi vastuuperusteen määräytymiseen vaikuttaa nähdäkseni pikemminkin sopimuksen laatu, eli onko kyse KauppaL:lla säännellystä sopimuksesta vai ei. Jos KauppaL tulisi vastaavassa kahden elinkeinonharjoittajan välisessä sopimuksessa sovellettavaksi, tulisi sitä soveltaa myös silloin, kun sopimuksen toisena osapuolena on urheilija, joka voidaan katsoa myös elinkeinonharjoittajaksi urheilutoiminnassaan.

²²⁷ Halila 2003 s. 770 ja Hakala 2004, s. 65.

²²⁸ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo 2006, s. 31.

²²⁹ Halila – Norros 2017, s. 479–480.

²³⁰ Sandvik 2014, s. 665–666.

²³¹ Halila 2003, s. 770.

Kysymys urheilijan vastuuseen sovellettavasta vastuuperusteesta tulisi pikemminkin kohdistaa siihen, onko kyseessä irtaimen kauppa tai muu sitä läheisesti vastaava sopimus, eikä urheilijan rooliin itsessään. Kahden pariurheilijan välinen sopimus on usein pitkäkestoinen ja yhteistyöluonteinen, joten kontrollivastuu tuskin tulee kyseeseen tästä syystä, kun KauppaL:n analoginen soveltaminen ei ylipäättään ole katsottu sopivan tämänkaltaisiin sopimuksiin. Toisaalta varsinkin tenniksen nelinpelissä voi esiintyä jokseenkin irtaimen kauppaa muistuttavia kertasopimuksia, kuten kahden urheilijan välinen sopimus yhdessä kilpailemisesta kertaluonteisesti. Tästä syystä ei ole mahdotonta, että kahden elinkeinonharjoittajaksi rinnastuvan urheilijan välillä myös kontrollivastuu voisi tulla joissakin tapauksissa sovellettavaksi.

Joka tapauksessa vastuuperusteen määrittelyllä ei edellä esitetyn mukaisesti ole vastuusta vapautumisen kannalta suurta merkitystä, sillä se on molemmissa vastuuperusteissa varsin haastavaa. Ekskulpaatiovastuussa tuottamuskriteerin on todettu olevan varsin ankara, sillä käytännössä huolellisuuden toteennäyttäminen edellyttää ulkopuolisen suoritusesteen olemassaoloa, kuten kontrollivastuussakin.²³² Myös urheilun kontekstissa tuottamukselle on asetettu tiukat rajat.²³³ Sen sijaan vastuuperusteen määräytyminen on olennaista urheilijoille siksi, että KauppaL:n mukaisessa kontrollivastuussa tulevat lähtökohtaisesti korvattavaksi vain välittömät vahingot, kun taas ekskulpaatiovastuussa vahinkolajien välille ei tehdä korvattavuuden osalta erottelua. Kun urheilijalle tämän urheilijaparin sääntörikkomuksista aiheutuvat vahingot ovat pääsääntöisesti välillisiä vahinkoja, KauppaL:n kontrollivastuu ei lähtökohtaisesti suojaisi urheilijan mahdollisuutta korvaukseen samalla tavoin kuin ekskulpaatiovastuu. Toisaalta näin ei ole silloin, kun vahinko on aiheutettu tuottamuksellisesti, jolloin välilliset vahingot tulevat korvattavaksi myös kontrollivastuun perusteella.

4.4.3 Tuottamusarvio urheilun sääntörikkomuksissa

Kuten on todettu, tuottamuksella on ekskulpaatiovastuussa epäsuora vaikutus, sillä tuottamus tulee arvioitavaksi vain silloin, kun vahinkoa aiheuttanut sopimusosapuoli vetoaa korvausvastuusta vapautuakseen toimineensa sopimusrikkomustilanteessa tuottamuksettomasti.²³⁴ Tuottamukselle on annettu oikeustieteessä erilaisia määritelmiä, mutta yleisesti sillä tarkoitetaan teon tai laiminlyönnin moitittavuutta, joka johtaa tuottamukseen

²³² Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 138.

²³³ Halila 2003, s. 770.

²³⁴ Taxell 1972, s. 284–286.

perustuvassa vastuussa korvausvastuun syntymiseen. Tuottamuksellinen teko voi olla joko huolimaton tai tahallinen.²³⁵ Sopimusvastuussa tuottamusasteella, eli sillä, miten vakava tuottamus on kyseessä, ei ole lähtökohtaisesti merkitystä: korvausvastuu voi syntyä tahallisuuden tai minkä tahansa huolimattomuuden tason perusteella.²³⁶

Teon tuottamuksellisuutta arvioitaessa vahinkoa aiheuttaneen menettelyä verrataan siihen, miten kyseisessä tilanteessa hänen olisi pitänyt menetellä.²³⁷ Toimintavelvoitteiden – esimerkiksi urheilijan kilpailuihin osallistumisvelvoitteen – tuottamusarviointi muistuttaa deliktivastuun tuottamusarviointia²³⁸, minkä vuoksi tässä voidaan esittää samoja periaatteita kuin mitä sopimuksenulkoisen vastuun osalta on esitetty. Lähtökohtaisesti tuottamuksellisen menettelyn määrittelyyn käytetään normiperusteista arviointia, jossa huolellisuusvelvoitteen sisältö päätellään sopimuksen, lain ja muiden normilähteiden perusteella.²³⁹ Urheilun kontekstissa mielenkiintoiseksi kysymykseksi nousee urheilun itsesääntelyn merkitys urheilijan tuottamuksen arvioinnissa: luovatko urheilun itsesääntelyinstrumentit pohjan urheilijan huolellisuusvelvoitteille, joiden laiminlyöminen tekee sopimusrikkomuksesta tuottamuksellisen?

Hahto on nimenomaisesti todennut, että tiettyä elämänaluetta koskeva ei-oikeudellinen sääntely voi toimia pohjana normiperusteisessa tuottamusarvioinnissa, ja että tällaista sääntelyä ovat esimerkiksi urheilulajin vahvistetut säännöt. Edellytyksenä tälle kuitenkin on, että henkilö on sidottu kyseiseen sääntelyyn esimerkiksi sen kautta, että tämä toimii alalla, ja lisäksi henkilön täytyy olla tietoinen sääntelyn sisällöstä.²⁴⁰ Myös *Norros* uskoo urheilun itsesääntelyn voivan vaikuttaa urheilun toimijoiden tuottamusarviointiin jo sillä perusteella, että itsesääntely edustaa alalla yleisesti hyväksyttyä menettelytapaa, josta urheilijoiden voidaan edellyttää olevan tietoisia.²⁴¹ Mielestäni voidaan siis perustellusti sanoa, että urheilijan on oltava tietoinen lajinsa säännöistä, vaikka hän ei olisikaan sopimuksella nimenomaisesti sitoutunut noudattamaan niitä sopimussuhteissaan, ja siksi ne vaikuttavat hänen tuottamusarviointiinsa sopimusrikkomuksissa.

²³⁵ Hahto 2008, s. 1–2.

²³⁶ Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 142. Tuottamusasteen arviointi voi kuitenkin aktualisoitua muun muassa vastuunrajoituslausekkeiden tai korvauksen kohtuullistamisen osalta.

²³⁷ Halila – Norros 2017, s. 480.

²³⁸ Hemmo 2003b, s. 244. Routamo ja Ståhlberg ovat todenneet, että kysymys tuottamusarvostelusta on samanlainen sopimusvastuussa kuin deliktivastuussakin, ks. Routamo – Ståhlberg 2000, s. 117.

²³⁹ Hemmo 2003b, s. 244 ja Hahto 2008, s. 71.

²⁴⁰ Hahto 2008, s. 74. Ks. myös Norros 2014, s. 251.

²⁴¹ Norros 2014, s. 251.

Sopimusvastuun erona deliktivastuuseen on kuitenkin huomautettava, että sopimusvastuussa normiperusteiseen tuottamusarviointiin vaikuttaa myös itse sopimuksen sisältö – sopimusvelvoitteet nähdään normiperusteisen tuottamusarvioinnin toimintanormeina, jolloin sopimusvelvoitteesta poikkeava käyttäytyminen on tuottamuksellista.²⁴² Näin ollen, mikäli sopimuksessa on nimenomaisesti sovittu kurinpitosääntöjen noudattamisesta tai sen voidaan katsoa tulevan sitovaksi osaksi sopimusta muuten, tällaisen sopimusnormin rikkominen lähtökohtaisesti katsottaisiin tuottamukselliseksi. Sopimusvastuussa yleensä katsotaankin, että se on deliktivastuun kaltaisesta tuottamuksellista, mutta tuottamus ilmenee siinä nimenomaan sopimusosoikeudellisten velvoitteiden rikkomisena.²⁴³ Tuottamuksettomana käyttäytymisen näyttäminen vaikuttaa siten varsin mahdottomalta tilanteessa, jossa rikottu toimintanormi on nimenomaan sopimusvelvoite.

Urheilun sääntöjä rikkoneen ja sitä kautta omalle urheilijaparillensa vahinkoa aiheuttaneen urheilijan tulisi vahingonkorvausvastuusta vapautuakseen pystyä näyttämään, että sopimusrikkomus – kuten se, että urheilija ei toiminta- tai kilpailukiellossa täytä kilpailu- tai harjoitteluelvoitteitaan – on johtunut hänestä riippumattomasta ulkopuolisesta syystä tai että hän on toiminut tuottamuksettomasti. Tuottamusarvioinnissa arvioidaan urheilijan toiminnan asianmukaisuutta, jossa otetaan huomioon urheilijalle sopimuksessa ja itsesääntelynormeissa asetetut huolellisuusvelvoitteet. Säännöt eri urheilulajeissa voivat vaihdella merkittävästi, minkä vuoksi huolellisuusvelvoitteet ja tuottamusarviointi ovat hyvin urheilulajikohtaisia. UOL on esimerkiksi päätöksessään 3/2004 todennut, että ”*Tanssiurheilu on luonteeltaan herrasmieslaji, joka edellyttää harrastajiltaan korostetun korrektia käyttäytymistä*”. Näin ollen käyttäytymissääntöjen osalta tuottamuksen arviointi näyttäisi olevan tanssiurheilussa tiukempaa kuin muussa urheilussa. Lisäksi myös niin sanotut kirjoittamattomat säännöt voivat vaikuttaa tuottamusarvioon urheilun kontekstissa – esimerkiksi lajille tavanomaisia sääntörikkomuksia tai vähäisiä ylilyöntejä ei yleensä pidetä tuottamuksellisina tekoina.²⁴⁴

Norros on esittänyt, että urheilun sääntörikkomus olisi vahinkotekona tuottamuksellinen ainakin silloin, kun sääntörikkomus on poikkeuksellisen räikeä tai ylittäisi muuten

²⁴² Hemmo 2003b, s. 244 alaviitteineen.

²⁴³ Routamo – Ståhlberg 2000, s. 116–117.

²⁴⁴ Norros 2014, s. 253. Vrt. Hahto 2008, s. 74–75, jossa argumentoidaan, että urheilun sääntöjen rikkominen ei voi olla tuottamuksetonta, vaikka se olisi vakiintunut tapa kyseisessä urheilulajissa. *Hahdon* mukaan ”*Toimintatapa on voinut olla alun perinkin huono, jolloin sitä ei voida ottaa tuottamusarvioinnin tueksi*”.

tavanomaisuuden rajat.²⁴⁵ Tarkkoja rajoja tuottamuksettoman ja tuottamuksellisen toiminnan välille voi olla vaikea esittää urheilun kontekstissa, kun ”räikeän” sääntörikkomuksen merkitys voi vaihdella merkittävästi eri urheilulajien välillä. Lisäksi sääntörikkomukset on voitu lajiliittojen säännöissä muotoilla epätäsmällisesti, esimerkiksi ”epäurheilijamainen käyttäytyminen” on terminä varsin väljä ja tulkinnanvarainen.²⁴⁶ Arvio on siten hyvin tapauskohtaista. Dopingrikkomuksia kuitenkin yleisesti pidetään yhtenä vakavimmista sääntörikkomuksista, joten myös tuottamuskriteeri on oletettavasti varsin korkealla. Samaan kategoriaan voidaan lukea myös muut vakavaksi katsotut rikkomukset, kuten vedonlyönti omasta urheilusuorituksesta tai tuomarin fyysiseen koskemattomuuteen kajoaminen.²⁴⁷

Sen sijaan vähäisempiä sääntörikkomuksia tuskin voidaan yhtä ankarasti katsoa tuottamukselliseksi: esimerkiksi hyvin teknisten sääntöjen, kuten pukeutumisohjeiden rikkominen on tuskin yhtä selkeästi tuottamuksellista kuin dopingrikkomus.²⁴⁸ Nähdäkseni sääntöjen rikkominen voidaan katsoa tuottamukselliseksi erityisesti silloin, kun teolla loukataan jotain urheilun keskeisimpiä periaatteita merkittävällä tavalla. Juurikin dopingrikkomus tai muut teot, joilla pyritään merkittävästi vaikuttamaan kilpailutuloksiin, ovat suurin uhka urheilutoiminnalle. Siksi niiden tuottamusarviointi tulisi olla ankarampaa kuin vähäisten, urheilutoimintaan tai muihin urheilijoihin merkittävästi vaikuttamattomien tekojen. Vaikuttaisi erikoiselta, jos urheilija voisi väittää olevansa tietämätön urheilulajin keskeisistä säännöistä tai rikkoneensa niitä huolimattomuudestaan. Usein näistä räikeistä rikkomuksista seuraakin kurinpitoseuraamuksena kilpailu- tai toimintakielto.

Toisaalta itsessään se, että urheilija on saanut sääntörikkomuksesta kurinpitoseuraamuksen, kuten kilpailukiellon, ei vielä suoraan tarkoita sitä, että teko olisi tuottamuksellinen kahden urheilijan välisessä sopimuksessa. Urheilijan vastuu kurinpitorangeistuksesta on nimittäin erillinen arvio tämän vahingonkorvausvastuusta omille sopimuskumppaneille, ja tämä voi esittää sopimuskumppaneillensä eskulpaatiovastuussa tuottamuksensa poistavaa näyttöä. Tuottamuskriteeri on kuitenkin myös siviilioikeudellisessa vastuussa, varsinkin dopingrikkomuksissa, varsin tiukka.²⁴⁹ Lisäksi kun otetaan huomioon, että urheilussa ei voida

²⁴⁵ Norros 2014, s. 255.

²⁴⁶ Ks. epäurheilijamaisuudesta tarkemmin Halila – Norros 2017, s. 305–310.

²⁴⁷ Ks. erilaisista sääntörikkomuksista tanssi- ja tennisurheilussa luku 1.2.2.

²⁴⁸ Ks. esim. STL kilpailumääräykset 1.6.2019, kohta 2.14.

²⁴⁹ Halila 2003, s. 770–771 ja Hakala 2004, s. 65.

antaa kurinpitoseuraamusta tahattomasta teosta²⁵⁰, on nähdäkseni varsin epätodennäköistä, että urheilija onnistuisi näyttämään, että sopimusrikkomus, joka seuraa tälle asetetusta kurinpitoseuraamuksesta, olisi sen sijaan ollut tuottamuksetonta.²⁵¹ Ainakin räikeät sääntörikkomukset voidaan lähtökohtaisesti katsoa tuottamuksellisiksi teoiksi.²⁵² Sen sijaan arvio on vaikeampi silloin, kun on kyse lievemmästä sääntörikkomuksesta. Niiden kohdalla ei voida tehdä suoraa päätelmää, että sääntörikkomus olisi tuottamuksellinen teko aina myös vahingonkorvausoikeudellisessa mielessä urheilijan sopimussuhteissa. Tällöin tuottamusta tulee arvioida sopimuksen velvoitteiden ja itsesääntelynormien asettamien huolellisuusvaatimusten perusteella.

Ekskulpaatiovastuun on toisaalta katsottu olevan vahingonaiheuttajalle varsin ankara tuottamuksen näkökulmasta, sillä yleensä vastuusta vapautuminen edellyttää *force majeure*-tyyppistä tilannetta²⁵³, mitä urheilijan itse aiheuttaman urheilun sääntörikkomuksen tuskin voidaan katsoa olevan. Näin ollen vaikuttaisi siltä, että urheilija tuskin pystyy esittämään sellaista ekskulpaatiovastuusta vapautumiseen edellytettyä näyttöä, että tämän aiheuttama vahinko omalle urheilijaparilleen olisi aiheutunut tuottamuksettomalla teolla tai että se olisi johtunut hänestä riippumattomasta syystä. Tilannetta voitaisiin verrata kahden yrityksen väliseen sopimukseen: vaikuttaa epätodennäköiseltä, että vahinkoa aiheuttanut sopimusosapuoli pystyisi näyttämään toimineensa huolellisesti, mikäli sopimusrikkomus johtuisi vahingonaiheuttajalle asetetusta liiketoimintakiellosta. *Hemmo* on käyttänyt esimerkkinä maksukyvyttömyyttä: ekskulpaatiovastuun mukaisesta tuottamusolettamasta ei yleensä pysty vapautumaan sillä perusteella, että vahinkoa aiheuttanut sopimuskumppani on maksukyvytön, sillä jokainen vastaa omasta maksukyvystään. Vastuusta voisi vapautua vain vahingonaiheuttajasta riippumattomasta syystä, kuten siitä, että vahinko on johtunut pankkilakosta.²⁵⁴ Saman voisi todeta urheilun kontekstissa: jokainen urheilija vastaa siitä, että on kilpailukykyinen ja että häntä ole asetettu esimerkiksi kilpailukielloon. Sen sijaan vastuusta voisi vapautua esimerkiksi loukkaantumistilanteissa, joissa kilpailukyvyttömyys johtuu siitä, että urheilija on loukkaantunut tahattomasti, tai jos tälle asetettu kilpailukiello myöhemmin kumottaisiin virheellisenä. Itse aiheutettua sääntörikkomusta ja siitä johtuvaa

²⁵⁰ Halila – Norros 2017, s. 313.

²⁵¹ Näin myös Norros 2014, s. 281. *Norros* toteaa: ”*Esimerkiksi jos urheilija on sitoutunut suhteessa lajiliittoon ja sponsoreihin pidättäytymään dopingin käytöstä, ja hän silti myöhemmin käryää, sopimusrikkomusta olisi yleensä lähtökohtaisesti pidettävä tahallisenä, ellei urheilija pysty uskottavasti muuta osoittamaan*”.

²⁵² Norros 2014, s. 255.

²⁵³ *Hemmo* 1994, s. 11 ja Mononen 2004, s. 1390.

²⁵⁴ *Hemmo* 2003b, s. 238–239.

kurinpitoseuraamusta tuskin kuitenkaan voidaan lähtökohtaisesti katsoa force majeure - tyyppiseksi vapautumisperusteeksi.

4.5 Korvattavat vahingot

4.5.1 Täysi korvaus ja differenssioppi urheilussa

Vastuuperusteen täyttymisen lisäksi vahingonkorvausvastuun edellytyksenä on korvauskelpoisen vahingon syntyminen²⁵⁵, minkä vuoksi tulee määrittää sekä syntyneen vahingon määrä että se, tuleeko vahinko korvattavaksi. Lähtökohtana on täysi korvaus aiheutuneesta vahingosta.²⁵⁶ Vahingonkorvauksella pyritään toteuttamaan sopimusrikkomuksesta kärsineelle sopimuskumppanille se taloudellinen tila, missä hän olisi, jos sopimus olisi täytetty oikein. Tätä kutsutaan positiivisen sopimusedun korvaamiseksi, joka on vakiintunut sopimusvastuun lähtökohdaksi.²⁵⁷

Vahingon määrittelemiseen käytetään vahingonkorvausoikeudessa vakiintuneesti differenssioppia. Sen mukaan vahingoksi katsotaan kahden tapahtumakulun erotus: sen, mitä olisi pitänyt sopimuksen mukaan tapahtua ja sen, mitä todellisuudessa tapahtui. Tämä erotus muodostaa sen vahingonkorvauksen määrän, johon vahingonkärsijällä on oikeus. Differenssioppi ei perustu suoraan lainsäädäntöön, mutta se on oikeuskirjallisuudessa laajalti hyväksytty, ja sen käyttö voidaan havaita myös oikeuskäytännössä.²⁵⁸ Differenssiopin mukaisen erotuksen tekeminen edellyttää sen hypoteettisen tapahtumakulun määrittelemistä, joka olisi tapahtunut, jos sopimusrikkomuksen aiheuttanut sopimuskumppani olisi täyttänyt sopimuksen mukaiset velvoitteensa asianmukaisesti.²⁵⁹

Tutkielman kontekstissa differenssiopin mukaista kysymystä voisi hahmottaa seuraavasti: mihin taloudelliseen asemaan urheilija olisi päässyt, jos tämän urheilijapari ei olisi syyllistynyt urheilun sääntörikkomukseen? Toiselle urheilijalle on voitu asettaa sääntörikkomuksesta kurinpitoseuraamuksena kilpailu- tai toimintakielto, minkä seurauksena myös tämän

²⁵⁵ Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 134 ja 145.

²⁵⁶ Taxell 1993, s. 173. On kuitenkin huomattava, että täysi korvaus on vain lähtökohta vahingonkorvauksen määrässä. Sitä voidaan myös rajoittaa erilaisin rajoitusperustein, ks. tarkemmin luku 4.6.

²⁵⁷ Hellner 1996, s. 207–208. Myös *negatiivinen sopimusetu* voi tulla joissakin tapauksissa korvattavaksi: tällöin korvataan vahingot niin, että vahinkoa kärsinyt saatetaan siihen taloudelliseen asemaan, jossa hän olisi, ellei sopimusta olisi koskaan edes pyritty tekemään. Tämä koskee pääsääntöisesti vain tilanteita, joissa esimerkiksi sopimusneuvottelut ovat katkenneet. Ks. Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 150–152 ja Hemmo 2003b, s. 261.

²⁵⁸ Ks. differenssiopista yleisesti ja sen asemasta Suomen oikeudessa Hemmo 1994, s. 62–71.

²⁵⁹ Norros 2014, s. 271.

urheilijaparilta voi estyä harjoittelu- ja kilpailutoiminta, ellei tämä löydä itselleen tilalle toista urheilijaparia, jonka kanssa harjoittaa urheilutoimintaa. Vaikka korvaava pariurheilija löytyisikin, urheilija voi silti kärsiä vahinkoa esimerkiksi heikompana toimeentulona uuden urheilijaparin kanssa. Hypoteettisen tapahtumakulun ja toteutuneen tapahtumakulun erotukseen voi sisältyä esimerkiksi palkintorahoja, sponsorituloja ja lajiliiton urheilijatukia, eli urheilijalta voi jäädä saamatta sopimusrikkomuksen vuoksi monia erilaisia ansioita. Lisäksi urheilija on voinut menettää sopimusrikkomuksen myötä tärkeitä sponsori- tai muita sopimuksia tai joutua palauttamaan palkintorahoja tai lajiliitolta saamia tukia.

Differenssiopin soveltaminen ja sitä kautta korvattavien vahinkojen määrittelemine on urheilun kontekstissa erityisen haastavaa, sillä hypoteettisen tapahtumakulun selvittäminen tarkoittaa urheilijan urheilumenestyksen arvioimista etukäteisesti. Urheilijan menestyminen on kiinni monesta eri seikasta, kuten tämän tai muiden kilpailijoiden kunnosta tietyssä kilpailuissa tai mahdollisista loukkaantumisista urheilu-uralla.²⁶⁰ *Norros* on todennut, että tilastollinen todennäköisyys saavuttaa jokin tietty tulostaso on varsin alhainen, ja urheilumenestyksen todennäköisyyden arviointi on vaikeaa erityisesti pidemmällä aikavälillä.²⁶¹ Urheilijoiden menestystä ja urheilutuloja leimaa siten epävarmuus.

Näin ollen sen määrittelemine, mitä ansioita urheilija olisi ilman tapahtunutta sopimusrikkomusta saavuttanut, nousee ongelmaksi toisen urheilijan vahingonkorvausvastuun selvittämisessä, varsinkin jos arvio täytyy tehdä esimerkiksi useammalta vuodelta. Oletettavasti on helpompaa näyttää toteen pariurheilijan aiheuttama vahinko sellaisessa tilanteessa, jossa kaksi urheilijaa ovat sopineet kilpailevansa esimerkiksi vain yhden tai muutaman kilpailun yhdessä, kuin tilanteessa, jossa urheilijat ovat sopineet vuosia kestävästä yhteistyöstä. Esimerkiksi tenniksen nelinpeliparit voivat sopia yksittäisistä yhdessä pelattavista turnauksista, kun taas tanssiurheilijat sopivat tavallisesti yhteistyöstä vähintään kausittain. Mitä useamman urheilusuorituksen tulostodennäköisyyttä täytyy arvioida, sitä haastavampaa on määrittellä differenssiopin mukainen hypoteettinen tapahtumankulku, johon toteutunutta tapahtumakulkua tulisi verrata. Koska vahingonkorvausoikeudessa on asetettu lähtökohtaisesti vahinkoa kärsineelle velvollisuus näyttää toteen se, että vahinkoa on aiheutunut²⁶², on vahingon

²⁶⁰ Beloff – Kerr – Demetriou 1999, s. 127.

²⁶¹ *Norros* 2014, s. 271–272.

²⁶² Ks. esim. KKO 2007:52, perustelukohta 4.

näyttäminen vahinkoa kärsineelle urheilijalle varsin haastavaa urheilun ennalta-arvaamattoman luonteen vuoksi.

Pohjoismaalaisessa urheilu oikeudellisessa kirjallisuudessa on viitattu tämän ongelman ratkaisemiseksi englantilaiseen oikeuteen, jossa menetetyt tulot ja vahingonkorvauksen määrää on arvioitu urheilukontekstissa.²⁶³ Pohjoismaalaisessa sopimus- tai vahingonkorvausoikeudessa harvoin haetaan tukea argumentaatioon *common law* -oikeudesta, mutta koska pohjoismaalaista oikeuskäytäntöä ei vahingonkorvauksen määrästä urheilun alalla ole, on esimerkkiä vahingon laskemisesta luonnollisesti haettava muualta. Englantilaisessa oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa on kehitetty oppi, jossa vahinko määritetään erilaisten ansaintamahdollisuuksien todennäköisyyksien kautta. Opin mukaan vahinkoa on voitu korvata esimerkiksi siitä, että urheilija on menettänyt *mahdollisuutensa* osallistua kilpailuihin, päästä lajissaan ammattilaiseksi tai voittaa palkintorahoja.²⁶⁴ Lindholm on tiivistänyt opin niin, että siinä esitetään useita vaihtoehtoisia skenaarioita, johon vahinkoa kärsineen urheilijan urheilu-ura olisi voinut ilman vahinkoa johtaa sekä näiden skenaarioiden taloudelliset arvot. Tämän jälkeen skenaarioiden taloudelliset arvot kerrotaan sillä prosentuaalisella todennäköisyydellä, millä kukin skenaario voisi toteutua.²⁶⁵ Yksinkertaisimmillaan tämä tarkoittaisi yhden kilpailun osalta sitä, että kerrottaisiin voittajan palkintoraha ja urheilijan voittotodennäköisyys. Laskelma sen sijaan monimutkaistuu, mitä pidemmältä ajanjaksolta ja useampia todennäköisyyksiä tulee ottaa huomioon.²⁶⁶

Urheilumenestyksen ennalta-arvaamatonta luonnetta voi lisätä myös kyseessä olevan urheilulajin ominaispiirteet. Parilajeissa hypoteettisen tapahtumankulun määrittelemisen on nähdäkseni vielä haastavampaa kuin yksilöurheilussa, sillä pariurheilijan ansiot ovat merkittävästi sidoksissa pariurheilijan yhteiseen urheilumenestykseen ja tulostasoon. Mitä paremmin pariurheilija yhdessä menestyy, sitä paremmat mahdollisuudet ansioihin molemmilla urheilijoilla on. Esimerkkinä voidaan käyttää tenniksen nelinpeliä: nelinpeliparilla on mahdollisuus päästä tiettyihin turnauksiin vain, mikäli pariurheilijan yhteinen tulostaso on tarpeeksi korkea.²⁶⁷ Oletettavasti urheilijalla on myös sitä paremmat mahdollisuudet myös suurempiin henkilökohtaisiin ansioihin, kuten sponsorituloihin, mitä menestyksekkäämpi

²⁶³ Ks. esim. Lindholm 2014, s. 183 ja Halila – Norros 2017, s. 504.

²⁶⁴ Beloff – Kerr – Demetriou 1999, s. 127. Ks. myös Norros 2014, s. 273–274.

²⁶⁵ Lindholm 2014, s. 183.

²⁶⁶ Norros 2014, s. 273.

²⁶⁷ Zilliacus 22.5.2019.

pariyksikkö yhdessä on. Urheilijan menetettyä tuloa laskettaessa parilajien kohdalla tulisi todennäköisyyslaskelmissa siten ottaa huomioon pariyksikön yhteinen menestymismahdollisuus, mikä on yhä haastavampaa kuin yksilöurheilijan tulostodennäköisyyksien hahmottaminen – yhden urheilijan lisäksi pitäisi ottaa huomioon myös tämän urheilijaparin mahdolliset loukkaantumiset ja muut menestykseen vaikuttavat tekijät. Hypoteettista tapahtumankulkua esitettäessä pariurheilussa pitää myös kysyä, kuinka pitkään kahden urheilijan yhteistyö ylipäättään olisi hypoteettisesti kestänyt. On mahdollista, että yhteistyö päättyisi urheilijoiden välillä jossain vaiheessa ilman sopimusrikkomustakin. Pariurheilun luonne siten vaikeuttaa jo muutenkin urheilukontekstiin vaikeasti sovellettavan differenssiopin mukaista vahingon määrittämistä.

4.5.2 Vahinkolajien korvattavuus

Sopimukseen perustuvassa vahingonkorvausvastuussa ei lähtökohtaisesti tehdä eroja vahinkojen korvattavuudelle sen suhteen, minkä vahinkolajin alle vahinko kuuluu.²⁶⁸ Deliktivastuussa vahingot on jaoteltu VahL 5 luvun 1 §:ssä henkilö-, esine- ja varallisuusvahinkoihin. Kyseisen lainkohdan mukaan sopimuksen ulkoisessa vastuussa ne varallisuusvahingot, jotka eivät ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon, tulevat korvattavaksi vain poikkeuksellisesti. Tämä ei kuitenkaan päde sopimussuhteissa: sopimusvastuun lähtökohtana on, että kaikki vahingot, myös varallisuusvahingot korvataan. Tämä onkin perusteltua, sillä sopimuksella perustetaan pääsääntöisesti sopimusosapuolille varallisuusoikeuksia, ja sopimusrikkomuksista yleensä seuraa nimenomaan varallisuusvahinkoja.²⁶⁹

Sopimusrikkomuksesta johtuvaa varallisuusvahinkoa on tyypillisesti saamatta jäänyt liike- tai ansiotulo²⁷⁰, joka on olennainen vahinko myös tämän tutkielman kontekstissa. Kun pariurheilijoiden välinen oikeussuhde luokitellaan sopimukseksi ja vahingonkorvausvastuu sopimusvastuun alle, kysymys varallisuusvahinkojen korvaamisesta ei aiheuta ongelmia, sillä sopimusvastuussa niitä ei ole suljettu korvausvastuun ulkopuolelle. Jos sen sijaan katsottaisiin, että urheilijoiden välille ei muodostu juridisesti sopimussuhdetta, varallisuusvahinkojen korvattavuuden pohtiminen olisi olennaisempaa. Tällöin tulisi ottaa kantaa siihen, onko

²⁶⁸ Hemmo 2003b, s. 251.

²⁶⁹ Hemmo 1998, s. 59 ja Routamo – Ståhlberg 2000, s. 119.

²⁷⁰ Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 155.

kyseessä jokin VahL 5 luvun 1 §:n poikkeustilanne, jolloin varallisuusvahingot poikkeuksellisesti tulisivat korvattavaksi.²⁷¹

Sen sijaan muilla vahingon luokittelumistavoilla voi olla sopimusvastuussa vielä enemmän merkitystä. Tällainen on erityisesti jaottelu välittömiin ja välillisiin vahinkoihin, jotka määritellään KauppaL 67 §:ssä. Sen mukaan välillisenä vahinkona pidetään muun muassa tuotannon tai liikevaihdon vähentymisestä tai keskeytymisestä johtuvia vahinkoja, saamatta jäänyttä voittoa sekä muita samankaltaisia, vaikeasti ennakoitavia vahinkoja. Kaikki muut vahingot katsotaan sen sijaan välittömäksi vahingoksi.²⁷² Jaottelu välillisiin ja välittömiin vahinkoihin on olennaista irtaimen kaupassa, sillä välilliset vahingot eivät lähtökohtaisesti tule korvattavaksi myyjän viivästyksestä tai virheestä KauppaL 27 § ja 40 §:ien perusteella. Kuten aiemmin on luvuissa 2.1.3 ja 4.4.1 esitetty, KauppaL:n analoginen soveltaminen irtaimen kaupasta etäällä oleviin, lailla sääntelemättömiin sopimustyyppeihin, ei ole saanut oikeustieteellisessä keskustelussa merkittävää kannatusta. Tämä pätee myös urheilijoiden väliseen yhteistyösopimukseen. KauppaL:n välillisten vahinkojen poissulkemista korvausvastuussa ei voida siis ottaa lähtökohdaksi kaikissa sopimussuhteissa.²⁷³ Näin ollen sekä välittömät että välilliset vahingot tulevat urheilijoiden välisessä sopimussuhteessa pääsääntöisesti korvattavaksi.

KauppaL:n välillisten vahinkojen korvaamattomuuden periaatteen merkitystä kuitenkin vähentää se, että sopimusrikkomuksen ollessa tuottamuksellinen, vahingonkärsijällä on oikeus korvaukseen myös välillisistä vahingoista KauppaL 27 § 4 momentin ja 40 § 3 momentin perusteella. Tuottamuksellisissa teoissa ekskulpaatio- ja kontrollivastuu eivät korvattavien vahinkolajien osalta siis eroa toisistaan. Toisaalta välillisten ja välittömien vahinkojen erottelu voi saada merkitystä muutenkin, kuten silloin, kun sopimuksessa on sovittu vastuunrajoitusehdosta, jolla esimerkiksi välillisten vahinkojen korvausvelvollisuus suljetaan pois sopimuksesta. Tällöin tulee selvittää, onko aiheutunut vahinko välillistä vai välitöntä.²⁷⁴

Yksi merkittävimpiä vahinkoja pariurheilijoiden välisessä sopimussuhteessa toisen urheilijan kilpailu- tai toimintakieltotilanteessa on saamatta jäänyt tulo, jos molempien urheilijoiden kilpailutoiminta estyy toisen sääntörikkomuksen seurauksena. Tämän lisäksi urheilija voi

²⁷¹ Ks. kysymyksestä tarkemmin luku 4.2.2.

²⁷² Hemmo 2003b, s. 274.

²⁷³ Hellner 1996, s. 210.

²⁷⁴ Ks. tarkemmin Hemmo 1994, s. 285–288. Ks. vastuunrajoitusehdoista luku 5.2.2.

joutua palauttamaan jo saamiaan palkintorahoja tai tukia, ja samoin hän voi joutua vahingonkorvausvastuuseen omille sopimuskumppaneilleen. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun urheilija ei pysty täyttämään sopimusvelvoitteitaan esimerkiksi sponsoreille tai lajiliitolle.²⁷⁵ Sopimusvastuussa välittömien ja välillisten vahinkojen erona on yleensä katsottu olevan se, että välittömät vahingot liittyvät suoraan sopimusrikkomuksen selvittelyyn tai sen korjaamiseen esimerkiksi korvaavan sopimuksen hankkimisella, kun taas välilliset vahingot koskevat vahinkoa kärsineen henkilökohtaisia piirteitä, esimerkiksi tämän tulevaisuudensuunnitelmia. KauppaL:n määritelmää ei kuitenkaan voida suoraan soveltaa muihin sopimustyyppeihin kuin irtaimen kaupan, ja tarkasta rajanvedosta näiden vahinkolajien välillä ei ole oikeustieteellisessä keskustelussa saatu selvyttä.²⁷⁶

Välillisten vahinkojen ydinsisällöstä ollaan kuitenkin yksimielisiä: siihen sisältyy ainakin tulonmenetykset sekä vahingonkärsijän muiden sopimussuhteiden häiriintyminen.²⁷⁷ Nämä ovat keskeisiä vahinkoja silloin, kun urheilijan kilpailu- tai harjoitustoiminta estyy, eli pariyksikön toiselle urheilijalle aiheutuva vahinko tämän urheilijaparin sääntörikkomuksesta on erityisesti välillistä vahinkoa. Tästä syystä vastuunrajoitusehto, joka sulkee välilliset vahingot korvausvastuun ulkopuolelle kahden urheilijan yhteistyösopimuksessa, rajoittaisi toisen urheilijan vastuuta merkittävästi. Tällöin vain välittömät vahingot tulisivat korvattavaksi, joita ovat vahingon selvittämiseen ja korjaamiseen liittyvät kulut, esimerkiksi jo aiheutuneet kilpailukulut tai uuden urheilijaparisopimuksen hankkimiseen liittyvät matkustus-, neuvottelu- ja muut kulut.²⁷⁸

Lisäksi urheilun kontekstissa mielenkiintoinen kysymys koskee muiden kuin aineellisten vahinkojen korvattavuutta. Aineettomilla vahingoilla tarkoitetaan esimerkiksi virkistys-, tunnetai kulttuurisen arvon vahingoittumista²⁷⁹ tai sopimusrikkomuksen aiheuttamaa harmia²⁸⁰. Vaikka oikeuskirjallisuudessa on todettu, että aineettomia vahinkoja syntyy sopimusrikkomustilanteessa harvoin²⁸¹, urheilusopimuksissa aineettomien vahinkojen

²⁷⁵ Esim. STUL:n maajoukkuesopimusohjan 15.5.2018 kohdan 3. mukaan urheilijan tulee osallistua riittävään määrään rankingkilpailuja kauden aikana. Urheilija ei pysty täyttämään tätä sopimusvelvoitettaan urheilijaparin ollessa kilpailu- tai toimintakiellossa.

²⁷⁶ Hemmo 1994, s. 286–291.

²⁷⁷ Hemmo 2003b, s. 278.

²⁷⁸ Toisaalta vastuunrajoitusehdot voivat tulla sitomattomiksi kvalifioitujen tuottamuksen perusteella, jolloin sekä välittömät että välilliset vahingot tulevat korvattavaksi. Ks. tarkemmin luku 5.2.2.

²⁷⁹ Ståhlberg 2009, s. 579.

²⁸⁰ Hemmo 1998, s. 144.

²⁸¹ Ks. esim. Taxell 1972, s. 396 ja Hemmo 1998, s. 147.

korvaaminen voi nousta olennaiseksi kysymykseksi. Urheilussa ei nimittäin aina ole motiivina pelkästään kilpaileminen tai taloudellisen hyödyn saavuttaminen – se voi olla myös esimerkiksi elämysten kokeminen.²⁸² Ottaen huomioon että urheilijoiden ansiot voivat vaihdella merkittävästi ja ne voivat olla myös matalia²⁸³, aineettomat arvot voivat olla urheilussa hyvinkin keskeisiä. Siksi on aiheellista kysyä, voiko esimerkiksi harmi tai se, että urheilija ei pääse samalla tavalla kehittämään taitojansa tai kokemaan elämyksiä urheilijaparinsa kilpailu- tai toimintakiellon vuoksi, tulla korvatuksi vahingonkorvauksena. Urheilijan harjoittelun tai kilpailun estyminen voi urheilijalle muodostua merkittäväksi haitaksi, sillä se voi vaikuttaa myös tulevaisuuden menestymismahdollisuuksiin. Englantilaisessa oikeuskäytännössä on katsottu, että jo pelkästään se, että urheilija ei voi vahingon vuoksi enää osallistua olympialaisiin ja että hän menettää mahdollisuuden saada urheilusta kokemuksia ja kunniaa, voidaan määrätä korvattavaksi. Myös ei-rahalliset vahingoittuneet arvot on siis voitu korvata.²⁸⁴

Sen sijaan suomalaisessa vahingonkorvausoikeudessa sekä delikti- että sopimusvastuussa lähtökohtana ja hyväksyttynä periaatteena on ollut, että aineettomia vahinkoja ei korvata, ellei laissa toisin ole säädetty.²⁸⁵ KKO on todennut esimerkiksi sopimusvastuuta koskevassa tapauksessa KKO 1998:80, että ”*surun, pelon ja muita normaaliin elämään kuuluvia epämiellyttäviä tunteita ei korvata*”. Aineettoman vahingon korvaamattomuuden lähtökohdasta poikkeavassa VahL 5 luvun 6 §:ssä on erikseen säädetty, että vahingonkärsijällä on oikeus korvaukseen loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä tietyin edellytyksin. Tämä ei suoraan sovellu sopimusvastuuseen, mutta oikeuskäytännössä VahL:a on aineettomien vahinkojen osalta sovellettu analogisesti: esimerkiksi tapauksessa KKO 1991:42 todettiin, että myös sopimusvastuussa sovelletaan VahL 5 luvun 6 §:n periaatteita – tapauksessa vahingonkorvaus henkisestä kärsimyksestä tosin hylättiin lakiin perustumattomana, kun sopimusrikkomus ei ollut kohdistunut kyseisellä lainkohdalla suojeltaviin seikkoihin. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että mikäli vahingonkärsijällä olisi oikeus aineettomaan korvaukseen VahL 5 luvun 6 §:n mukaan, tulisi kärsimys myös sopimussuhteessa korvattavaksi.²⁸⁶

Urheilijan harjoittelun tai kilpailun estymisen tuskin voidaan kuitenkaan katsoa aiheuttavan kärsimystä VahL:n tarkoittamassa merkityksessä, joka yhdistetään ihmisarvoa loukkaaviin,

²⁸² Aine 2011, s. 23–24.

²⁸³ Halila 2003, s. 775.

²⁸⁴ Beloff – Kerr – Demetriou 1999, s. 127, viitaten tapaukseen *Mulvaine v. Joseph* (1968).

²⁸⁵ Ståhlberg 2009, s. 579 ja Taxell 1993, s. 184.

²⁸⁶ Hemmo 2003b, s. 253.

varsin vakaviin tekoihin²⁸⁷. Sopimusvastuussa sen sijaan kyseeseen voisi tulla niin sanottu sopimusrikkomuksen aiheuttaman harmin tai muun vastaavan aineettoman haitan korvaaminen. Suomen lainsäädännössä on joitakin harvoja esimerkkejä tämänkaltaisesta korvausvastuusta. Esimerkiksi vanhan valmismatkalain (1079/1994) 23 §:n 2 momentin mukaan matkustajalla on oikeus vahingonkorvaukseen matkanjärjestäjältä ”*matkatavaroiden kuljetuksen viivästyksestä johtuvasta tavaroiden käytön estymisestä, jos siitä on viivästyksen kesto ja muut seikat huomioon ottaen katsottava aiheutuneen haittaa matkustajalle*”. KKO on lisäksi tapauksessa KKO 1982 II 64 määrännyt vahingonkorvausta maksettavaksi myös ”*lomapäivän menetyksestä sekä heille (kantajille) koituneesta haitasta*”. Samoin kuluttajansuojalain (38/1978) 5 luvun 10 §:n 3 momentin mukaan vahingonkorvausvastuu syntyy myös irtaimen kaupassa myyjän virheestä tai viivästyksestä aiheutuneesta tavarahan käyttöhyödyn menetyksestä johtuvasta olennaisesta haitasta.

Näiden sääntöjen soveltamisesta lailla sääntelemättömiin sopimustyyppeihin ei ole suomalaisessa oikeusjärjestyksessä selvyyttä. On esitetty, että aineettoman vahingon korvaamattomuuden periaatteesta voitaisiin poiketa silloin, kun sopimusosapuoli on tehnyt selväksi sopimuskumppanilleen, että sopimuksen erityisenä intressinä on jokin muu kuin taloudellinen intressi.²⁸⁸ Myös englantilaisessa oikeudessa on todettu, että haitan ja harmin kaltaiset aineettomat vahingot voivat tulla korvattavaksi, jos sopimuksen keskeinen idea on aineettomien intressien toteuttaminen, kuten virkistykseen tuottaminen.²⁸⁹ Näyttäisi kuitenkin siltä, että korvausvastuu aineettomista vahingoista ei tule kyseeseen, mikäli sopimuksen keskiössä ovat taloudelliset intressit.²⁹⁰

Lähtökohtaisesti suomalaisessa oikeudessa suhtaudutaan kielteisesti aineettomien vahinkojen korvaamiseen, sillä sopimusvastuun tarkoituksena on suojata nimenomaan sopimuskumppanien taloudellisia intressejä.²⁹¹ Tämä varmasti pätee yleisesti suurimpaan osaan sopimustyypeistä, varsinkin liikesopimuksiin, joissa tuskin on usein muuta kuin aineellista arvoa. Sen sijaan aineettomien vahinkojen korvaamisen poissulkemista ei pitäisi nähdäkseni

²⁸⁷ Viljanen 2008, s. 491.

²⁸⁸ Taxell 1993, s. 184.

²⁸⁹ Ks. tarkemmin Koffman – Macdonald 2004, s. 575–582 tapauksineen. Esim. tapauksessa *Watts v Morrow* (1991) on todettu, että aineettomien vahinkojen korvaamattomuuden pääsäännöstä voidaan sopimussuhteissa poiketa: ”... *Where the very object of a contract is to provide pleasure, relaxation, peace of mind or freedom from molestation, damages will be awarded if the fruit of the contract is not provided or if the contrary result is procured instead*”.

²⁹⁰ Ks. tarkemmin Hemmo 1998, s. 144–147.

²⁹¹ Hemmo 2003b, s. 253.

suoraan yleistää kaikkiin sopimustyypeihin. Urheilun alalla syntyvät sopimukset ovat erinomainen esimerkki sellaisista sopimuksista, joissa aineellinen arvo saattaa olla hyvinkin vähäinen, mutta sopimus silti sopimuskumppaneille merkittävä. Mikäli asiaa arvioitaisiin edellä esitetyn englantilaisen mallin mukaan, aineettomien vahinkojen korvaamisen edellytys voisi urheilusopimuksissa täytyä: sopimuksella voi monesti olla esimerkiksi virkistykseen tai elämysten tuottamistarkoitus ja keskeiset intressit muita kuin taloudellisia.

Toisaalta huippu- ja ammattilaistason urheilijoiden kohdalla tuskin voidaan sanoa, että virkistykseen tai muiden aineettomien intressien tuottamistarkoitus olisi kahden urheilijan välisessä sopimussuhteessa keskiössä – sopimuksessa on pikemminkin kyse toimeentulon hankkimisesta ja ammatinharjoittamisesta. Siksi taloudelliset intressit ovat varmasti ainakin yksi keskeisin sopimuksen tarkoituksista. Varsinkin kun suomalaisessa oikeudessa ei ole esitetty vastaavaa yleistä mahdollisuutta sopimusrikkomuksesta aiheutuvan aineettoman vahingon korvaamiseen, en usko, että ne tulisivat korvattavaksi kahden huipputasolla toimivan pariurheilijan välisessä sopimussuhteessa. En sen sijaan pidä mahdottomana sitä, että urheilusopimusten kohdalla aineettomien vahinkojen korvattavuutta voitaisiin yleisesti pitää todennäköisempänä kuin muissa sopimustyypeissä.

4.6 Korvausvastuuta rajoittavat tekijät

4.6.1 Yleistä

Vaikka vahingonkorvauksen lähtökohtana on täysi korvaus aiheutuneesta vahingosta, täyden korvauksen periaatteesta voidaan kuitenkin poiketa ja korvausvastuuta voidaan rajoittaa erilaisin perustein. Täyden korvauksen rajoittamista perustellaan usein kohtuusargumentein, sillä täysi korvaus saattaisi muodostua vahingonaiheuttajalle liian raskaaksi.²⁹² Kuten aiemmin on todettu, vahingon ja sopimusrikkomuksen välillä tulee olla syy-yhteys, jotta vahinko tulee korvattavaksi, mutta syy-yhteyttä ei ole tarkemmin käsitelty tässä tutkielmassa, koska siihen ei liity urheiluoikeudellisesti erityisiä kysymyksiä. Sopimusvastuussa ylipäätään ei usein esiinny ongelmia syy-yhteyden olemassaolon osalta.²⁹³ Sen sijaan korvausvastuuta voi rajoittaa se, ettei vahingosta aiheutunut seuraus ollut ennakoitavissa: sopimusoikeudessa on yleinen ennakoitavuusvaatimukseksi kutsuttu periaate, jonka mukaan sellaisia vahinkoja ei korvata, joita vahingonaiheuttaja ei olisi voinut ennakoida. Tämän lisäksi vastuuta voidaan rajoittaa

²⁹² Hemmo 1998, s. 153–154.

²⁹³ Hemmo 2005b, s. 315.

vahingonkärsijän myötävaikutuksen perusteella, joka yleensä sopimusvastuussa tarkoittaa, että vahinkoa kärsinyt osapuoli jättää tekemättä korvaavan sopimuksen vahingon rajoittamiseksi. Samoin vahingonkorvausvastuuta voidaan rajoittaa kohtuusperusteisella sovittelulla, jossa täysimääräisen korvauksen katsotaan olevan kohtuuton suhteessa vahinkoa aiheuttaneen ominaisuuksiin.²⁹⁴ Tässä luvussa on tarkoitus paneutua tutkielman kannalta olennaisiin vastuunrajoitusvaihtoehtoihin, joita ovat erityisesti vahinkoa kärsineen urheilijan velvollisuus tehdä korvaava sopimus, vahinkojen ennakoimattomuus sekä mahdolliset urheilijaan liittyvät, vastuuta kohtuullistavat tekijät.

4.6.2 Toisen urheilijan velvollisuus korvaavaan sopimukseen

Korvattavaksi tulevan vahingon määrää voidaan rajoittaa ensinnäkin vahingonkärsijän myötävaikutuksen perusteella. Periaate on lausuttu deliktivastuun osalta VahL 6 luvun 1 §:ssä, jonka mukaan vahingonkorvausta voidaan sovittaa kohtuuden mukaan, mikäli vahinkoa kärsinyt osapuoli on myötävaikuttanut vahinkoon. Myötävaikuttamiseksi katsotaan myös, jos vahingonkärsijä ei ole ryhtynyt tarvittaviin toimenpiteisiin vahingon rajoittamiseksi. Sama periaate tunnetaan deliktivastuun lisäksi myös sopimusvastuussa.²⁹⁵ Sopimusvastuun osalta periaate on lausuttu KauppaL 70 §:ssä, jonka mukaan vahinkoa kärsivän sopijapuolen on ryhdyttävä kohtuullisiin toimenpiteisiin vahingon rajoittamiseksi, tai tämä joutuu itse kärsimään vastaavan osan vahingosta. Tämän on katsottu soveltuvan myös KauppaL:n soveltamisalan ulkopuolisiin sopimuksiin²⁹⁶, sillä periaate perustuu yleiseen sopimusoikeudelliseen lojaliteettiperiaatteeseen, jonka mukaan sopimuskumppanin etu pitää ottaa huomioon omassa toiminnassa²⁹⁷.

Sopimusrikkomuksesta kärsineellä sopimusosapuolella on siten velvollisuus joko estää tai rajoittaa vahingon syntymistä siinä määrin kuin häneltä voidaan kohtuudella odottaa. Usein tämä tarkoittaa sopimusvastuussa vahinkoa vähentävän katesopimuksen eli korvaavan sopimuksen tekemistä. KauppaL:n esitöissä on katsottu, että korvaavan sopimuksen solmimiseen olisi velvollisuus erityisesti silloin, kun vahinkoa kärsinyt sopimusosapuoli on elinkeinonharjoittaja. Myös viivyttely korvaavan sopimuksen tekemisessä voidaan katsoa myötävaikuttamiseksi vahinkoon.²⁹⁸ Korvaavan sopimuksen solmimisen on katsottu olevan

²⁹⁴ Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 157–161.

²⁹⁵ Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 158–159.

²⁹⁶ Hemmo 2005b, s. 317 ja Hemmo 2003b, s. 302.

²⁹⁷ Ks. esim. KKO 1995:32.

²⁹⁸ HE 93/1986 vp, s. 131.

aiheellista erityisesti silloin, kun vahingonkärsijä voisi estää sillä välillisten vahinkojen syntymistä. Myös pyrkimystä korvaavan sopimuksen hankkimiseen voidaan edellyttää tilanteissa, joissa vahingonkärsijä on menettänyt mahdollisuutensa harjoittaa taloudellista toimintaa tiettyä aikana sopimusrikkomuksen vuoksi.²⁹⁹ KKO on todennut urakkasopimusta koskeneessa tapauksessa KKO 1999:48, että ”*vahingon suuruutta harkittaessa on kuitenkin otettava huomioon, että vahingonkärsijän on kohtuuden mukaan pyrittävä torjumaan ja rajoittamaan vahinkoaan, urakkakilpailussa esimerkiksi hankkimalla saamatta jääneen urakan tilalle muita urakoita*”.

Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että vahingonkorvauksena tulee maksettavaksi ainoastaan se osa vahingosta, jota ei olisi voitu korvaavalla sopimuksella estää. Mikäli vahingonkärsijällä olisi mahdollisuus korvaavaan sopimukseen, jolla vahinko pystyttäisiin estämään, mutta tämä jättää sen tekemättä ilman hyväksyttäviä perusteita, korvausta rajoitetaan sillä määrällä, jonka korvaava sopimus olisi kattanut.³⁰⁰ Vain jos vahingonkärsijällä ei olisi mahdollisuutta korvaavaan sopimukseen tai tällä olisi jokin muu perusteltu syy olla solmimatta sitä, vahingonkorvauksen määrää ei rajoiteta myötävaikutuksen perusteella.³⁰¹ Arvioitaessa vahingonkärsijän myötävaikutusta otetaan huomioon KauppaL:n esitöiden mukaan vahingonkärsijän mahdollisuudet rajoittaa vahinkoa sopimusrikkomuksen hetkellä sekä tämän tietoa näistä mahdollisuuksista. Huomioon voidaan ottaa myös ”*kaupan luonne, alalla vallitseva käytäntö ja muut vastaavanlaiset seikat*”.³⁰²

Koska vahingon rajoittamisen ja erityisesti korvaavan sopimuksen tekemisvelvollisuuden katsotaan olevan yleinen sopimusvastuun periaate, tutkielman aiheen kannalta on olennaista pohtia sitä, voidaanko vahinkoa kärsineeltä urheilijalta edellyttää, että tämä hankkii tai ainakin pyrkii hankkimaan itsellensä uuden urheilijaparin ja sopimuskumppanin harjoitteluun ja kilpailemiseen silloin, kun tämän vakituinen urheilijapari on sääntörikkomuksen vuoksi asetettu kilpailu- tai toimintakieltoon. Näyttäisi selvältä, että suomalaisessa sopimusoikeudessa lähdetään siitä, että korvaavan sopimuksen solmiminen ja siihen pyrkiminen on vahingonkärsijän velvollisuus, ellei ole erityisiä ja perusteltuja syitä poiketa siitä. Tällainen velvollisuus olisi ainakin elinkeinonharjoittajalla. Varsinkin kun urheilija on tässäkin tutkimuksessa rinnastettu useaan otteeseen elinkeinonharjoittajaan, voidaan lähtökohdaksi

²⁹⁹ Hemmo 2003b, s. 303.

³⁰⁰ Hemmo 2003b, s. 304.

³⁰¹ Hemmo 1994, s. 226.

³⁰² HE 93/1986 vp, s. 131.

ottaa, että myös urheilijalla on velvollisuus solmia korvaava sopimus tilanteessa, jossa tämän urheilijapari on asetettu kilpailu- tai toimintakieltoon. Velvollisuuden puolesta puhuu myös se, että urheilijoiden yhteistyösopimuksessa lojaliteettivelvollisuus on erityisen korostuneessa asemassa³⁰³, minkä vuoksi urheilijan tulee ottaa urheilijaparinsa etu huomioon toiminnassaan.

Toisaalta velvollisuuden voi poistaa ensinnäkin se, ettei korvaavan sopimuksen mahdollisuutta ole. Tähän voi vaikuttaa esimerkiksi lajikohtaiset erot: tenniksen nelinpelissä on tyypillistä kilpailla välillä muidenkin kuin vakituisen urheilijaparin kanssa, jolloin mahdollisuus korvaavaan sopimukseen oletettavasti myös on, kun taas tanssiurheilussa urheilijaparin vaihtaminen ei ole tyypillistä. Tälle alan käytännölle voidaan HE:n mukaan antaa merkitystä.³⁰⁴ Lajien välinen eroavaisuus on selitettävissä näiden urheilulajien luonteella, sillä tanssiurheilussa sopimus on erityisen henkilökohtainen, kun yhteisen koreografian laatiminen ja oppiminen voi viedä paljon aikaa. Korvaavan sopimuksen tekemisvelvollisuutta vastaan voidaankin argumentoida sillä perusteella, että *sopimuksen luonne* on erityisen yksilöllinen – varsinkin tanssiurheilussa, jossa urheilusuoritus perustuu yhteiseen koreografiaan, korvaavan sopimuksen mahdollisuutta ei välttämättä ole.

Toiseksi, vaikka korvaavan sopimuksen mahdollisuus olisi käsillä, sen arvoa suhteessa vahingonkorvauksen määrään olisi hyvin vaikea määrittää. Kuten on todettu, tulevien palkintorahojen ja muiden urheilutulojen arviointi on varsin haastavaa, ja se olisi oletettavasti vielä vaikeampaa sellaisten urheilijoiden kohdalla, jotka eivät aiemmin ole tehneet yhteistyötä. Etukäteen olisi haastava määrittää, kuinka menestynyt uudesta pariyksiköstä tulisi. Vaikka uusi sopimus solmittaisiin, olisi lähes mahdotonta tietää, johtaisiko se todellisuudessa vahingon määrän rajoittamiseen. Toisaalta kuten differenssiopin mukaisen hypoteettisen tapahtumakulun muodostamisen osalta on aiemmin todettu, vahingon määrän laskemiseen urheilukontekstissa on ehdotettu todennäköisyyslaskelmien käyttöä menetetyistä mahdollisuuksista.³⁰⁵ Korvaavalla sopimuksella ainakin vahinko menetetyistä *mahdollisuudesta* palkintorahoihin tulisi estetyksi. Näin ollen näyttäisi siltä, että korvaavalla sopimuksella on kahden urheilijan välisessä sopimuksessa korvausvastuun määrää rajoittava rooli, ja vahinkoa kärsineellä urheilijalla on velvollisuus ainakin pyrkiä korvaavan sopimuksen solmimiseen. Sen sijaan määritellyn vahingon eli täyden korvauksen sekä korvaavan sopimuksen arvojen suhde on vaikeasti ennalta

³⁰³ Ks. tarkemmin luku 3.2.5.

³⁰⁴ HE 93/1986 vp, s. 131.

³⁰⁵ Ks. tarkemmin luku 4.5.1.

määritettävissä: on haastavaa arvioida, tuleeko korvaavasta sopimuksesta lopulta arvokkaampi, saman suuruinen vai arvoltaan vähäisempi kuin rikottu sopimus.

4.6.3 Vahingon ennakoitavuus

Korvattavaksi tulevia vahinkoja rajoittaa myös vahingon ennakoitavuus- eli adekvaattisuusvaatimus. Periaatteella tarkoitetaan sitä, että vahingot tulevat korvattavaksi vain, mikäli ne ovat olleet vahingonaiheuttajalle ennakoitavissa sopimusta solmittaessa. Periaate ei perustu Suomessa kirjoitettuun lakiin, mutta sitä on painotettu oikeustieteellisessä kirjallisuudessa ja se on myös tunnustettu KKO:n oikeuskäytännössä³⁰⁶, ja se on Suomen oikeudessa keskeinen vahingonkorvauksen määrän rajoittamisessa käytettävä instrumentti³⁰⁷. KKO on todennut yksiselitteisesti esimerkiksi tapauksessa KKO 2018:86, että ”*sopimusta rikkonut osapuoli ei ole velvollinen korvaamaan sopimusrikkomukseen nähden ennalta-arvaamattomia vahinkoja*”.³⁰⁸

Ennakoitavuusrajoituksen tarkoituksena on rajata vahingonkorvausvastuuta niin, ettei vahingonaiheuttaja voi sopimussuhteessa joutua korvausvastuuseen sellaista vahingoista, joista hän ei ole voinut olla etukäteen selvillä.³⁰⁹ Ennakoitavuusrajoitus turvaa erityisesti vahinkoa aiheuttaneen asemaa, kun täysin odottamattomat sopimusrikkomuksen seuraamukset eivät kuulu korvausvastuun alaan.³¹⁰ Siispä sellaiset vahingot, jotka ovat täysin ennalta-arvaamattomissa, eivät tule periaatteen mukaan korvattavaksi, vaikka ne johtuisivatkin sopimusrikkomuksesta. Tällaisia vahinkoja ovat erityisesti välilliset vahingot, sillä esimerkiksi vahingonkärsijän sopimuskumppaneille aiheutuneet vahingot sekä menetetyt voitot voivat olla vahinkoa aiheuttaneelle odottamattomia.³¹¹ Ennakoitavuusrajoitus voi koskea sekä vahingon ilmenemistapaa että vahingon määrää: esimerkiksi tietty vahinkotapahtuma voi olla ennakoitavissa, mutta vahingon määrä voi kuitenkin olla ennalta-arvaamattoman suuri, jolloin korvausvastuu voidaan rajata ennakoitavissa olleeseen määrään.³¹²

³⁰⁶ Ks. tarkemmin Hemmo 1994, s. 144–146, 154–158 ja 160–164. Lisäksi ”adekvanssirajoitus” mainitaan KauppaL:n esitöissä yleisenä vahingonkorvausoikeudellisena periaatteena, jonka mukaan ”*sopimusrikkomuksen hyvin etäiset, epätavalliset ja arvaamattomat seuraukset jäävät vahingonkorvausvelvollisuuden ulkopuolelle*”. Ks. HE 93/1986 vp, s. 123.

³⁰⁷ Viljanen 2008, s. 281.

³⁰⁸ KKO 2018:86, perustelukohta 24.

³⁰⁹ Hemmo 2005b, s. 315.

³¹⁰ Hemmo 1994, s. 179.

³¹¹ Hemmo 2003b, s. 299.

³¹² Ks. ennakoitavuusrajoituksen kohdistumisesta vahinkotapahtumaan ja vahingon määrään Norros 2007, s. 190–191 ja Hemmo 1994, s. 202–206.

Ennakoitavuutta arvioidaan objektiivisesti sen perusteella, mitä vahingonaiheuttajan voidaan odottaa tietävän. *Hemmon* mukaan lähtökohdaksi voidaan ottaa se, mitä tietämysvaatimuksia sopimuskumppanille voidaan asettaa ottaen huomioon kyseessä oleva ala sekä sopimuksen erityispiirteet.³¹³ *Taxellin* mukaan kyse on siitä, mitä vastaavassa asemassa olevan voitaisiin odottaa ennakoineen, kun otetaan huomioon sopimusrikkomuksen konteksti sekä vahingonaiheuttajan ominaisuudet.³¹⁴ Ennakoitavuudelta ei edellytetä täyttä varmuutta, vaan olennaista on se, mitä vahinkoja voidaan pitää tyypillisenä seurauksena kyseessä olevan sopimuksen kohdalla.³¹⁵

Ennakoitavuusarvio suoritetaan pääsääntöisesti suhteessa sopimuksen tekohetkeen, eli siihen, mitä sopimuskumppani on voinut ennakoida silloin, kun tämä on solminut sopimuksen. Tämä johtuu siitä, että sopimuskumppanin ei voida odottaa kantavan sopimuksen jälkeen lisääntyntä, toisen sopimuskumppanin toiminnasta johtuvaa vahinkoriskiä. Siksi esimerkiksi sopimuksen solmimisen jälkeen syntyneet sopimuskumppanin sitoumukset muihin tahoihin ja niiden perusteella syntyneet seuraamukset eivät tule ennakoitavuusrajoituksen puitteissa korvattavaksi sopimusrikkomustilanteessa. Toisaalta tähän on oikeuskirjallisuudessa katsottu olevan myös poikkeuksia: ennakoitavuutta voidaan arvioida myös sopimusrikkomushetkellä, mikäli sopimuskumppani on ilmoittanut vahinkoriskin nousemisesta sopimuksen teon jälkeen ja sopimuksen toinen osapuoli on suostunut ottamaan tämän riskin kannettavakseen, tai vahinkoa aiheuttanut on toiminut sopimusrikkomuksessa tuottamuksellisesti.³¹⁶ Näyttäisi kuitenkin siltä, että oikeustieteellisessä kirjallisuudessa ennakoitavuus sidotaan lähtökohtaisesti sopimuksen tekohetkeen.³¹⁷

Urheilijoiden välisessä sopimussuhteessa lähtökohdaksi pitäisi *Hemmon* esittämässä ennakoitavuusrajoitusarviossa ottaa se, mitä vahinkoja sopimusrikkomukseen syyllistynyt urheilija on voinut ennakoida sopimuksen tekohetkellä. Kuten on todettu, urheilijalle voi syntyä merkittäviä vahinkoja tämän urheilijaparin sääntörikkomuksesta: palautettavien palkintorahojen ja tukien lisäksi erityisesti välilliset vahingot, kuten muille sopimuskumppaneille maksettavat korvaukset sekä saamatta jääneet voitot voivat olla huomattavia. Näiden osalta voidaan kysyä, mitkä vahingot ovat olleet vahinkoa aiheuttaneelle

³¹³ Hemmo 1994, s. 186–187.

³¹⁴ Taxell 1993, s. 178.

³¹⁵ Virtanen 2011, s. 365.

³¹⁶ Hemmo 1994, s. 196–201.

³¹⁷ Näin esim. Virtanen 2011, s. 362, Norros 2007, s. 190 ja Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 157–158.

urheilijalle ennakoitavissa sopimusta tehtäessä ottaen huomioon urheilun alan sekä urheilijoiden välisen sopimuksen ominaispiirteet.

Nähdäkseni ennakoitavuuden sitominen nimenomaan sopimuksen tekohetkeen aiheuttaa ongelmia pitkäaikaisissa yhteistyösopimuksissa, joissa sopimuskumppani voi solmia sopimuksen päättämisen jälkeen moniakkin uusia sitoumuksia, jotka kasvattavat myös mahdollista vahinkoriskiä. Näin on varmasti esimerkiksi kahden urheilijan välisessä pitkäaikaisessa sopimuksessa, joka on voitu solmia jo harrastetasolla – tuskin voidaan sanoa, että sopimuksen tekohetkellä urheilijan olisi pitänyt pystyä ennakoimaan mahdolliset tulevaisuudessa huipputasolla syntyvät vahingot, kuten urheilijaparin voittorahojen saamatta jääminen tai sponsoreille maksettavat vahingonkorvaukset, kun urheilijoiden yhteinen eteneminen huipputasolle on voinut kestää vuosia ja tulojen ennakoiminen urheilun alalla on muutenkin haastavaa.³¹⁸ Samoin sopimuksen tarkkaa syntymishetkeä voi olla urheilijoiden välisessä sopimussuhteessa vaikea määrittää.³¹⁹ Sen sijaan sopimusrikkomustilanteen hetkellä urheilijan voitaisiin olettaa tietävän, että urheilun sääntörikkomus voi aiheuttaa erinäisiä välillisiä vahinkoja myös tämän urheilijaparille. Mikäli ennakoitavuutta arvioidaan sopimuksen tekohetken mukaan, erityisesti pitkäaikaisessa yhteistyössä monet vahingot jäisivät urheilijoiden välisessä sopimussuhteessa korvaamatta.

Toisaalta voidaan argumentoida, että oikea arviointiajankohta olisi poikkeuksellisesti sopimusrikkomustilanne: urheilijoiden yhteistyön ollessa tiivistä ja pitkäaikaista voitaisiin katsoa, että urheilija on tietoinen tämän urheilijaparin sopimuksista muihin tahoihin sekä muista mahdollisista vahinkoriskeistä. Voitaisiin siis sanoa, että toinen urheilija on antanut ilmoituksen urheilijaparilleen vahinkoriskin lisääntymisestä ja tämä on hyväksynyt riskin kannettavakseen, mikä *Hemmon* mukaan puoltaa ennakoitavuuden arviointiajankohdan siirtämistä sopimusrikkomushetkeen³²⁰. Hänen mukaansa tälle on perusteita erityisesti silloin, kun sopimuskumppanien yhteydenpito ja muut sopimuksen erityispiirteet puoltavat sitä, että vahingonaiheuttaja kantaa myös sopimuksen solmimisen jälkeen nousseen vahinkoriskin.³²¹ Samoin voidaan nähdäkseni esittää, että toisen urheilijan sääntörikkomus olisi siinä määrin tahallinen teko, mikä myös tukisi sitä, että vahinkojen ennakoitavuutta arvioitaisiin suhteessa sopimusrikkomushetkeen. Koska räikeät sääntörikkomukset lähtökohtaisesti katsotaan

³¹⁸ Ks. myös luku 4.5.2.

³¹⁹ Ks. tarkemmin luku 3.2.2.

³²⁰ Hemmo 1994, s. 200.

³²¹ Hemmo 1994, s. 198–199.

tuottamuksellisiksi ja jopa tahalliseksi sopimusrikkomuksiksi urheilijoiden sopimussuhteissa³²², voitaisiin ennakoitavuuden arviointiajankohtana yleisesti urheilijoiden välisessä sopimuksessa pitää sopimusrikkomushetkeä. Tällöin ne vahingot, jotka ovat olleet vahinkoa aiheuttaneen urheilijan ennakoitavissa sopimusrikkomushetkellä, tulisivat korvattavaksi.

Sen osalta, mitä voidaan katsoa ennakoitavaksi vahingoksi, *Hemmo* toteaa, että sivulliselle maksetun hyvityksen, esimerkiksi sopimussakon tai vahingonkorvauksen toteaminen ennakoitavaksi riippuu alan käytännöstä sekä vahingonaiheuttajan tietämyksestä tämän sopimuskumppanin sivullissopimussuhteista. Toisaalta myös vahingon määrä voi olla ennakoimaton vaikka itse vahinko olisi ennakoitavissa, jolloin korvausmäärää voidaan rajoittaa. Sen sijaan menetetty liiketulo on harvoin katsottavissa ennalta-arvaamattomaksi, koska sopimuskumppaneiden oletetaan ymmärtävän, että heidän sopimusrikkomuksestaan voi sitä aiheutua. Samoin menetetyn liiketulon osalta merkitystä annetaan alan käytännölle ja lisäksi vahingonaiheuttajan suoritusvelvollisuuden sisällölle – mikäli vahingonaiheuttajan suorituksella on olennainen merkitys vahingonkärsijän liiketoiminnalle ja ansioiden hankkimiselle, voidaan vahinkoa pitää myös ennakoitavana. Menetetyn tulon määrä voi kuitenkin olla ennalta-arvaamaton.³²³ Näin on esimerkiksi todettu tapauksessa KKO 1997:199, jossa katsottiin, että keilauskilpailun erikoispalkinnon arvo erosi niin paljon tavanomaisista keilauskilpailuiden palkintojen arvoista, ettei sitä pidetty ennakoitavana vahinkona.

Halila on todennut, että periaatteessa urheilija voisi vapautua dopingrikkomuksesta johtuvasta vahingonkorvausvastuustaan esittämällä adekvaattisuusperiaatteeseen perustuvan väitteen, ettei hän etukäteen voinut tietää minkälaisia vahinkoja dopingista voisi aiheutua, tai ettei rikkomuksesta ole koskaan aiemmin vaadittu vahingonkorvausta keneltäkään. Samalla kuitenkin on todettu, että nykyään urheilussa on selvää, että dopingista aiheutuvat vahingot voivat olla merkittäviä. Tästä syystä urheilija ei voisi menestyksekkäästi vedota esimerkiksi sponsoritulojen menetyksen olevan ennakoimatonta vahinkoa dopingrikkomuksesta.³²⁴

Ottaen huomioon että urheilijoiden välinen sopimussuhde on keskeisin sopimussuhde pariurheilijoiden toiminnassa, menetettyä liiketuloa tuskin voidaan pitää ennakoimattomana vahinkoa aiheuttaneelle urheilijalle. Tämän on oletettavasti täytynyt ymmärtää, että hänen

³²² Norros 2014, s. 281. Ks. myös luku 4.4.3 urheilijan tuottamuksen arvioinnista.

³²³ Hemmo 1994, s. 225–227.

³²⁴ Halila 2003, s. 774.

sääntörikkomuksestaan seurannut kilpailu- tai toimintakielto estää myös tämän urheilijaparin kilpailemisen, josta seuraa esimerkiksi mahdollisten palkintorahojen menettäminen. Toisen urheilijan suoritusvelvollisuus on hyvin olennainen osa urheilijaparin ansioiden hankkimisessa. Sen sijaan sivullisille maksettavissa hyvityksissä olennaista on toisen urheilijan tietämys tämän urheilijaparin muista sopimussuhteista. Kun otetaan huomioon se, että urheilijoiden sopimussuhde on yhteistyöluonteinen ja vaatii paljon yhteydenpitoa, voidaan olettaa, että pariurheilijat ovat tietoisia myös toistensa sopimussuhteista sivullisiin. Sen sijaan vahingon määrä voi olla urheilussa hyvinkin ennakoimaton – näin voisi olla esimerkiksi silloin, kun vahinkoa kärsineellä urheilijalla on erityisen korkea sopimussakkoehto henkilökohtaisessa sponsorisopimuksessaan. Kuten aiemmin on todettu, myös tulevien palkintorahojen määrää voi olla vaikea ennakoita. Vaikka urheilija olisi tietoinen mahdollisista sopimusrikkomuksesta seuraavista vahingoista, vahingot eivät välttämättä tule korvattavaksi niiden määrän ollessa ennakoimattoman suuri.

Toisaalta ennakoitavuuskriteerin käyttöä vahingonkorvausvastuuta rajoittavana tekijänä on myös kritisoitu ja sen tilalle on esitetty muita vaihtoehtoja. Esimerkiksi *Viljanen* on todennut, että ennakoitavuus ei ole selvä idea ja sen selvittäminen on haastavaa.³²⁵ *Taxell* onkin esittänyt, että vahingonkorvauksen rajoittamisperiaatteena pitäisi käyttää normaalikorvausta, jonka mukaan vahingonkorvauksen ylärajan tulisi olla määrä, joka on tavanomainen, kun otetaan huomioon kyseessä oleva sopimustyyppi ja sopimusrikkomus.³²⁶ Normaalikorvauksessa kyseessä olevan sopimuksen erityispiirteitä tai sopimuskumppanien yksilöllisiä intressejä ei huomioida, vaan normaalikorvaus on tietyn sopimustyyppin ja sopimusrikkomustilanteen kohdalla standardoitu korvaus.³²⁷ Nähdäkseni normaalikorvauksen soveltaminen kahden urheilijan välisessä sopimussuhteessa tai urheilusopimusten kohdalla ylipäätään olisi ongelmallista, sillä urheilun alan sopimussuhteet ovat varsin epätavanomaisia ja vielä vakiintumattomia, joten niitä koskevan tavanomaisen korvauksen määrittäminen voi olla vaikeaa. Samoin sen määrittämisestä tekee erityisen hankalan se, että urheilutulosten ja sitä kautta mahdollisten palkintorahojen ja muiden urheilutulosten ennustettavuus on huono.

Vaikka ennakoitavuuden arvioiminen vaikuttaa haastavalta erityisesti kahden urheilijan välisessä sopimussuhteessa urheilun ennalta-arvaamattomassa kontekstissa, eikä

³²⁵ Ks. tarkemmin *Viljanen* 2008, s. 281–289.

³²⁶ Ks. tarkemmin *Taxell* 1972, s. 365–368.

³²⁷ *Hemmo* 1994, s. 245.

ennakoitavuuskriteerille ole esitetty tyhjentävää määritelmää, ennakoitavuusrajoitus on kuitenkin merkittävä vahingonkorvausvastuuta rajoittava tekijä Suomen oikeudessa. Näin ollen vahinkojen ennakoimattomuus on yksi potentiaalinen urheilijan korvausvastuuta rajoittava seikka myös kahden urheilijan välisessä sopimuksessa. Nähdäkseni asiaa pitäisi arvioida nimenomaan sen kannalta, mitkä ovat ennakoitavissa olevia vahinkoja sillä hetkellä, kun toinen urheilijoista on aiheuttanut sopimusrikkomuksen, sillä ainakin pitkäaikaisessa urheilijoiden yhteistyösuhteessa voidaan olettaa, että tämä on tietoinen ja hyväksynyt kannettavakseen riskit myös siitä, että tämän urheilijapari voi joutua korvausvastuuseen esimerkiksi omille sponsoreilleen sekä menettää palkintorahoja. Näitä vahinkoja tuskin voidaan pitääkään toiselle urheilijalle täysin ennalta-arvaamattomina. Toisaalta vahingon ennalta-arvaamaton määrä voi myös rajoittaa korvausvastuuta. Saamatta jääneet palkintorahat tuskin ovat urheilijalle myöskään ennalta-arvaamattomia, sillä hän itse myös kilpailee samoista palkintorahoista ja on näin ollen tietoinen niistä. Sen sijaan urheilijaparin sivulliselle maksettavan hyvityksen määrä voi olla sellainen, josta urheilija ei ole tietoinen, ja joka ei tule korvattavaksi ennakoitavuusperiaatteen mukaan siltä osin kuin se on ennalta-arvaamattoman suuri.

4.6.4 Kohtuusperusteinen sovittelu

Vahingonkorvauksen määrää voidaan rajoittaa myös kohtuusperusteisella sovittelulla. Kohtuusperusteisen sovittelun periaate lailla sääntelemättömiin sopimuksiin saa pohjansa analogisesti VahL:sta ja KauppaL:sta. VahL 2 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan vahingonkorvausta on mahdollista sovittella, jos ”*korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi ottaen huomioon vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuusolot ja muut olosuhteet*”. Lainkohdan mukaan tahallisesti aiheutetut teot voivat kuitenkin tulla soviteltavaksi vain erityisistä syistä. KauppaL 70 §:n 2 momentin mukaan ”*vahingonkorvausta voidaan sovittella, jos se on kohtuuton ottaen huomioon vahingonkorvausvelvollisen sopijapuolen mahdollisuudet ennakoida ja estää vahingon syntyminen sekä muut olosuhteet*”.

Vaikka kumpaakaan lakia ei sovelleta lailla sääntelemättömiin sopimuksiin tai tutkielman keskiössä olevaan urheilijoiden väliseen sopimukseen, oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa on todettu, että kohtuusperusteinen sovittelu on siinä määrin yleinen periaate, että sitä voidaan kiistatta soveltaa kaikissa sopimustyypeissä.³²⁸ VahL:n kohtuusperusteisen sovittelun on vahvistettu soveltuvan myös sopimusperusteiseen vastuuseen tapauksessa KKO 1985 II 51,

³²⁸ Ks. esim. Saarnilehto 2001, s. 379–380 ja Hemmo 2003b, s. 316–317.

jossa vahingonkorvausta sovittiin sopimusrikkomustilanteessa sen perusteella, että se muodostui vahinkoa aiheuttaneelle sopimusosapuolelle kohtuuttoman raskaaksi.³²⁹ Myöhemmässä oikeuskäytännössä KKO on todennut tapauksessa KKO 2006:56, että ”... on perusteltua katsoa, että sopimusrikkomuksesta johtuvaa vahingonkorvausvelvollisuutta voidaan vastaavasti sovittaa sellaisessakin sopimussuhteessa, jonka osalta asiasta ei ole nimenomaista säännöstä”.

Sovittelussa on kyse kokonaisuutena, jossa otetaan huomioon muun muassa vahingonaiheuttajan varallisuustilanne, vahinkoa kärsineen tarve korvaukseen, vahingonaiheuttajan tuottamus sekä vahingon tapahtumaympäristö.³³⁰ Sopimusvastuussa sovittelun on kuitenkin katsottu olevan varsin harvinaista, sillä lähtökohtaisesti sopimusosapuolen katsotaan itse vastaavan siitä, että täyttää sopimusvelvoitteensa oikein.³³¹ Siksi sopimusvastuussa merkitystä annetaan erityisesti sille, mihin vahingonaiheuttaja on sopimuksella velvoittautunut. Sovittelun katsotaan olevan sitä epätodennäköisempää, mitä keskeisemmin korvattavaksi tuleva intressi liittyy sopimuksen kohteeseen.³³² Sovittelua harkittaessa otetaan huomioon erityisesti vahingonkärsijän sopimukseen perustuvien odotusten suoja sekä osapuolten välinen sopimustasapaino.³³³ Tässä ei ole tarkoitus laaja-alaisesti tarkastella kaikkia kohtuuperusteisen sovittelun mahdollistavia seikkoja, vaan yleisellä tasolla pohtia, voiko sovittelu tulla kyseeseen kahden urheilijan välisessä sopimussuhteessa toisen urheilijan sääntörikkomustilanteessa. Sovitteluharkinta on yleensä muutenkin korostuneen tapauskohtaista, joka riippuu merkittävästi asian erityispiirteistä.³³⁴

Halila on tutkiessaan urheilijan vahingonkorvausvelvollisuutta lajiliitolle todennut, että urheilijan syyllisyyden aste voi olla merkittävä sovitteluun vaikuttava tekijä.³³⁵ VahL 2 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tahallisesti aiheutettuja tekoja ei voida ilman erityisiä syitä sovittaa. Lisäksi tuottamuksen asteella voi olla merkitystä sovitteluun niin, että vahingonaiheuttajan lievä tuottamus voi puhua sovittelun puolesta ja kvalifioitu tuottamus sen sijaan sitä vastaan.

³²⁹ Samoin myös KKO 1985 II 82, jossa KKO ja HO vahvistivat raastuvanoikeuden perustelut kohtuuperusteisen sovittelun osalta. Raastuvanoikeus lausui tapauksessa seuraavasti: ”Koska VahL:n ilmaisema kohtuullistuttamisoikeus merkitsi sellaista yleiseksi katsottavaa perustetta, jota voitiin analogisesti soveltaa vahingonkorvauksen alueilla, niin raastuvanoikeus on katsonut, ettei jutussa ollut estettä VahL:n 2 ja 6 luvun säännösten soveltamiselle”.

³³⁰ Hemmo 2003b, s. 319–320.

³³¹ Virtanen 2011, s. 523.

³³² Hemmo 2003b, s. 319–320.

³³³ Hemmo 1998, s. 164.

³³⁴ Saarnilehto 2001, s. 381.

³³⁵ Halila 2003, s. 775.

Toisaalta myös kvalifioidun tuottamuksen osalta varallisuusvahinkoja on voitu sovittaa herkemmin kuin henkilövahinkoja, sillä loukattua oikeushyvää pidetään varallisuusvahinkojen kohdalla vähemmän keskeisenä.³³⁶

Sopimusvastuun osalta tapauksessa KKO 2006:56 on annettu korvauksen sovittelussa merkitystä sille, että vahingonaiheuttajan ei voitu katsoa menetelleen törkeän huolimattomasti, mikä puolsi sovittelun toteuttamista. Tästä voisi *e contrario* päätellä, että törkeän huolimaton sopimusrikkomus taas vähentäisi sovittelun mahdollisuutta. Urheilijan tuottamusta on arvioitu pariurheilijoiden välisessä sopimussuhteessa jo luvussa 4.4.3, ja todettu, että räikeiden sääntörikkomusten voidaan lähtökohtaisesti katsoa olevan tuottamuksellisia ja jopa tahallisia. Esimerkiksi dopingrikkomuksesta johtuvan sopimusrikkomuksen osalta voi olla haastavaa antaa näyttöä siitä, että urheilijan menettely olisi ollut tuottamukseltaan lievää.

Lisäksi *Halila* on todennut, että sekä lajiliiton taloudellisella asemalla vahingonkärsijänä että urheilijan varallisuustilanteella vahingonaiheuttajana on vaikutusta sovittelun mahdollisuuteen. Hänen mukaansa lajiliittojen talous voi olla usein heikolla pohjalla ja myös urheilijan vastuunkantokyky erityisesti amatööritasolla voi olla huono.³³⁷ Tapauksissa KKO 1985 II 51 ja KKO 1985 II 82 onkin otettu huomioon sekä vahingonaiheuttajan että vahingonkärsijän taloudelliset olosuhteet suhteessa vahingon määrään sovitteluun vaikuttavina tekijöinä. Näin ollen myös kahden urheilijan välisessä sopimuksessa molempien urheilijoiden varallisuusasema voidaan huomioida sovittelussa. Vahingonaiheuttajan taloudellisen aseman huomioimiseen kuitenkin suhtaudutaan sopimusvastuussa pidättyväisemmin kuin deliktivastuussa, sillä sopimusvastuulla suojataan nimenomaan niitä vahingonkärsijän odotuksia, joihin vahingonaiheuttaja on sopimuksella velvoittautunut. Sopimusosapuolilla on itsellään vastuu huolehtia siitä, että pystyy kantamaan riskin korvausvastuusta. Näin on erityisesti tasapuolisten sopimuskumppanien osalta.³³⁸ Lisäksi ammattilaistasolla urheilijoiden vastuunkantokyky voi olla hyvä.³³⁹

Sovittelua vastaan puhuu myös se seikka, että urheilija on erityisen riippuvainen urheilijaparistaan urheilutoiminnassaan. Kuten aiemmin on esitetty, urheilijoilla voidaan katsoa olevan toisilleen erityinen lojaliteettivelvollisuus, joka *Halilan* mukaan voi olla sovittelun

³³⁶ Ks. oikeuskäytännöstä Hemmo 1996, s. 76–86.

³³⁷ Halila 2003, s. 775.

³³⁸ Hemmo 1998, s. 163 – 164, Aurejärvi – Hemmo 1998, s. 161 ja Hemmo 2003b, s. 319–320 alaviitteineen.

³³⁹ Halila 2003, s. 775.

perusteltavuutta vähentävä seikka³⁴⁰. Sovittelu tulee sitä epätodennäköisemmin kyseeseen mitä huomattavampi vahinko on vahingonkärsijän taloudellisiin oloihin nähden. Mikäli korvauksen saamatta jättäminen olennaisesti vahingoittaisi esimerkiksi vahingonkärsijän toimeentuloa, sovittelu on vähemmän perusteltua. *Hemmo* onkin esittänyt, että vahingonkärsijän korvaustarve on sovitteluharkinnassa merkityksellisempi kuin vahingonaiheuttajalle korvausvastuusta aiheutuva taloudellinen rasitus.³⁴¹ Mikäli korvauksen saamatta jättäminen olennaisesti vaikuttaisi vahinkoa kärsineen urheilijan taloudelliseen asemaan, sovittelun mahdollisuus kaventuu.

Yhteenvetona voidaan todeta, että urheilijoiden sopimussuhteessa sovittelu voi tulla kyseeseen. Sopimusvastuussa kuitenkin suhtaudutaan sovitteluun hieman pidättyväisemmin kuin deliktivastuussa, eikä siksi esimerkiksi vahingonaiheuttajan heikko varallisuusasema yleensä ole sovittelua puoltava tekijä. Lisäksi törkeän huolimaton tai tahallinen teko ei lähtökohtaisesti voi tulla soviteltavaksi, mitä urheilijan räikeät sääntörikkomukset voivat monesti olla. Edelleen vahinkoa kärsineellä urheilijalla voidaan katsoa olevan erityinen korvaustarve sen vuoksi, että tämän toimeentulo on pitkälti riippuvainen toisesta urheilijasta, ja siksi sovittelu ei luultavasti tulisi kyseeseen. On kuitenkin mahdollista esittää myös sovittelua puoltavia argumentteja: urheilija voi esimerkiksi näyttää toteen, ettei ole toiminut tahallisesti tai törkeän huolimattomasti, tai että vahingon määrä muodostuisi kohtuuttoman raskaaksi hänelle ottaen huomioon oman taloudellisen tilanteen sekä vahinkoa kärsineen urheilijan varallisuusolot. Sovitteluharkinta onkin aina erityisen tapauskohtaista.

5 VASTUUNHALLINTA

5.1 Yleistä

Edellä on käsitelty pariurheilijalle muodostuvaa vahingonkorvausvastuuta tilanteessa, jossa tämä on syyllistynyt urheilun sääntöjen rikkomiseen. Urheilijan korvausvastuu voi luvussa 4 esitetyn mukaisesti muodostua varsin suureksi, sillä tämä voi joutua sääntörikkomuksen seurauksena korvaamaan urheilijaparinsa kärsimät vahingot, jotka voivat olla huipputasolla merkittäviä. Tämän lisäksi sääntöjä rikkonut urheilija voi joutua korvaamaan vahinkoa myös muille sopimuskumppaneilleen, kuten lajiliitolle tai sponsorilleen.³⁴² Koska urheilijan

³⁴⁰ Halila 2003, s. 775.

³⁴¹ Hemmo 1996, s. 68–76.

³⁴² Ks. esim. Rauste 1997, s. 808–810.

sääntörikkomus voidaan usein katsoa myös tuottamukselliseksi sopimusrikkomukseksi tämän sopimussuhteissa, vahingonkorvausvastuusta vapautuminen tai sen rajoittuminen yleisillä vahingonkorvausoikeudellisilla rajoitusperiaatteilla lienee melko epätodennäköistä. Vahingonkorvausvastuu voi siis muodostua sääntöjä rikkoneelle urheilijalle hyvin raskaaksi.

Pariurheilijan tulisi pystyä varautumaan ennalta tähän mahdolliseen korvausvastuuseen. Vielä vuosituhannen alussa ei ole pidetty ajankohtaisena kysymystä siitä, voiko lajiliitto vaatia urheilijalta vahingonkorvauksia dopingrikkomustilanteessa, eikä kyseistä vaatimusta vielä ole – ainakaan tuomioistuinteitse – esitetty.³⁴³ Tästä syystä urheilijat tuskin edes pitävät vahingonkorvausvastuun syntymistä kovin todennäköisenä. Urheilijat voivat pitää itsestäänselvyytenä, että urheilijapari ei esitä korvausvaatimusta. Pitkissä yhteistyösopimuksissa, jossa korostetaan sopimuslojaliteettia ja sopimussuhteen jatkuvuutta, ei ristiriitatilanteita ja sopimusrikkomustilanteita usein viedäkään tuomioistuimen ratkaistavaksi, vaan ne pyritään ratkaisemaan osapuolten kesken.³⁴⁴ Toisaalta urheilu-oikeus on oikeudellistumisen myötä kehittynyt siihen suuntaan, että urheilijan vahingonkorvausvastuuta sopimuskumppaneille varsinkin dopingrikkomustilanteissa pidetään mahdollisena.³⁴⁵ Lisäksi kun pariurheilussa toisen urheilijan ansiot ovat riippuvaisia pariyksikön yhteistyöstä, on urheilijaparilla todellinen tarve vahingonkorvaukseen tämän urheilijaparin kilpailu- tai toimintakieltotilanteessa pelkästään jo toimeentulon näkökulmasta. Urheilijoiden ansiot ovat jo lähtökohtaisesti vaikeasti ennalta-arvioitavissa ja urheiluun elinkeinona liittyy merkittävää epävarmuutta³⁴⁶, jota suurten vahinkojen kärsiminen tai suuren korvausvastuun syntyminen lisää entisestään. Siksi urheilijoiden tulisi sopimussuhteissaan ottaa huomioon vahingonkorvausvastuun syntymisen mahdollisuus.

Vastuuriskiin voi varautua ja vahingonkorvausvastuuta voidaan rajoittaa sopimusosapuolten *riskienhallinnalla*, jota kutsutaan myös *vastuunhallinnaksi*. Varsinkin lailla sääntelemättömissä sopimuksissa vahingonkorvausvastuun sisältöön voidaan vaikuttaa ja sitä voidaan rajoittaa erilaisin sopimusteknisin keinoin.³⁴⁷ Voidaan puhua niin sanotusta *ennakoivasta sopimisesta*, jolla tarkoitetaan sopimuskumppanien yhteistyön tavoitteen saavuttamista heidän tahtonsa mukaisesti. Oikeustieteessä on alettukin enenevässä määrin korostaa juridisten ongelmien

³⁴³ Halila 2003, s. 761–762 alaviitteineen.

³⁴⁴ Ks. esim. Nystén-Haarala 1998, s. 28.

³⁴⁵ Ks. esim. Rauste 1997, s. 810, Halila 2003, s. 761 ja Norros 2014, s. 245–246.

³⁴⁶ Ks. tarkemmin luku 4.5.1.

³⁴⁷ Hemmo 2005a, s. 244–245.

ennaltaehkäisyä verrattuna perinteiseen tuomioistuinkeskeiseen näkökulmaan.³⁴⁸ Urheilijoiden edun mukaista olisi ennakoita mahdollisia oikeudellisia vastuusriskejä, joiden on urheilun oikeudellistumiskehityksen myötä havaittu olevan varsin huomattavia. Tässä luvussa siten arvioidaan niitä mahdollisia keinoja, joilla pariurheilijat voivat hallita vastuusriskejä sopimussuhteissaan. Näitä ovat erityisesti sopimuksen muoto- ja sisältöseikkojen sekä vastuunrajoitusten suunnittelu. Lopuksi vastuunhallintaan esitetään urheiluoikeudellisia näkökulmia.

5.2 Sopimusoikeudellinen riskienhallinta

5.2.1 Sopimuksen muoto ja sisältö

Koska urheilusopimukset ovat vielä uusi ilmiö, ja urheilun alalla esiintyy paljon tilanteita, jossa oikeussuhteen luokittelu sopimukseksi tai ei-sopimukseksi on haastavaa, urheilijoiden oikeussuojan kannalta olisi hyödyllistä kiinnittää huomiota sopimusten laadintaan. Urheilussa on nimittäin mahdollista, etteivät sopimukset aina ole kirjallisia tai edes välttämättä suullisia. Edelläkin käsitellyssä UOL:n päätöksessä 9/2015 urheilija katsoi, että tällä ei ollut seuran kanssa sopimussuhdetta, kun tämä ei ollut allekirjoittanut kirjallista pelaajasopimusta. UOL kuitenkin totesi, että sopimussuhde oli syntynyt osapuolten välille sillä, että urheilija oli lunastanut pelaajalisenssin, vastaanottanut seuralta säännöt tiedoksi sekä osallistunut seuran ja lajiliiton toimintaan. Urheilijalle voi siis tulla yllätyksenä, että hän on solminut juridisesti velvoittavan sopimuksen, vaikka varsinaisia tahdonilmauksia ei ole vaihdettu. Kun sopimusvastuu takaa lähtökohtaisesti laajemman korvaussuojan vahingonkärsijälle kuin sopimuksen ulkoinen vastuu, oikeussuhteen määrittely sopimukseksi voi johtaa urheilijalle yllättävän suureen korvausvastuun määrään.

Lisäksi sopimuksen olemassaolon näyttäminen on haastavampaa, mikäli sopimus on tehty suullisesti.³⁴⁹ Kirjallisen muodon käyttäminen urheilijoiden välisessä sopimussuhteessa on melko harvinaista, sillä urheilijoiden yhteistyö perustuu pikemminkin vähitellen muotoutuneisiin yhteisiin käytäntöihin.³⁵⁰ Varsinkin henkilösuhteisiin perustuvissa, erityisen luottamuksellisissa sopimussuhteissa sopimusosapuolet eivät pidä kirjallista muotoa tärkeänä, eivätkä he usko sopimusrikkomusten olevan todennäköisiä. Toisaalta *Hemmo* on huomauttanut,

³⁴⁸ Pohjonen 2002, s. v-vi.

³⁴⁹ Adlercreutz – Gorton 2011, s. 53.

³⁵⁰ Ks. pariurheilijoiden tyypillisistä sopimussuhteista luku 3.1.2.

että myös vahvaan luottamukseen perustuvissa sopimussuhteissa ristiriidat ovat mahdollisia, jos sopimusrikkomus aiheuttaa suuria menetyksiä toiselle osapuolelle. Kirjallinen sopimusasiakirja tarjoaa tällaisissa tapauksissa suojaa ja selvyyttä ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi.³⁵¹ Kirjallinen muoto siis sekä helpottaa sopimussuhteen olemassaolon toteennäyttämistä että selventää molemmille sopimuskumppaneille sopimuksen sisältöä.

Myös sopimuksen sisältöön tulisi kiinnittää huomiota. Kuten luvussa 3.2.4 on todettu, sopimuksen sisältöön vaikuttavat myös muut kuin sopimusasiakirjaan kirjatut velvoitteet. Sopimusaineisto voi muodostua muustakin materiaalista, kuten osapuolten välisestä yhteydenpidosta, jota sopimuskumppanit eivät välttämättä käsitä osaksi sopimusta.³⁵² Sopimusosapuolten tahdonilmaisuja voidaan joutua epäselvissä tilanteissa tulkitsemaan ja aukollista sopimusmateriaalia täydentämään normimateriaalilla, esimerkiksi kauppataavalla tai soveltuvalla oikeuskäytännöllä.³⁵³ Jos urheilijat ovat erimielisiä sopimuksen sisällöstä eikä ehdoista ole tarkasti sovittu sopimusasiakirjassa, sopimuksen täydentäminen ja tulkinta voivat johtaa jälleen urheilijalle ennalta-arvaamattomaan lopputulokseen. Esimerkiksi se voi tulla urheilijoille yllätyksenä, että urheilun säännöt voivat olla velvoittavia myös sellaisessa sopimuksessa, jossa niihin sitoutumisesta ei ole mainintaa.

Siten ainakin sen selventäminen, mitä urheilijat pitävät sopimussuhteessaan keskeisinä velvoitteina, olisi olennaista. Näin sopimuksella olisi preventiivistä vaikutusta, kun urheilijat olisivat tietoisia siitä, minkälainen menettely aiheuttaa sopimusrikkomuksen ja mahdollisen vahingonkorvausvastuun.³⁵⁴ Varsinkin siitä, onko esimerkiksi lajiliiton kilpailusääntöjen tai WADA:n antidopingsääntöjen noudattaminen sopimusvelvoite myös urheilijoiden välisessä sopimuksessa, olisi nähdäkseen tärkeää sopia urheilijoiden välillä. Luvussa 3.2.4 on argumentoitu, että velvollisuus urheilun sääntöjen noudattamiseen olisi kaikissa urheilusopimuksissa ilman nimenomaista mainintaakin, mutta urheilusopimusten vakiintumattomuuden vuoksi ei voida täysin varmasti todeta, että näin olisi jokaisessa tapauksessa, kun sopimusoikeudessa ylipäätään korostuu tapauskohtainen harkinta ja sopimussisällön lopputulos on aina tulkitsijasta kiinni³⁵⁵. Siksi urheilijoiden riskienhallinnan

³⁵¹ Hemmo 2005a, s. 88–89.

³⁵² Haapio 2002, s. 37.

³⁵³ Ks. esim. Adlercreutz 2001, s. 15–19. Ks. sopimuksen täydentämisestä ja tulkinnasta luku 3.2.4.

³⁵⁴ Ks. vahingonkorvauksen preventiivisestä merkityksestä esim. Virtanen 2011, s. 29–33.

³⁵⁵ Ks. esim. Haapio 2002, s. 27–30 ja Tieva 2008, s. 436.

kannalta olisi olennaista täsmentää sitä, ovatko urheilijat tarkoittaneet sääntöjen olevan velvoittavia myös urheilijoiden välillä, ja mitä muita velvoitteita sopimukseen sisältyy.

Siitä, kuinka yksityiskohtaisesti sopimus tulisi laatia, voidaan esittää molemminpuolisia argumentteja. Jotkut kirjoittajat korostavat, että sopimukseen kannattaa jättää mahdollisimman vähän aukkoja, jotta sen täydentäminen ja tulkinta ei jälkikäteen johda ennalta-arvaamattomiin lopputuloksiin.³⁵⁶ Toisaalta on todettu, että niin kutsuttu täydellinen sopimus ei ole mahdollinen, joten sopimuksen yksityiskohtaisuuden taso tulee määrittää tilannekohtaisesti. Yleisesti voidaan todeta, että mitä enemmän epävarmuustekijöitä ja suurempia taloudellisia intressejä sopimukseen liittyy, sitä tarkemmin sopimuksen valmisteluun kannattaa panostaa.³⁵⁷ Koska pariurheilussa urheilijoiden ansiot ovat pääsääntöisesti riippuvaisia pariurheilijoiden välisen sopimuksen häiriöttömästä toimivuudesta ja urheilun kontekstissa ansioiden ennalta-arvattavuus on muutenkin heikkoa, olisi urheilijoiden intressien mukaista pyrkiä mahdollisimman tarkkaan ja yksityiskohtaiseen sopimiseen.

Toisaalta oikeuskirjallisuudessa on alettu korostamaan joustavuuden merkitystä pitkäkestoisissa yhteistyösopimuksissa, mikä juontaa juurensa lojaliteettiperiaatteesta. Sopimuskumppanien yhteistyössä on pidetty tärkeänä sitä, että sopimussuhteessa neuvotellaan ehtoja uudelleen tai muuten myötävaikutetaan yhteistyösuhteen jatkumiseen.³⁵⁸ Sopimus voidaan myös jättää tarkoituksella myöhemmin täydentyväksi eli niin sanotuksi dynaamiseksi sopimukseksi, mikä mahdollistaa sopimuksen myöhemmän täydentymisen ja muuttumisen sopimuksen solmimisenkin jälkeen. Dynaaminen sopiminen mahdollistaa olosuhteiden ja toimintaympäristön huomioonottamisen sopimussuhteessa.³⁵⁹ Koska pitkäaikaisessa yhteistyössä urheilijoiden olosuhteet voivat muuttua huomattavastikin, joustava sopiminen antaa enemmän mahdollisuuksia mukautua näihin muutoksiin. Siitä huolimatta keskeisten ehtojen osalta yksityiskohtainen sopiminen on mielestäni tärkeää, sillä urheilusopimusten ollessa vielä tuore ilmiö yksittäisten sopimusten aukkojen täyttämistä ei voida vielä antaa yleistyksiä. Sopimuksen sisällön vahvistaminen voi lopulta olla sopimuskumppanien tosiasiallisen tahdon vastainen, mikäli sopimuksessa ei ole yksiselitteisesti sovittu sen ehdoista. Siksi urheilijoiden tulisi vähintään sopia suuntaviivat ja keskeisimmät ehdot yhteistyöllensä. Pitkäkestoisissa yhteistyösopimuksissa puhutaan niin sanotusta sopimuksen *framework* -

³⁵⁶ Haapio 2002, s. 37.

³⁵⁷ Hemmo 2005a, s. 25.

³⁵⁸ Nystén-Haarala 1998, s. 55–56.

³⁵⁹ Annola 2003, s. 32–34 ja 49–53.

luonteesta, jossa sopimusasiakirja muodostaa vain sopimuksen viitekehyksen, joka määrittelee sopimussuhteen tärkeimmät ohjenuorat.³⁶⁰

5.2.2 Vastuuta rajoittavat sopimusehdot

Vahingonkorvausvastuuriskejä voidaan hallita erilaisilla sopimusehdoilla. Sen lisäksi, että vahingonaiheuttajan vastuuta rajoittavat sopimusoikeudelliset periaatteet, kuten aiemmin esitetyt vahingonkärsijän myötävaikutuksen, ennakoitavuusperiaatteen sekä kohtuusperusteisen sovittelun opit, sopimuskumppanit voivat itse sopia korvausvastuusta sopimuksessaan ja näin vaikuttaa siihen etukäteisesti. Tämä perustuu sopimusvapauden periaatteeseen, joka on lähtökohta varsinkin elinkeinosopimuksissa. Tyypillisesti vahingonkorvauksesta sovitaan käyttämällä *vastuunrajoitusehtoja*, joilla sopimuskumppanit supistavat vastuutaan siitä, mikä heille oikeudellisesti seuraisi sopimusrikkomustilanteessa ilman kyseistä ehtoa.³⁶¹ Vastuunrajoitusehdoista on hyötyä sopimuskumppaneille ensinnäkin siten, että niillä täsmennetään ja selvennetään osapuolten asemaa sopimusrikkomustilanteessa. Toiseksi vastuuta rajoittamalla voidaan estää vahingonkorvausvastuun muodostuminen sopimusta rikkoneelle osapuolelle sietämättömän raskaaksi.³⁶²

Vastuunrajoitusehtoja on monia erilaisia, ja niillä voidaan vaikuttaa esimerkiksi korvattavien vahinkojen syntymisedellytyksiin, vahinkojen korvattavuuteen tai korvausvastuun määrään.³⁶³ Tyypillisintä on sulkea välilliset vahingot korvausvastuun ulkopuolelle. Toisaalta kuten aiemmin on todettu, välillisille vahingoille ei ole yksiselitteistä määritelmää.³⁶⁴ Sopimuksessa voidaan kuitenkin määritellä, mitkä vahingot katsotaan osapuolten välisessä sopimusrikkomustilanteessa välillisiksi, mutta jos tätä ei ole tehty, välillisten vahinkojen korvattavuuden määrittelemisen voi aiheuttaa haasteita vastuunrajoitusehdon soveltamisessa. Välillisiä vahinkoja voidaan kuitenkin yleisen oikeustieteellisen näkemyksen mukaan katsoa olevan ainakin sivullisille kohdistuvat velvoitteet ja ansiotulomenetykset.³⁶⁵ Nämä muodostavatkin merkittävän osan urheilijalle aiheutuvista vahingoista tämän urheilijaparin sääntörikkomustilanteessa. Näin ollen välillisten vahinkojen sulkeminen korvausvastuun ulkopuolelle merkitsisi sääntöjä rikkoneen urheilijan korvausvastuun merkittävää rajautumista.

³⁶⁰ Ks. esim. Nystén-Haarala 1998, s. 48–51.

³⁶¹ Virtanen 2005, s. 493–494.

³⁶² Hemmo 1994, s. 272–273.

³⁶³ Ks. erilaisista vastuunrajoitusehdoista Saarnilehto 2005, s. 5–10.

³⁶⁴ Ks. välillisten vahinkojen määritelmästä luku 4.5.2.

³⁶⁵ Hemmo 2005a, s. 245–246.

Toisaalta vahinkoa kärsineen urheilijan mahdollisuus korvaukseen rajoittuisi samalla huomattavasti.

Toinen tyypillinen vastuunrajoitusehto on sopia vahingonkorvauksen enimmäismäärästä, jolloin vahingonkorvausvastuun määrä rajataan esimerkiksi johonkin tiettyyn euromääräiseen kattoon, vaikka vahinko todellisuudessa olisi suurempi.³⁶⁶ Tämä voisi olla urheilijoiden välillä käyttökelpoinen vaihtoehto. Urheilun kontekstissa syntyvien vahinkojen määrää voi olla haastava arvioida etukäteen, joten kiinteästä vahingonkorvauskatosta sopiminen olisi molempien sopimusosapuolten intressien mukaista. Urheilijat voisivat sopia sellaisesta enimmäismäärästä, joka suojaisi tarpeeksi vahinkoa kärsineen urheilijan toimeentuloa, mutta joka ei muodostuisi mahdottoman suureksi vahinkoa aiheuttaneelle urheilijalle.

Norroksen mukaan vastuunrajoitusehdot eivät saa urheilun kontekstissa suurta merkitystä, sillä urheilun vahinkotilanteissa henkilövahingot ovat keskeisessä asemassa, eikä henkilövahinkoja koskevaan vahinkojen rajoittamiseen ole suhtauduttu myönteisesti.³⁶⁷ Mielestäni kuitenkin ammattilais- ja huipputasolla nimenomaan varallisuusvahingot ovat urheilun oikeudellistumisen myötä hyvin keskeisessä asemassa ja usein muodostavat vielä suuremman riskin urheilijalle kuin mahdollinen henkilövahinkoja koskeva korvausvastuu. Näin on varsinkin niissä lajeissa, joissa toisen urheilijan fyysinen vahingoittaminen on harvinaista. Urheilijoilla voi nimittäin olla arvokkaita sopimuksia useisiin eri tahoihin ja sopimusvastuu voi muodostua näissä sopimuksissa hyvin suureksi. Siksi vastuunrajoitusehdot voivat olla käyttökelpoinen työkalu urheilijoiden sopimuksissa.

Toisaalta vastuunrajoitusehdot voivat tietyissä tilanteissa olla sitomattomia, jolloin ne eivät tule sovellettavaksi. Vastuunrajoitusehto voi tulla sitomattomaksi ensinnäkin tilanteessa, jossa ehto katsotaan kohtuuttomaksi. Tämän mahdollistaa OikTL 36 §:n sovittelusäännös, jonka mukaan kohtuutonta ehtoa voidaan sovittaa tai se voidaan jättää kokonaan huomioon ottamatta. Elinkeinonharjoittajien välisissä suhteissa OikTL:n mukaista sovittelua pidetään kuitenkin melko epätodennäköisenä vastuunrajoitusehtojen kohdalla, mikäli ehto on sopimustyyppille tavanomainen eikä se selkeästi heikennä toisen sopimusosapuolen asemaa.³⁶⁸ Elinkeinonharjoittajien välisissä sopimuksissa merkittävämpi vastuunrajoitusehtojen käyttöä

³⁶⁶ Hemmo 2005a, s. 247.

³⁶⁷ Norros 2014, s. 278.

³⁶⁸ Hemmo 2005a, s. 252. Ks. myös HE 247/1981 vp, s. 3. Elinkeinonharjoittajien välisissä suhteissa sovittelu voi tulla kyseeseen erityisesti silloin, kun elinkeinonharjoittajat ovat toisiinsa nähden epätasavertaisessa suhteessa.

rajaava tekijä on sen sijaan vahinkoa aiheuttaneen sopimusosapuolen teon kvalifioitu tuottamus. Tällä tarkoitetaan vahingonaiheuttajan teon törkeää tuottamuksellisuutta tai tahallisuutta.³⁶⁹ Kansainvälisesti vakiintuneen sopimusoikeudellisen periaatteen mukaan vahingonaiheuttaja ei voi vedota vastuunrajoitusehtoon, jos hän on aiheuttanut teon kvalifioidulla tuottamuksella. Periaate on hyväksytty sekä oikeuskäytännössä että kirjallisuudessa.³⁷⁰

Vastuunrajoitusehtojen soveltamisessa keskeinen kysymys on siten se, milloin vahingonaiheuttajan teko voidaan katsoa törkeän huolimattomaksi tai tahalliseksi. Sopimusvastuussa tuottamuksen asteella ei tyypillisesti ole vastuun syntymisen kannalta merkitystä, mutta vastuunrajoitusehtojen kohdalla siihen täytyy ottaa kantaa. Yleisesti törkeän huolimattomuuden rajaa on pidetty oikeuskäytännössä varsin korkeana.³⁷¹ Sen sijaan urheilun kontekstissa tuottamuskriteeriä on pidetty sääntörikkomustilanteissa, varsinkin dopingrikkomuksissa, hyvin tiukkana. *Halilan* mukaan ”*dopingista pidättäytyminen on urheilijan keskeinen velvoite, ja urheilija tietää voivansa aiheuttaa vahinkoa ... huolimattomalla menettelyllä*”.³⁷² Myös *Norros* on todennut yksiselitteisesti, että dopingrikkomuksia pidetään aina lähtökohtaisesti tahallisenä, ellei urheilija pysty uskottavasti muuta osoittamaan.³⁷³

Näin ollen näyttäisi siltä, että varsinkin vakavimpien urheilun sääntörikkomusten kohdalla sopimuksessa olevat vastuunrajoitusehdot menettävät merkityksensä, kun urheilija ei voi kvalifioidun tuottamuksensa vuoksi vedota niihin. Tämän vuoksi urheilijoiden välisessä sopimuksessa oleva ehto, jossa esimerkiksi rajattaisiin sääntörikkomukset korvausvastuun ulkopuolelle tai rajattaisiin korvausmäärää, ei lähtökohtaisesti olisi sitova. Toisaalta kuten aiemmin on todettu, urheilija voi poikkeuksellisesti pystyä osoittamaan toimineensa huolellisesti. Näin olisi esimerkiksi lievissä sääntörikkomuksissa tai silloin, kun sääntörikkomuksesta seurannut kurinpitoseuraamus todettaisiin myöhemmin perusteettomaksi.

³⁶⁹ Virtanen 2005, s. 497.

³⁷⁰ Hemmo 2003b, s. 287.

³⁷¹ Hemmo 2005b, s. 254 ja Hemmo 2003b, s. 288–291.

³⁷² Halila 2003, s. 770–771.

³⁷³ Norros 2014, s. 281. Ks. tarkemmin urheilijan tuottamusarviosta luku 4.4.3.

Urheilusopimuksissa on alettu lisäksi käyttää enenevissä määrin sopimussakkolausekkeitä varsinkin dopingrikkomusten osalta.³⁷⁴ Sopimussakkolausekkeen käyttäminen olisi siinä suhteessa tehokas oikeuskeino, että sopimussakko tulee maksettavaksi aina, kun sopimusta on rikottu, riippumatta siitä, onko sopimuksen toinen osapuoli kärsinyt rikkomuksesta vahinkoa. Näin ollen vahinkoa tai sen määrää ei tarvitse näyttää toteen, jolloin sopimussakko on varmempi korvauskeino sopimusrikkomustilanteessa kuin vahingonkorvaus.³⁷⁵ Koska urheilussa vahingon toteennäyttäminen voi olla vielä haastavampaa kuin muilla liike-elämän aloilla, sopimussakkolausekkeella voidaan suojata sopimusrikkomuksesta kärsinyttä sopimusosapuolta, kun tällä on mahdollisuus edes johonkin korvaukseen sopimusrikkomuksesta. Sopimussakko ei myöskään aina estä vahingonkorvauksen vaatimista siltä osin, kun vahinko ylittää sopimussakon määrän.³⁷⁶ Toisaalta myös ankarat sopimussakkoehdot voivat tulla soviteltavaksi OikTL 36 §:n mukaisesti.³⁷⁷

Korvausmäärään vaikuttavien ehtojen lisäksi vastuunhallinnassa voidaan käyttää myös muunlaisia sopimusehtoja. Erityisesti pitkäaikaisten yhteistyösopimusten varalle sopimusoikeudessa on kehitetty erilaisia sopimusekkeitä, joilla pyritään edistämään osapuolten yhteistyötä ja joilla varaudutaan mahdollisiin muutos- ja ongelmatilanteisiin. Tällaisia lausekkeitä ovat esimerkiksi *liikavaikeus-* ja *uudelleenneuvottelemisen* sopimusehdot, joilla pyritään edistämään yhteistyön jatkuvuutta ja sopimuksen joustavuutta muuttuneissa olosuhteissa. Näissä ehdoissa osapuolet usein sitoutuvat neuvottelemaan sopimuksen ehdoista uudelleen tietyissä määritellyissä tilanteissa.³⁷⁸ Tieva käyttää termiä *reagoiva sopimus* näistä yhteistyösopimuksista, joissa haastaviin olosuhteisiin voidaan pyrkiä sopeutumaan käyttämällä tämänkaltaisia sopimusehtoja.³⁷⁹ Koska pariurheilussa urheilijat ovat korostuneen riippuvaisia yhteistyöstä ja sen jatkuvuudesta urheilijaparinsa kanssa, joustavien sopimusehtojen käyttö voi olla hyödyllistä yllättävissä tilanteissa, kuten toisen urheilijan sääntörikkomustilanteessa. Vaikka ehdot eivät suoraan ota kantaa vahingonkorvaukseen tai sen määrään, ne kuitenkin korostavat urheilijoiden yhteistyötä myös ongelmatilanteissa, mikä voi edistää

³⁷⁴ Halila 2003, s. 775. Halilan mukaan sopimussakon määräksi on keskusteluissa esitetty 50.000–100.000 euron suuruisia korvaussummia dopingrikkomuksista.

³⁷⁵ Hoppu – Hoppu 2016, s. 175 ja Hemmo 2003b, s. 337–338.

³⁷⁶ Ks. tarkemmin Hemmo 2003b, s. 340–344.

³⁷⁷ Halila 2003, s. 775 ja Hemmo 2003b, s. 344–345.

³⁷⁸ Ks. tarkemmin pitkäaikaiseen yhteistyöhön kehitetyistä sopimusekkeitä Nystén-Haarala 1998, s. 38–48. Nystén-Haarala esittelee tällaisina lausekkeina *force majeure-*, *adaptation-*, *hardship-*, *renegotiation-* ja *arbitration-*lausekkeet.

³⁷⁹ Tieva 2008, s. 434.

ristiriitatilanteiden ratkaisemista ja sovinnon syntymistä. Tämä hyödyttää sekä vahingonkärsijää että vahingonaiheuttajaa.

5.3 Urheiluoikeudellisia kehittämismahdollisuuksia riskienhallintaan

Sopimus oikeudellisen vastuunhallinnan lisäksi on mielenkiintoista kysyä, onko urheilukontekstissa jotain sellaisia erityisiä keinoja, joilla urheilijoiden vastuuta urheilusopimuksissa voitaisiin hallita. Tällä hetkellä vastuu pariyksikön yhteisestä urheilutoiminnasta jää urheilijoiden kannettavaksi, ja vahingonkorvausvastuu urheilijoiden välisessä yhteistyössä voi muodostua urheilijalle varsin raskaaksi. Pariyksikön toisen urheilijan sääntörikkomus vaikuttaa haitallisesti molempiin urheilijoihin – monesti molempien urheilutoiminta estyy ja vahinkoa kärsinyt urheilija ei välttämättä pysty täyttämään sopimusvelvoitteitaan omille sopimuskumppaneilleen. Pariurheilun organisoitumismalli on huomattavasti riskialttiimpi urheilijalle kuin joukkue- tai yksilölajien järjestäytymismalli, sillä urheilija on pariurheilussa korostuneen riippuvainen toisen urheilijan toiminnasta eikä esimerkiksi seura tai lajiliitto juurikaan vaikuta pariyksikön urheilutoimintaan.

Tästä syystä on relevanttia pohtia, voidaanko pariurheilijoiden sopimussuhteet järjestää niin, että urheilijalle ei jäisi kannettavaksi niin merkittävää riskiä pariyksikön yhteistyöstä. Voidaan esimerkiksi kysyä, olisiko seuran toimesta mahdollista laatia pelaajasopimuksen kaltaista sopimusta seuran ja urheilijan välille, jonka perusteella seura määräisi pariyksiköiden kokoonpanosta ja urheilijat harjoittelisivat ja kilpailisivat valmennusjohdon määräysten mukaisesti. Tämä kuitenkin vaikuttaa vieraalta ajatukselta, kun pariurheilun järjestäytyminen on perustunut urheilijoiden vapaudelle päättää itse, kenen kanssa haluaa tehdä yhteistyötä ja mitä yhteistyöhön sisältyy. Vaihtoehto rajoittaisi huomattavasti urheilijoiden sopimusvapautta.

Toinen vaihtoehto olisi järjestää pariurheilijoiden sopimukset niin, että ne olisivat pariyksikön sekä lajiliiton tai seuran välillä yhteisiä, niin sanottuja *kolmikantasopimuksia*. Tällä hetkellä pariyksikön molemmat urheilijat solmivat oman maajoukkuesopimuksensa lajiliiton kanssa, vaikka sopimusvelvoitteet voivat tosiasiaassa koskettaa molempia urheilijoita. Kolmikantasopimus voisi mahdollisesti selventää korvausvastuuta tilanteessa, jossa sopimusrikkomus johtuu vain pariyksikön toisesta urheilijasta – tällöin sääntöjä rikkomattomalla urheilijalla ei olisi omia henkilökohtaisia sopimuksia, joissa tämä voisi joutua vahingonkorvausvastuuseen urheilijaparinsa toiminnasta. Samalla kolmikantasopimus selventäisi myös urheilijoiden välistä korvausvastuuta, kun toinen urheilija voisi perustaa

korvausvaatimuksensa tähän sopimukseen sopimusrikkomustilanteessa. Tämänkaltaisia kolmikantasopimuksia pariurheilijoilla on jo nyt esimerkiksi sponsoreiden ja kilpailunjärjestäjien kanssa.³⁸⁰

Urheilijoiden organisoitumista on pohdittu oikeuskäytännössä asti, kun KHO on päätöksessään 2010:103 todennut, että yksilöurheilija voi yhtiöittää oman urheilutoimintansa osakeyhtiön muotoon. Ajatuksen voi viedä pariurheilun kontekstiin kysymällä, olisiko pariyksikön mahdollista yhtiöittää yhteistyötoimintansa, jolloin vastuuriiskejä voisi hallita yhtiöoikeudellisin keinoin, esimerkiksi osakassopimuksella.³⁸¹ Tämän tutkielman puitteissa ei ole mahdollista paneutua näihin järjestäytymismalleihin tarkemmin. Tässä voidaan kuitenkin yleisesti todeta, että urheilu-oikeudessa joudutaan usein pohtimaan, miten muihin yhteiskunnan aloihin verrattuna varsin epätyypillinen liiketoiminta voidaan organisoida. Myös pariurheilun osalta voidaan esittää useita eri vaihtoehtoja.

Vastuuriskien hallinnassa voidaan käyttää hyödyksi myös urheilutoiminnassa jo vakiintuneita ammattiryhmiä, joiden tarkoituksena on ajaa urheilijoiden etua urheilusopimuksissa. Urheilutoiminnan kaupallistumisen myötä keskeisiksi toimijoiksi ovat nousseet urheiluagentit ja -managerit, jotka voivat auttaa urheilijoita näiden urheilutoiminnan järjestämisessä. Agenttien ja managerien tehtävänä on tyypillisesti neuvotella ja tehdä urheilijan puolesta sopimuksia sekä toimia taloudellisena neuvonantajana ja edustajana suhteessa urheilijan sopimuskumppaneihin, ja monesti näiden tulee pyrkiä tehtävässään urheilijan kannalta mahdollisimman edulliseen tulokseen.³⁸²

Agenteista ja managereista voi olla urheilijoille merkittävää hyötyä urheilutoiminnassa varsinkin huipputasolla, jossa urheilijoiden sopimukset voivat olla hyvin arvokkaita ja näin myös taloudelliset riskit suuret. Urheilijoilla ei välttämättä itsellä ole riittävää asiantuntemusta laatia kaupallisia sopimuksia tai neuvotella niistä. Sopimusoikeudellisessa riskinhallinnassa on korostettu nimenomaan eri alojen yhteistyön merkitystä: sopimusten laadintaan tulisi erityisesti

³⁸⁰ Ks. Pariurheilijoiden järjestäytymisestä tarkemmin luku 3.1.3.

³⁸¹ Vrt. Halila 2015, s. 14. *Halilan* mukaan taitoluistelupari ei voi muodostaa *rekisteröimätöntä yhdistystä*, koska se tuskin toiminnan volyymiltaan, kokoonpanoltaan ja organisaatioltaan täyttää rekisteröimättömän yhdistyksen tunnusmerkkejä. Halila ei kuitenkaan ota kantaa pariurheilijoiden urheilutoiminnan yhtiöittämisen mahdollisuuteen.

³⁸² Ks. yleisesti agenteista ja managereista Halila – Norros 2017, s. 225–237. Ks. pelaaja-agenteista Ruotsissa Lindholm 2014, s. 168–171.

monimutkaisissa sopimuksissa osallistua niin kyseisen alan tekniset, taloudelliset kuin oikeudellisetkin asiantuntijat.³⁸³

Myös urheilusopimuksissa olisi tärkeää, että urheilusopimusten laadintaan ja urheilutoiminnan järjestämiseen osallistuisi kyseisen urheilulajin asiantuntijan lisäksi myös urheilun kaupallisen sekä oikeudellisen luonteen ymmärtäviä tahoja. Varsinkin kun urheilu on oikeudellistunut vasta viime vuosikymmeninä, urheilun toimijat eivät vielä välttämättä tunnista kaikkia urheilutoimintaan koskevia riskejä. Erityisesti urheilijat voivat olla tietämättömiä heitä koskevista oikeudellisista riskeistä. Agentit ja managerit voivat parantaa urheilijoiden oikeusasemaa edistämällä urheilijoiden etua urheilusopimuksissa. Myös pariurheilussa agenteista ja managereista voi olla hyötyä tästä näkökulmasta: urheilijat voivat esimerkiksi sopia yhteisestä agentista tai managerista, joka edustaa pariyksikköä yhdessä suhteessa pariurheilijoiden yhteisiin sopimuskuoppineihin. Toisaalta urheilijat voivat myös hankkia henkilökohtaiset managerit, jotka voivat auttaa esimerkiksi sopimusneuvotteluissa urheilijaparin kanssa tai ajaa urheilijan etua silloin, kun pariyksikön urheilijoilla on erimielisyyksiä yhteistyösopimuksestaan.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vaikka urheilutoiminnassa esiintyvät erilaiset oikeussuhteet ovat nousseet viime vuosikymmeninä oikeudellisen tutkimuksen mielenkiinnonkohteeksi, pariurheilu on jäänyt tässä oikeudellistumiskehityksessä lähes huomiotta. Urheilun oikeussuhteiden tarkastelu on keskittynyt tähän asti kahtiajakoon, jossa urheilijan oikeusasemaa on arvioitu sillä perusteella, onko kyseessä yksilö- vai joukkuelaji. Pariurheilu ei kuitenkaan sovi hyvin tähän jaotteluun, koska pariurheilijat eivät ole joukkueurheilijoiden tavoin seuran määräysvallan ja ohjauksen alaisia, mutta he eivät toisaalta ole yksilöurheilijoitakaan siinä mielessä, että pareittain tehtävä urheilu edellyttää kahden urheilijan välistä yhteistyötä ja järjestäytymistä.

Pariurheilu eroaa sekä joukkue- että yksilöurheilusta erityisesti siten, että pariurheilussa keskeinen oikeussuhde muodostuu kahden urheilijan välille, eikä esimerkiksi seura vaikuta pariyksikön kokoonpanoon tai yhteistyöhön. Pariurheilijat ovat näin ollen urheilutoiminnassaan itsenäisiä, ja he voivat vapaasti valita, kenen kanssa he haluavat kilpailla ja harjoitella. Vaikka urheilijat eivät laatisi kirjallista sopimusta yhteistyöstään, voidaan nykyisen sopimuskäsityksen

³⁸³ Tieva 2009, s. 116. Näin myös Haapio 2002, s. 77.

valossa todeta, että kahden pariurheilijan välinen yhteistoiminta täyttää sopimussuhteen olemassaolon tunnusmerkit. Tätä sopimusta on tutkielmassa verrattu liike-elämän yhteistyösopimuksiin, sillä huipputason urheilijan katsotaan nykyään olevan urheilun ammattimaistumisen myötä urheilutoiminnassaan elinkeinonharjoittajan roolissa. Urheilusopimuksille tyypillistä on urheilutoiminnan, erityisesti harjoittelu- ja kilpailutoiminnan organisointi, joka on myös kahden pariurheilijan välisessä yhteistyössä keskeistä. Urheilijoiden tärkeimmät velvoitteet pariurheilijan sopimuksessa liittyvät nimenomaan yhteiseen harjoitteluun ja kilpailemiseen, joiden lisäksi urheilijat voivat sopia myös muista sopimusvelvoitteista, kuten erilaisista markkinointivelvoitteista.

Kahden pariurheilijan välistä sopimusta ei säännellä millään erityislalla eikä urheilun itsesääntely ota siihen kantaa. Urheilijoilla on siten laaja vapaus päättää sopimuksensa sisällöstä, ja heidän disponoineillansa on sen vuoksi sopimuksessa keskeinen merkitys. Urheilijoiden välisellä sopimuksella voidaan kuitenkin katsoa olevan tiettyjä ominaispiirteitä: keskeistä sopimuksessa on yhteisen tavoitteen myötä sen yhteistyöluonne ja monesti myös pitkäaikaisuus ja henkilökohtaisuus. Koska kahden pariurheilijan yhteistyötä ei ole organisoitu seuran tai lajiliiton toimesta, urheilijoiden välille muodostuva yhteistyösopimus on pariurheilijalle välttämätön tämän urheilutoiminnassa. Tästä syystä urheilija on erityisen riippuvainen urheilijaparistaan – ilman toisen urheilijan myötävaikutusta pariurheilu käy mahdottomaksi, ja siksi yhteistyön häiriötön jatkuminen on edellytys pariurheilijan ammattinharjoittamiselle. Sopimusoikeudessa tämänkaltaisiin sopimuksiin on tyypillisesti liitetty korostunut lojaliteettivelvollisuus, jonka mukaan sopimuskumppanin edut tulee ottaa huomioon omassa toiminnassa. Lojaliteetin korostunutta merkitystä urheilijoiden välisessä sopimuksessa voidaan perustella myös urheilullisilla argumenteilla, sillä urheilun eettiset periaatteet ovat alkaneet saada urheiluoikeudellisessa keskustelussa vähitellen oikeudellista merkitystä. Reilun pelin periaatteella voidaan puoltaa sitä, että pariurheilussa urheilijaparin etu on otettava huomioon urheilutoiminnassa.

Nähdäkseni pariurheilun luonteesta ja organisoitumisen mallista johtuen pariurheilijan oikeusasema on varsin poikkeuksellinen verrattuna muiden urheilijoiden oikeusasemaan. Urheilijat toimivat itsenäisinä ammattinharjoittajina, joilla on laaja sopimusvapaus, mutta toisaalta kahden urheilijan välille muodostuu erityinen riippuvuussuhde, minkä vuoksi urheilijat kantavat pariurheilussa vielä suuremman riskin urheilutoiminnassaan kuin muissa urheilulajeissa. Mikäli toinen urheilija ei täytä sopimusvelvoitteitaan, myös tämän

urheilijaparin urheilutoiminta saattaa kärsiä. Urheilun itsesääntelynormit johtavat usein suoraan siihen, että pariyksikön toisen urheilijan rikkoessa urheilun sääntöjä myös tämän urheilijaparille aiheutuu siitä joko välitöntä tai välillistä haittaa ja vahinkoa. Urheilija voi joutua palauttamaan urheilijaparinsa sääntörikkomuksen johdosta ansaitut palkintorahat ja myös tämän kilpailutulokset voidaan mitätöidä. Jos urheilijapari on asetettu sääntörikkomuksesta kilpailu- tai toimintakieltoon, sääntöjä rikkomattoman urheilijan urheilutoiminta voi estyä, jolloin sääntörikkomuksesta seuraa myös ansionmenetyksiä. Toisen urheilijan sääntörikkomus voi lisäksi muilla tavoin vaikuttaa negatiivisesti tämän urheilijaparin asemaan esimerkiksi siten, että urheilijapari menettää sen seurauksena merkittäviä sponsorisopimuksia.

Pariurheilu on siinäkin suhteessa poikkeuksellinen muihin urheilulajeihin verrattuna, että urheilija voi sääntörikkomuksen seurauksena syyllistyä samalla sopimusrikkomukseen ja joutua siitä vahingonkorvausvastuuseen urheilijaparilleen. Perinteisessä joukkueurheilussa tuskin voidaan katsoa, että joukkueen urheilijoiden välille muodostuisi keskenään sellainen sopimussuhde, jonka perusteella urheilijat voisivat vaatia vahingonkorvausta toisiltaan sääntörikkomuksesta. Pariurheilija sen sijaan rikkoo sääntörikkomuksellansa myös urheilijoiden välistä sopimusta: näin on erityisesti silloin, kun urheilija on asetettu kilpailu- tai toimintakieltoon eikä hän siksi pysty täyttämään kilpailu- ja harjoitteluelvoitteitaan urheilijaparillensa. Sääntöjen rikkominen voi myös jo itsessään olla sopimusrikkomus, jos urheilijat ovat erityisesti sopimuksessaan sitoutuneet noudattamaan urheilun itsesääntelynormeja. Voidaan lisäksi argumentoida, että urheilijan tulee noudattaa urheilun sääntöjä sopimussuhteissaan ilman nimenomaista mainintaakin: esimerkiksi dopingista ja epäurheilijamaisesta käytöksestä pidättäytymisen voidaan katsoa olevan niin keskeinen urheilijan velvollisuus, että se tulee automaattisesti osaksi urheilijan kaikkia urheilusopimuksia. Pariurheilijoiden välillä sääntörikkomuksista pidättäytymisen velvollisuutta voidaan lisäksi perustella korostuneella lojaliteettivelvollisuudella urheilijaparille, jonka rikkomisesta toisella urheilijalla on oikeus vaatia vahingonkorvausta.

Ekskulpaatiovastuun mukaisesti urheilija joutuu lähtökohtaisesti korvaamaan aiheuttamansa vahingot sopimusrikkomuksesta täysimääräisesti, ellei hän pysty näyttämään, että on toiminut huolellisesti. Urheilun sääntörikkomustilanteissa huolellisuuden kriteeri on kuitenkin asetettu korkealle, joten korvausvastuusta vapautuminen on haastavaa. Näin on erityisesti vakavimmissa sääntörikkomuksissa, kuten dopingrikkomuksissa. Korvausmäärän rajoittaminen vahingonkorvausoikeuden rajoitusperiaatteilla ei myöskään näytä

todennäköiseltä: vahingonkorvauksen sovittelulle ei liene perusteita ainakaan kvalifioidulla tuottamuksella aiheutetuissa sopimusrikkomuksissa, eivätkä vahingot todennäköisesti ole sillä tavalla urheilijalle ennalta-arvaamattomia, että niiden korvaamisvelvollisuutta rajoitettaisiin. Näin ollen pariurheilijan vahingonkorvausvastuu sääntörikkomuksesta näyttäisi muodostuvan varsin ankaraksi. Korvattavaksi voivat tulla urheilijaparin usean vuosien tulot ja ansiot, mikä tarkoittaa huippu- ja ammattilaistasolla merkittäviä korvaussummia.

Toisaalta urheilukonteksti aiheuttaa haasteita vahingonkorvausoikeuden periaatteiden soveltamiselle urheilijoiden välisessä sopimuksessa. Suomessa ei ole vielä oikeuskäytäntöä siitä, kuinka urheilussa määritellään syntyneet vahingot. Vahingon määrittelemisessä käytetyn differenssiopin mukaista hypoteettista tapahtumankulkua voi olla vaikea hahmottaa urheilussa. Pariurheilija ei välttämättä pysty näyttämään toteen tälle aiheutunutta vahinkoa, kun tämän pitäisi pystyä osoittamaan, miten tämän ansiot olisivat kehittyneet ilman urheilijaparin sääntörikkomusta. Urheilussa ansioiden arvioiminen tarkoittaa yleensä urheilumenestyksen ennalta-arvioimista, joka voi olla haastavaa. Tähän on ehdotettu englantilaisessa oikeudessa sellaisten todennäköisyyslaskelmien hyödyntämistä, joissa vertaillaan urheilijan eri menestyskenaarioita. Pariurheilussa todennäköisyyksien laskeminen on yhä haastavampaa, koska urheilijan menestys ja ansiot ovat riippuvaisia pariyksikön yhteisestä menestyksestä.

Samoin kysymystä siitä, tulisiko urheilussa korvata myös muita kuin aineellisia vahinkoja, ei ole vielä suomalaisessa oikeudessa ratkaistu. Urheilija voi urheilijaparinsa sääntörikkomuksesta menettää mahdollisuutensa osallistua tiettyihin kilpailuihin tai kehittää edelleen taitojaan. Englannissa näiden vahinkojen korvaamisen on katsottu olevan mahdollista, mutta Suomen oikeudessa aineettomien vahinkojen korvaamiseen on yleensä suhtauduttu varsinkin sopimusvastuun osalta pidättyväisesti. Urheilijan mahdollisuutta vahingonkorvaukseen tämän urheilutoiminnan estyessä tai häiriintyessä tulisi siksi täsmentää. Mielestäni urheiluoikeudessa pitäisi pohtia sitä, miten urheilijalle aiheutuneet vahingot voidaan määritellä ja miten urheilun poikkeuksellisten arvojen vahingoittuminen, kuten erityislaatuisen taidon kehittämisen mahdollisuuden tai elämysten kokemisen menettäminen voidaan vahingonkorvauksella korvata.

Koska pariurheilijalle voi toisaalta omasta sääntörikkomuksestaan seurata merkittävän suuri vahingonkorvausvastuu sopimusikumpaneillensa ja toisaalta tämän urheilijaparin sääntörikkomus voi aiheuttaa urheilijalle huomattavaa vahinkoa ja taloudellisia menetyksiä, tulisi pariurheilijoiden kiinnittää erityistä huomiota vastuunhallintaan urheilutoiminnassaan.

Riskienhallintaan voidaan ehdottaa erilaisia sopimusoikeudellisia keinoja tai pohtia vaihtoehtoja urheiluoikeudellisesta näkökulmasta. Urheilijoiden sopimuksissa olisi tärkeää kiinnittää huomiota sopimuksen laadintaan ja sisältöön, ja sopia ainakin keskeisimmistä velvoitteista sekä vahingonkorvausvastuusta yleisimmissä ongelmatilanteissa. Lisäksi voidaan miettiä, olisiko urheilijoiden oikeussuhteita mahdollista järjestää toisin esimerkiksi lajiliitto- tai seurasalalla, tai voisivatko urheilijat peräti yhtiöittää yhteisen urheilutoimintansa osakeyhtiömuotoon. Vastuuriskien hallinnassa voidaan lisäksi käyttää urheilun alalla vakiintuneiden ammattiryhmien, kuten agenttien ja managerien apua, joiden tarkoituksena on ajaa urheilijoiden etua urheilusopimuksissa.

Kahden urheilijan välisessä sopimuksessa keskeistä olisi sen varmistaminen, että vahinkoa kärsinyt urheilija saa riittävän korvauksen vahingoista, sillä urheilijaparin sääntörikkomuksella aiheuttamat vahingot voivat olla suuria, kun urheilijan lähes koko elinkeino on riippuvainen tämän urheilijaparin toiminnasta. Toisaalta vahingonkorvauksen määrä pitäisi olla siinä määrin kohtuullinen, ettei se käy sääntöjä rikkoneelle urheilijalle sietämättömän suureksi. Esimerkiksi sopimussakko- tai vastuunrajoitusehtojen käyttäminen urheilijoiden välisessä sopimuksessa voi edistää korvauksen saamisessa, mutta räikeissä sääntörikkomuksissa sopimussakko- tai vastuunrajoitusehto ei välttämättä ole sitova, ja vahinkoa aiheuttanut urheilija voi joutua korvaamaan koko vahingon. Nähdäkseni urheilijoiden yhteistyön häiriöttömän jatkumisen ja ongelmatilanteiden ratkaisemista voitaisiin siksi edistää parhaiten erilaisilla yhteistyötä korostavilla, joustavilla sopimusehdoilla. Tällainen olisi esimerkiksi uudelleen neuvottelemisen ehto niitä tilanteita varten, jossa yhteisen harjoittelu- ja kilpailutoiminnan edellytykset ovat muuttuneet.

Vaikka vielä ei ole yleisesti tiedossa tapauksia, joissa urheilijalta olisi vaadittu urheilusopimuksissa sääntörikkomuksesta vahingonkorvausta, luultavasti on vain ajan kysymys, milloin näin tapahtuu, sillä urheilutoimintaa pidetään nykyään liiketoimintana eikä oikeuskysymysten ulottumattomissa olevana yhteiskunnan alana. Varsinkin pariurheilussa, jossa vahinkoa kärsineen urheilijan tarve korvaukseen on suuri, pidän todennäköisenä, että kysymykset urheilijoiden välisestä korvausvastuusta tulevat tulevaisuudessa nousemaan esille. Siksi urheiluoikeudellinen tutkimus erilaisista urheilun oikeussuhteista voi antaa tärkeää tietoa urheilijoille, näiden sopimuskumppaneille sekä urheilutoiminnan organisoitumiselle ylipäätään. Urheilun alalla esiintyvien erityislaatuisten liiketoimintamallien ja -sopimusten tarkastelu on olennaista, jotta voidaan antaa suosituksia siitä, miten urheilun organisoitumista

ja sopimuksia voidaan kehittää yhä tarkoituksenmukaisimmiksi. Urheilutoimintaa koskevien riskien tiedostaminen voi johtaa parempaan sopimussuunnitteluun ja ennakoitavampiin oikeusseurauksiin.

Oman haasteensa urheilun oikeussuhteiden tutkimiseen tuo se, että urheilu on korostuneen urheilulajikohtaista: kaikki urheilulajit eivät sovi urheiluoikeudessa esitettyyn yksilö- ja joukkueurheilulajien jaotteluun ja myös pariurheilun sisällä voi olla urheilulajikohtaisia eroja. Kuten tässä tutkielmassa on esitetty, tanssi- ja tennisurheilijan oikeusasemassa ja vahingonkorvausvastuussa voi olla eroavaisuuksia urheilulajien erilaisten sääntöjen ja käytänteiden vuoksi, minkä vuoksi yleistysten tekeminen urheilun sopimussuhteista on haastavaa. Oikeudellinen arvio urheilukontekstissa on siten erityisen tapauskohtaista. Toisaalta tapauskohtaisuus on tyypillistä lailla sääntelemättömissä sopimuksissa yleisestikin. Erilaisten elinkeinosopimusten arvioinnissa keskeistä onkin sopimusosapuolten tarkoitus, jossa myös sopimuksen konteksti otetaan huomioon. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö erilaisista urheilun oikeussuhteista voisi hahmottaa niille ominaisia piirteitä. Kahden pariurheilijan välisessä sopimuksessa tällaisia ovat erityisesti sopimuksen yhteistyöluonne, korostunut lojaliteettivelvollisuus sekä huomattava vahingonkorvausvastuuriski.